

12 004

Բեյքուր

399-ԱԶ

ՀԱՃԵՆԸՆԱՐԸՆ ՆԱՀԱՊԵՏԻ

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԱՂԱ ԿԵՐԹՄԵՆԵԱՆԸՆ

ԹԷՐԱԽՄԷԻ ՀԱԼԸ

808.
40458.

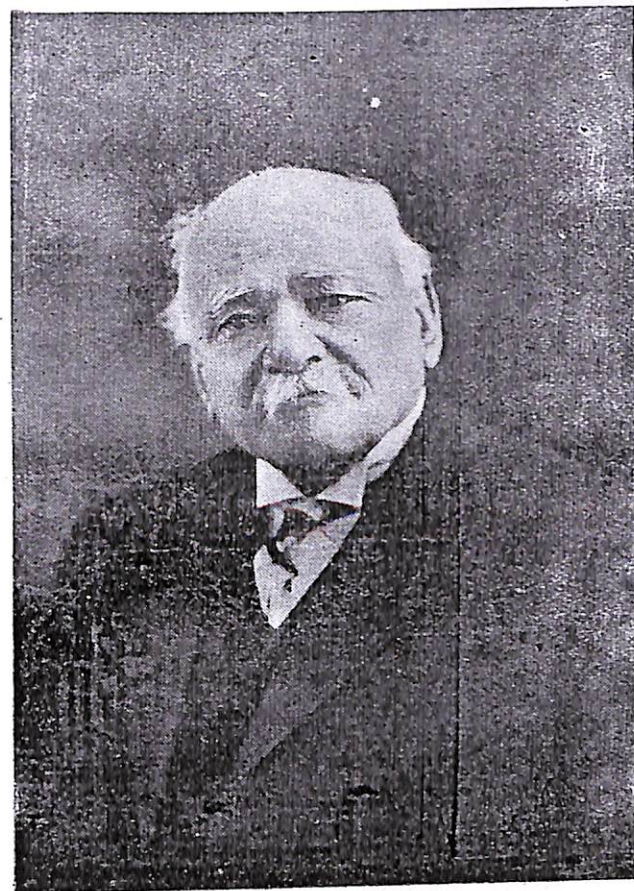
Շիմտի Ամեթիզատա օլուպ, 84 եաշնտա
տըր, վէ Մամըլթէյն վերէմիլէր խառ-
թախանէսինէ փարա տէվլիբիպ հօլլայօր.
իշպու քիթապտան օլան հասըլաթը տա-
խի Մամըլթէյն խասթախանէսինէ թախ-
սիս էթմիշ տիր:

«Խասթա իտիմ պէնի գիյարէթ էթտինիզ» Մաթ. 25. 36

ՏՊԱՐԱՆ "ԱԶԱՏ,"

ՊԵՐՈՒՆ

1931

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԱՂԱ ԿԵՐՔԵԼԵԱՆ

58 - հայապետութեան
գործունէութեան
համար
Բարձրագոյն
1 - 4 - 1885 - հայտնի: *DD*

ՄՈՒԳԱՏՏԵՄԸ

Հաճի Մարտիրոս աղա կէրթմէնեանը սէպտեմբեր
թիւնէն թանրորմ: Քիւլիւք Տէր Պետրոս Քահանայ
օլմագտան, (տահա Պարոն Թորոս Իքէն) Մարտիրոս
աղա իլէ միւսալիլէհին մէքթէպինտէ պիրլիքտէ օգուր
իտիք, մէրգում պէնտէն պիր գաչ եաչ պէօյիւք օլ-
տուղու հալտէ թագսի: Բիմիզին գալֆասը հալինտէ պա-
նա եազը տէրսի վերաիյինի տէրխաթը էտէրիմ: Շէհ-
րիմիզտէ թէրպիլէլի, փազ սիյրէթ սահիպի պիր կէնճ
հալինտէ ճիւղէտէն սէվիլմիլ իտի: 1879 տա պանա
Հաճըն քիլիսասընտա չօպան օլմագ իւզրէ ել գօտուգ-
լարընտա խըզմէթ պիթտիյի կիպի իլք տէֆա քէնտի-
սի թէպրիք էյլէտի: Աւետարանական քիլիսանըն միւ-
թէպէր վէ միւֆիտ պիր ազասը իտի: Քիլիսանըն, տի-
րէքլէրինտէն պիրիսի վէ չօպանըն մուինի իտի, բու-
հանի մէճլիսլէրի սէվէր, վէ չօգ տէֆա իթթիհատա
Ֆախրի մուրախիաս հալինտէ Մարաշա վէ Այնթապա
չօպան իլէ պիրլիքտէ կէտէրիտի: Ճիւմլէ վաիղ վէ
խօճալարըն միւշարէքէթինի սէվէր վէ անլէրին տօս-
տու իտի: Քահանայարը եպիսկոպոսլարը թալթիֆ էտէր
վեհափառ Սահակ կաթողիկոսու սէվտա օլմուչ կիպի
հիւրմէթ վէ ինթիրամ իլէ զիքը էտէր: Հէօքիւմէթ
մէմուրլարը իլէ «նահագ մամօնատան տօսթլար էտի-
նին» էմիր միւճէպինճէ պուլունուր իտի: Ճիւմլէտէն
զիյատէ ֆագիլլէրի սէվէր միւնթաճլարա չէվգաթ

իլէ խղճմէթ էտէր: Մէշղուլ պիր Թիւճճար իքէն Հա-
ճընտա վէ Ատանատա պիր Փազիրի տաքտա կէօրսէ
մաղաղայը պըրագըր անա եարտըմ էտէր իտի: Պու
մախսուսիյէթ ինին նէթ իճէսի իտի քի շու սիննի շէյ-
խուխէթ ինտէ Մամըլթէյն խասթախանէսի իչիւն Ամե-
րիգաաա փարա Թօփլամայը տէրահտէ էտուպ պին-
լէրճէ տալէրլէր կէօնտէրէպիլմիշ տիր: Իւմիւտ էտէ-
րիզ քէնտինի պիլէնլէր պու ըէսալէյի օգուճազ իլէ
տահա զիյատէ միւթէէսիր օլուպ մէղքիւր խասթախա-
նէյէ տէվամի մուալէթտէ պուլունաճագտըրլար:

Ս. Հ. ՏԵՎՐԻԵԱՆ

Պէյրութ, Սուրիա

37523-67

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԱՐԽԱՆԱԿ

Վ.ԵՐ. Ս. Հ. ՏԵՎՐԻԵԱՆ

ՀԱՃԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱՀԱՊԵՏԻ
ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԱՂԱ ԿԵՐԹՄԵՆԵԱՆԸՆ
ԹԵՐՃԻՄԷԻ ՀԱԼԸ

ՍԵՐԿԻԻՉԷՇՏԻՄ

1- ԻՆՃԻ

ՍԷՊԱՎԷԹԻՄ

Պէնիմ սէքսէն սէնէլիք հայաթը աճիզիմ
էլվան թէլլէր իլէ էօրիւմիւշ պիր գումաշ կիպի
օլուպ' թաթլը վէ աճը՝ խօշ վէ նախօշ՝ սէվինճ-
լի վէ քէտէրլի՝ պիր, չօդ միւթէնէվի վազատլարը
հավի տիր պէն պուրառա անըն թաֆսիլաթ վէ
թէֆէրրուլաթընտան սարֆը նազար իլէ, սատէ-
ճէ՝ մուխթասարէնաթիիւլ զիքիւր խուսուսաթը
նազլ էտէճէյիմ:

ԱՍԼԵՄԸՉ ՎԷ ԼԱՂԵՊԵՐԸ

Անասըլ Հաճընա նէրէտէն կէլտիյիմիդէ՝ վէ
լաղըպըմըզ կէրթմէնեան թապիրինին մանա-
սը նէ օլտուլունա տայիր՝ պիր մուլայէն մա-
լիւմաթ պուլմուշ տէյիլ փսէք տէ, Մաըաշ իլէ

ԽԼ
ՊԳ

Զէյթուն շէհիրէրի մէյասէսինտէ Գէրթմէնլի պիր նամ պիր գարիյէ պուլունտուղունտան, էճատըմըգտան պիրիսի օրատան Հաճընա նաղլըխանէ էթմիշ օլտուղու էթիմալ տըր: Հաճընտա պիր Փամիլեայր կէլտիյի մահալըն իսմի իլէ եատ էթմէք ճարի պիր ատէթ իտի. Մէսէլա՝ Սըսցոնք. Իզմիրցոնք, Սըվղընցոնք, Զէյթունցոնք, Ղըրմենք, Ղարատաղենք, Տարտաղանենք, Տաղիստանեանենք, Աճէմոնք Մուշենք՝ վէ սայիրէ, հէփ պու Փամիլեալար քէնտիլէրին եա էճատալարընըն կէլտիքլէրի մահալըն իսմի իլէ մուսաէմմա օլմուշ իտիլէր:

ԵՊԵՎԵՅՆԻՄ

Փէտէրիմին իսմի Աւետիք Կէրթմէնեան օլուպ՝ վալիտէմ Զաքարիա Բիւփէլեանըն քէրիմէսի խաթուն իտի: Սնլէրտէն տէօրտիլ՝ զիւքիւր իքիսի ինաս ալթը էվլատ թէվէլլիւտ օլմուշ իսէտէ, էլեվմ՝ սալթ պէն վէ պէնտէն օնեէտի եաշ քիւշիւք օլան պիրատէրիմ Կոստանթին էֆէնտի հայաթ տա պուլունույօրուղ:

ԹԱՐԻԻԻ ՎԵԼԱՏԷԹԻՄ

Հաճընտա պէնիմ գէմանը սէպապէթիմտէ՝ վէ քիլիսալարտա վէ նէտէ Փամիլեալարտա վէլատէթ տէֆթէրի թուլթուղլարը ատէթ օլմատըղընտան, հանկը թարիխտէ տօղտուղումա

տայիր մուայէն պիր գայտ պուլամամըշ իսէմտէ, վուգաթը սայիրէտէն թարիխի միլատըն, 1847 ունճու սէնէսինտէ Կիլիկիանըն Հաճըն գասապասընտա թէվլիտ օլտուղումա գանմըշմ: Բէգալիք՝ եէվմի վէլատէթիմ տախի նամալիւմ իսէտէ, վալիտէմ գատիկ էյամընտա վագը օլտուղունու սէօյլէմիշ օլտուղունտան, սէնէյի մէզքիւրըն Ապրիլ այընա իսապէթ էթմիշ օլտուղու իթիմալտան պախտ տէյիլ տիր:

ՎԱՎԹԻՁ ՕԼՄԱՄ

Առաքելական քիլիսանըն ատէթինճէ՝ վէլատէթիմտէն պիր գաշ կիւն սօնկըա՝ պէնի Ս. Գէորգ քիլիսայա կէօթիւրիւպ վալթիգ էտէրէք, իսմիմի պիր հարիգտէ՝ գաղէյէն միւհթէրիք օլմուշ պիրիճիք ամուճամըն գէքրինէ Մարտիրոս թէսմիյէ էթմիշլէր, պէնիմ հայաթըմ՝ խուսուսա էսարէթտէ կէշիրտիյիմ չարչարանքլը գըսմը, Մարտիրոսլարըն ահվալընա միւշապի օլտուղունտան, պու իսմի պանա վէրէնլէր՝ պիր նէվ փէյղամպէրլիք էթմիշտիրլէր:

ԷՊԷՎԷՑՆԻՄԻՆ ԹԱԼԻՄ ՎԷ ԹԷԷՍԻՐԼԷՐԻ

Եւթմիշպէշ սէնէ ազտեմ, վալիտէյնիմիզ շիմաիքիլէր կիպի միւթէալլէմ տէյիլ իտիլէր, օլ վազըթ անլէրին իմի վէ մէզհէպի մալիւմաթլարը մահտուտ եախօտ նազըս իտիլէր. լաքին, իման վէ իթիզաթլարը սաֆի վէ սաղլամ իտիլէր, պիզէ քրիսթիյան վէ փազ էօմբիւն իլք տէրսինի անլէր վէրտիլէր. պէնտէ էյէր էյի պիր մախսուսիյէթ վար իսէ անընթէմէլինի վալիտէյնիմ գօմուշ տըր: Պէն տահա քիւշիւք իքէն, հէր ազշամ եաթմազտան, վէ հէր սապահ ուլանտըգտան սօնկրա, եիւզիւմ շարգա միւթէվէհճիհէն էյիլիպ գալզարազ, սէճտէ էթմէյի, սօֆրատա թաամտան էվվէլ եիւզիւմէ խաշ չըգարըպ, «անուն Հօր եւ Որդույ եւ Հոգւոյն Սրբոյ» տէյէրէք Երրորդութիւնա աուա էթմէյի, թաամ պիթտիյինտէ «Օրհնեալ եւ Ասուած» տէյիպ շիւքը էթմէյի, պիր ազպէօյիւտիւլիւմտէ ազշամ սապահ վազթընտա եկեղեցիէ կէթմէյի, «Հայր Մեր»ի վէ սայիրէ ազօթքլարը էօյրէնիպ սէօյլէմէյէ, վէ զայրիհիւմ կրօնական ֆարզ վէ ֆազիլէթլէրի տօղբուտան վէ տօլայրտան վալիտէյնիմտէն էօյրէնիշ իտիմ: Գէզալիք տէյիլ սալթ մէզհէպի իլա ախլազի ֆարզ վէ ֆազիլէթլէրի տախի իլք տէֆա անլէր պանա էօյրէթմիշ իտիլէր:

Մէսէլա եալան սէօյլէմէմէյի, քիւֆիւրպազ օլմամայը, հէր հալ ու քէյֆիլէթտէ հազիզաթը սէօյլէմէյի, ֆէնա չօճուզլար իլէ իւլֆէթ էթմէմէյի, էյի չօճուզլարա ըէֆազաթ էթմէյի, տէօյիւշիւպ չէքիշմէմէյի, քիւշիւքլէրէ շէֆաթլը պուլուշուպ, պէօյիւքլէրէ հիւրմէթլի վէ իթաաթլը օլմաղը վէ զայրիհիւմ պու ճիւմլէ մուզատտէս ֆարզլարը վէ անլէրին իճրասը իլէ, փազ վէ հէրքէստէն միւսթահսէն պիր ախլազ սահիպի օլմաղը պիզէ էօյրէթտիլէր: Էյ օղլոււմ փեսէրիյիմ քէրպիյէսիմի ինլէ վէ վաշիսէյի թալիմիմի իհէս երմէ:

ՄԷՔԹԷՊ ՀԱՅԱԹԸՍ

Փէսէրիմին սէպալէթլինտէ՝ Հաճընտա վէ հէր եէրտէ միլլի մէքթէպ եօգ հիւքմիւնտէ իմիշ, օգուլուպ եազմազ իսթէյէնլէր եա վանքլարա կիթմէլի, եատա պիր էհիլ սէնաաթըն թիւքեանընտա խըզմէթ էտէրէք էօյրէնմէլի ի ափլէր. փէտէրիմ քէնտիսի օգուլուպ եազմայը տայըսը Տէր Պետրոսուն թէվասիւթիւ իլէ, Մէրէսճեան նամ քահանանըն չուլհա թէզկեանընտա պէշ սէնէ խըզմէթ էտէրէք էօյրէնմիշ տիր:

Պէն փէտէրիմտէն իգպալլը պուլուշուտում Ղերա պէնիմ էյամըմտա, եանի պու թարիխտէն իւշ բուպ տէհիր էվէլ շէհրիմիզտէ իւշ պէօյիք քիլիսամըզ, հէր պիրինէ մախուա պիրէր

ճէսիմ մէքթէլէրի մէվճուտ իտի, պիզիմ Ս. Գէորգ մէքթէպ վէ քիլիսամըզ, 1844 թարի- խինատէ ինչա էտիլմէյէ պաշլանտըղը հալտէ պէնիմ մէքթէպ վագթըմտա եափըլմըշ պիթմիշ իտիլէր: Պու Ս. Գէորգ քիլիսասը վէ մէքթէպի շէհրիմիզին միւթէտարանընտան Մահտեսի Մարտիրոս աղա Մանկրեան վէ խալիֆի Սարգիս աղա Թուրսարգիսեանըն երեսփոխանըղլարը զէմանլարընտա վէ անլէրին եօրուլմագ պիլմէզ հիւմմէթ վէ զայրէթլէրի իլէ ինչա էտիլմիշ իտիլէր:

Հաճըն պիր պէօյիւք հայկական մէրքէզ օլտուղընտան, էհալիսինին տախի թէայիւշլէրի իշիւն վիլայէթին հէր թարաֆընա տաղըլըպ, թիճարէթ վէ սէնաաթ իլէ մէշղուլ օլմայա մէճպուր օլտուղլարընտան մէքթէպլէրին վէ թալիմ ու թէրպիյէնին էլզէմիյէթինէ ալէր մահէլլէրին եէրլիլէրինտէն տահա էվվէլ ույանմըշ իտիլէր: Պէնիմ սէպավէթիմտէ պէօյիւք մէրքէզ շէհրիլէրտէ պիլէ, պինլէր վէ օնպինլէրճէ քիմսէլէր օղումագ պիլմէզլէր իքէն, հաճընտա մէվճուտ օլան չօճուղլարըն եիւզտէ տօգսան պէշի մէքթէպ թալէպէսի օլմուշ իտիլէր:

Սթանպուլտա Փաթրիկիսանէ վէ ազգային իշխանութիւն պիլէ 1860 առէք, եանի սահմանադրութիւն զէմանընատէք, զաւառլարտա ազ-

գային մէքթէպլէր խուսուսունտա վագիֆէսիզ իտիլէր, Հաճընտա Միացեալ շիքէթի 1880տէ իշէ պաշլատը վէ փօլօթիքի սէպէպլէրտէն էօմրիւ օն սէնէտէն ուզուն օլմատը:

Փրօթէսթան մէքթէպլէրի հէր եէրտէ օլտուղը կիպի, Հաճընտա տախի, անլաշըլան լիսան, Ամէրիգա փրօկրամը իսթիմալլարը իլէ կէրէք օղլան կէլէք որղլարմըզա գըյմէթլի խըզմէթլէրտէ պուլունտուղլարը ինքեար գապուլ էթմէզ իսէտէ, Հաճընտա անլէր 1869տան սօնրա մէյտանա կէլտիլլը:

ՍՈՒՐԲ ԳԵՈՐԳ ՄԷՔԹԵՊԻՆՏԷ ՄՈՒԱԼԼԻՄԻՍ

Պու թարիխտէն 75 սէնէ էվվէլ՝ եանի պէն, Մանկապարտէզ խարճը պիր քիւշիւք չօճուզ իքէն, էպէվէյնիմ պէնի, Սուրբ Գէորգ մէքթէպինտէ խօճալըգ էտէն տիրացու Թորոս վարժապետին մայէթինէ վէրտիլէր: Մուամիլէհ փէտէրիմին տայըսը Տէր Պետրոս Գըրգեաշարեանըն մախտումու իտի: Հէման օլ սըրատա, փէտէրի վէֆաթ էթտիյինտէն, Տիրացու Թորոս քահանայ թախսիս օլունուպ, փէտէրինին իսմի իլէ Տէր Պետրոս թէսմիյէ օլունտու Գէնտինի փէտէրինտէն թէֆրիք էթմէք իշիւն՝ անա « Պզտիկ Տէր Պետրոս » տէնիլիը իտի: Անըն զէմանընտա՝ քէնտիսի գատար գապիլիյէթլի

պուլունմատըղընտան ճէմիյէթին իպրամը իւզէրինէ՝ քահանայութիւն իլէ պիրլիքտէ, վարժապետ ֆարզընը տախի պիր վագըթ տէվամ էթմէյէ ըազի օլտու: Օլ վագըթտա Հաճընտա խօճա պուլունմայօր իտի, պուլունսա պիլէ անլէր պիլկիսիզ վէ ճահիլ քիմսէլէր իտիլէր: Տէր Պետրոս՝ կէնճ, օրթա պօյլու, սաղլամ վիւճիւտլիւ, քիպար պագըշլը, քեամիլ թապիաթլը, էհլի թագվա պիր խօճա իտի: Տէյիլ սալթ պանա՝ իլլա ճիւմլէ շայիրտլէրէ սէվկիւլիւ պիր մու՛ալլիմ իտի: Շէհրին տիկէր իքի մէքթէպլէրին խօճալարընտան ֆաիզ օլտուղու իշիւն, հագըղնտա միւֆթէխիր իտիք:

ՏԷՐՍ ՔԻԹԱՊԼՈՐՄԸՂ

Սէքսէն սէնէ էվվէլ՝ հէնուզ իլմին շաֆտըղը սէօքիւմէմիշ իտի, իլմի նօգթայը նազարտան՝ հիշ պիր քիթաս ըմըզ եօզ իտի: Քէրականութիւն, թուաբանութիւն, Աշխարագրութիւն միսիլլու էն պայաղը մէքթէպ եախօտ տէրս քիթապլարը պիլէ, հէնուզ թապ ու նէշը օլունտուղու տուլուլմամը իտի: Սթամպուլ վէ իզմիր կիպի մէրքէզ շէհիրլէրտէ պուլունույօր իտի իսէ Հաճընա կէլմէմիշ իտիլէր: Սաղմոս, Ժամագիրգ, Աւեսարան, Գործի Առաքելոց, Նարէկ վէ սայիրէ: Օլ վագթըն ատէմլէրինտէ մէքթէպ ի-

շիւն իքի մագսէտ վարըտը. պիլինճիսի, չօճուղա տիւզ օգուլուպ եաղմայը էօյրէթմէք, իքինճիսի, քիլիսա թալիմաթը վէ խըզմէթլէրինէ ալըշտըրմագ: Սբ. Գէորգուն բարեպաշտ ճէմիյէթի սօնրաքինէ էհէմիյէթի ւիսէր մէքթէպլէրտէն զիյատէ վէրիւր իտի:

ԻԼՔ ԳԻԹԱՊԼՄԸՂ

Իլք քիթապըմըզ էլ պէօյիւքլիւլիւնտէ վէ շէքլինտէ պիր թախթա փարչասը իտի: Ա. Բ. Գ. ի պիր քեաղըտա եաղըպ մէզքիւր թախթայա եափըշտըրտըգտան սօնրա, պիր տէլիք տէլիպ, պիր մըզտար գայթան կէշիրտիքտէն սօնրա անը պօյնումուզա ապըլար իտի: Ա. Բ. Գ. ի էօյրէնտիյիմիգտէ՝ պիր հէճէլի քէլիմէլէր եաղարլար իտի. վէ պէօյլէ տէվամ էտէրէք հէճէլէմէյի տախի էօյրէնիւր իտիք. հէճէլէմէյէ պաշլատըղմըզ թարիխտէն իթիպարէն Ա. Բ. Գ. թախթասը պօյնումուզտան ալընըպ, եէրինէ պէզտէն տիքիւմիշ քիլիմ եա խալըտան էօրիւմիւշ պիր չանթա ասարլարտը, պունտան պէօյլէ օգուտուղումուզ քիթապլարը մէզքիւր չանթատա թաշըր իտիք: Քէզալիք, եազը տէրսի ալմաղա գատիր օլտուղումուզտա պէլիմիգտէ թուճտան պիր տիվիթ, վէ տիվիտին տէրունինտէ միւրէքէպ վէ գարթալ գանատընտան

ալընմը թիւյլիւ գալէմէր թաշըր իտիք. մէք-
թէպի պիթիրտիքտէն սօնրա տախի, սայքի պիւ-
թիւն էօմիւր միւթտէթինտէ պէլիմիդտէ տիվիթ
թաշըմագ ատէթ օլտուղունտան անը թաշըյան-
լարա իսլամլար եագընը եախօտ եաւըմ ֆէիօ,
Դրիսթիանլար իսէ Տիրացու իւնվանընը վէրի-
լէր իտի: Տիվիտին տէրունինտէ մահֆուգ միւ-
րէքէպէ, իփէք փիւսկիւլ թէլլէրի գօնտուղուն-
տան, միւրէքէպէ հէմ տէօքիւլմէգ հէմտէ գօլայ
գօլայ գուրումագ իտի. պէլտէ թաշընըլան
պու տիվիտլէր կէրէք մէքթէպտէ կէրէք ախգ-
ու իթատա վէ հէր եէրտէ մուհարրիրէ պէօ-
յիւք սուհուլէթ իտիլէր. օգույուպ եագանլա-
րըն չօգ օլմատըղը գէմանընտա՝ տիվիթ թա-
շըյանլար, քէնտի իշլէրինտէն պաշգա, չօգ տէ-
ֆա ախէրլէրէ տախի, մէքթուպ արգուհալ
վէ սայիւրի կիպի իշլէրինտէ անկարիյա իլէ իշ-
լէմէյէ մէճպուր իտիլէր:

Մէքթի Պինսուրըն ԹԱՐԻՖԻ

Սբ. Գէորգտաքի պէօյիւք մէքթէպ՝ ասքէր
գըլլասը կիպի ճէսիմ պիր պինա իտի. ֆարգը
տաիրէլէրի օլմայըպ սալթ պիր կէօգիւ օլան
թէք պիր օտա իտի. մէքթէպտէ 5-600 գատար
չօճուղար օգուր իտիլէր: Պինանըն թափանը
եիւքսէք օլտուղունտան, տիվարըն եարը եիւք-

սէքլիյինտէն պիր չարտագ չէվրիւմիշ իտի. տա-
պանը պիր արշըն եիւքսէքտէն պաշլայըպ, տի-
վարա տողուր կէթտիքճէ գատիմ գէման թէ-
աթրօլարը կիպի եիւքսէլիւ իտի. չօճուղար,
սըրա իլէ վէ եան եանա պու գուրու թախթա
իւգէրինէ օթուրուրլար իտի: Մէքթէպին գանէ-
փա, սախտալիա վէ մասա կիպի հիշ պիր մէֆ-
րուշաթը իօգ իսի: տապանտա պիր քէօշէ վար
իտի քի, օրասը՝ թախթալանմամը օլտուղու
հալտէ՝ պիրագ գագըլարագ սինի շէքլինտէ օ-
ճագ հէյէթինէ գօնմուշ իտի. լաքին պու պէօ-
յիւք օճաղըն փուլսարիսի եօգ իտի. Հօճըն՝
սաթհը տէնիդտէն 3600 այագ միւֆթէլի օլ-
տուղունտան, գըշըն չօգ սողուգ օլուրտու, քէօ-
միւր եագմագ ատէթի պիլինմէմիշ իտի. իմ-
տի ասքէր տէփօսու. մագամընտա օլան օլ ճէ-
սիմ պինայը գըղտըմագ իշիւն չարէ օտուն եագ-
մագ իտի: հէր սապահ, հէր չօճուգ, մէքթէպէ
պիր օտուն կէթիրմէլի իտի. պէօյիւք շայիրիտ-
լէր՝ սըրա իլէ օտունլարը քէսէրլէր, ագշամտան
մէգքիւր չուգուր միսիլու օճագտա՝ տիգիպ հա-
ղըլարլար իտի. էրթէսի սապահ, օճաղը եագա-
ճագ պէօյիւք կէնճլէր էրքէնճէ կէլիպ, օտուն-
լարը եագարլար, թիւթիւն կէչէճէյի վագըթ
շայիրտլէր կէլիրլէր, մէքթէպ պաշլար իտի.
պինա դայէթ պէօյիւք վէ եիւքսէք օլտուղուն-
տան, թիւթիւն շէքվասը չօղուգ իշիտիլմէգ

իտի. Թիւթիւն գալմըշ օլսա պիլէ՝ կէնդէ վէ պա-
շա վէրտիյի աղըը հիսապա ալընմադ իտի. շա-
յիրտ վար իտի իսէ, օլ գատարտա թագսիմ վա-
ր իտի. եախօտ հէր շայիրտ՝ վէրիլէն տէրսի միւ-
տէրիսինին հուզուրունտա ալըը պաշընա թէ-
մամէն օգուլմալը, վի էօյրէնմիշ օլտուղու թէ-
պէյուն օլտուգտան սօնկըա տէրսի տէյիշիմէ-
լի իտի: Թէք պիր, միւտէրրիսին՝ 5-600 գատար
շայիրտլէրին տէրսլէրինէ կիւնտէ 3 տէֆա վա-
գըթ վէրէպիլմէսի՝ պիր թապի միւմքիւն տէ-
յիլ իտի: Պինայէն ալէհ, խօճայա եարտըմ էթ-
մէք իշիւն՝ գալֆալար իսթիխտամ էտիլիր իտի:
Խօճա՝ հէր սէնէ մէքթէպինի պիթիրէճէք օլան
պէօյիւք վէ միւտաշիտ շայիրտլէրտէն պիր թա-
գըմ գալֆալար ինթիխապ էտիպ, անլէրտէն սօն
սէնէլէրինտէ քէնտիսինէ եարտըմ էթմէլէրինի
մաթլուպ էտէր իտի. վէ ալէլ ումուլմ մաթլու-
պոլ՝ մուհապպէթլէ գապուլ օլունուրուտու: Գալ-
ֆալար իւճըթ իլէ տէյիլ ֆախրի իշլէր իտի-
լէր: պիր նէվ մէքթէպ միւտէթինտէ՝ քէնտի-
լէրէ էտիլէն ճապա խըզմէթլէր, վէ ալտըզլարը
թալիմուլ թէրպիյէյէ մուգապիլէ էթմիշ օլուրլար
իտի. շու հալտէ՝ մէքթէպին մուա՛լլիմի էվէլի,
պիր, լաքին մայէթինտէ 50-60 մուալինի եա-
խօտ գալֆալարը օլուր իտի, պու մագսէտ իլէ՝
մէքթէպտէ մէվճուտ շալիրտլէր, օնարա թագ-
սիմ էտիլիր, վէ հէր օն շայիրտ պիր գալֆանըն

ՄԵՔԹԵՊԻՄԻՉՏԷ ՌԻՍՈՒՂՈՒ ԹԵՏՐԻՉ

Մէքթէպիմիդին խօճասը պիր, օտառը պիր,
լաքին թալէպլէրին սայըսը 5-600 գատար
իտի. պու շայիրտլէրտէն տէրսէ ալնի տէրէճէ-

տէ օլանլարը պիրլէշտիրիպ, թագսիմ թէշքիլ
էթմէք առէթ տէյիլ իտի, մէքթէպտէ գաշ շա-
յիրտ վար իտի իսէ, օլ գատարտա թագսիմ վա-
ր իտի. եախօտ հէր շայիրտ՝ վէրիլէն տէրսի միւ-
տէրիսինին հուզուրունտա ալըը պաշընա թէ-
մամէն օգուլմալը, վի էօյրէնմիշ օլտուղու թէ-
պէյուն օլտուգտան սօնկըա տէրսի տէյիշիմէ-
լի իտի: Թէք պիր, միւտէրրիսին՝ 5-600 գատար
շայիրտլէրին տէրսլէրինէ կիւնտէ 3 տէֆա վա-
գըթ վէրէպիլմէսի՝ պիր թապի միւմքիւն տէ-
յիլ իտի: Պինայէն ալէհ, խօճայա եարտըմ էթ-
մէք իշիւն՝ գալֆալար իսթիխտամ էտիլիր իտի:
Խօճա՝ հէր սէնէ մէքթէպինի պիթիրէճէք օլան
պէօյիւք վէ միւտաշիտ շայիրտլէրտէն պիր թա-
գըմ գալֆալար ինթիխապ էտիպ, անլէրտէն սօն
սէնէլէրինտէ քէնտիսինէ եարտըմ էթմէլէրինի
մաթլուպ էտէր իտի. վէ ալէլ ումուլմ մաթլու-
պոլ՝ մուհապպէթլէ գապուլ օլունուրուտու: Գալ-
ֆալար իւճըթ իլէ տէյիլ ֆախրի իշլէր իտի-
լէր: պիր նէվ մէքթէպ միւտէթինտէ՝ քէնտի-
լէրէ էտիլէն ճապա խըզմէթլէր, վէ ալտըզլարը
թալիմուլ թէրպիյէյէ մուգապիլէ էթմիշ օլուրլար
իտի. շու հալտէ՝ մէքթէպին մուա՛լլիմի էվէլի,
պիր, լաքին մայէթինտէ 50-60 մուալինի եա-
խօտ գալֆալարը օլուր իտի, պու մագսէտ իլէ՝
մէքթէպտէ մէվճուտ շալիրտլէր, օնարա թագ-
սիմ էտիլիր, վէ հէր օն շայիրտ պիր գալֆանըն

մաայեթինտէ պուլունուր իտի. դալֆալար՝ քէն-
տիլէրէ թէսլիմ օլունան շայիրտին տէրսլէրին-
տէն մատա, աթվար ու հարէքէթլէրինէ տախի
մէսուլ օլուրլար իտի: իմասթա հալլէրինտէ՝ գի-
յարէթ էտէրլէր, մէքթէպտէն ֆիրար էթմիշ իսէ-
լէր՝ պուլուպ մէքթէպէ կէթլէրլէր, հէմէյի
հէմֆէնա, հէր ճինս հալլէրինտէն խօճայա մա-
լումամթ վէրլէրլէր իտի: Չօճուգլարըն տէրսլէրի
կիւճ լիսանը գրաբար օլուպ, շիմտի օլտուղու
կիպի՝ մէքթէպտէ րահաթլըզ վէ էյլէնճէ օլմա-
տըղընտան, ֆիրար չօգ տէֆա վուզու պուլուր
իտի. պէն քէնտիմ վագըթ վագըթ մէքթէպտէն
ֆիրար էտիպ, շէհրին մէ՛մուլ օլունմաղ պիր
սէմթինտէ, տէմիրճի թիւքանընտա սագլանըպ՝
պէօյիւք պիր քէօրիւյիւ շէքէր իտիմ. լաքին
էնճամ պիր կիւն դալֆա պէնի օրատա պու-
լուպ, սըրթընա չալարազ մէքթէպէ կէօթիւր-
տիւ. ֆագաթ եթիշէնէ դատար, թըրնագլարըմ
պօյնուկտա, եիւզիւնտէ քէնտի հսէրլէրինի պ-
րագմըշ իտիլէր:

ՄԷՔԹԷՊՏԷ ԻՍԹԻՊՏԱՏ

Եթմիշ պէշ սէնէ էվվէլ չօճուգլարըն գըյ-
մէթի պուլ գէմանտա պիլինտիյի կիպի պիլին-
միշ տէյիլ իտի. չօգ տէֆա վալիտէյի օղլունու
խօճայա թէսլիմ էտէրիքէն «էթի սէնին քէմիյի
պիզիմ» թապիրինի գուլլանարազ թէսլիմ էտէր

իտիլէր. մէգըիւր թապիրիլէ վալիտէյն չօճու-
ղու թէքտիր էթմէք պապընտա խօճայա պիհու-
տուտ սէլահիյէթ վէրմիշ օլուրլար իտի, նիշէճա-
հիլ խօճալար պու միւսիլլու վէրիլէն սէլահի-
յէթտէն քէսալի ճէսարէթ էտէրէք, չօճուգլար
իլէ միւսթէպիտանէ մուամէլէ էտէրլէր իտի. օ-
լուր օլմաղ սէպէպլէր իլէ գէվալլը չօճուղու հա-
պս էտէր, աճ պըրագըր, ուզուն վագթ պիր ա-
յաղը իւզէրինտէ տուրտուրուր. թափնոց իլէ
տվճունա, տէյնէք իլէ այաղընա, շամար իլէ եիւ-
զիւնէ վուրուր. ֆալախատա տապանըն տէօյէր.
աշըզլար շարոցունու պօյնունա տագըպ՝ պիւ-
թիւն մէքթէպ հուզուրունտա րիսվայ էտէր, վէ
սայիրէ. պու միսիլլու վահշի մուամէլէ իլէ չօ-
ճուգ իսլահ օլմատըգտան մատա՝ խօճատան, մէք-
թէպտէն, վէ օգումագտան իքրահ էտէրլէր իտի.
մէքթէպէ կիթմէյի մահպուս խանէտէն պէթէր
սայարլար իտի. շու սէօզլէր չօճուգլարըն հիս-
սիյաթընը անլաթմաղա քեաֆի տիր՝

Ուրբաթըմ ուրբաթ, սէվսիյիմ Եաբաթ
Իֆի կէօզիւմ կիրակի, Տիւմէնիմ Երկուշաբթի:
տէրլէր իտի:

ՄԷՔԹԷՊԻՄԻՉՏԷ ԻԼԹԻՖԱԹ

Պգտիկ Տէր Պետրոսուն՝ պէօյիւքիւլիւ
վէ սէվիլմէսինին պիր սէպէպի պուլ իտի, մու-
մալիէն՝ թապէն հալիմ վէ լաթիֆ իտի. սօն չա-

րէ հալինտէ մէծպուրիյէթ օլմատըզճա, տէյնէք
գուլլանմազ իտի. Յիսուս, պաշ խօճա, քէն-
տինտէ թէճէսուտ էթմիշ կիպի չօճուզլարը տէօյ-
մէտէն իսէ, անլէրի նասիհաթ վէ օրհնութիւնու
իլէ իթաաթա կէթիրիր իտի: Անտէ էօյլէ պիր
ուլֆիյէթ վէ ըուհանի թէ'սիր վար իտի քի, թէ-
էսիրինին թահթընա տիւշէն շայիրտ' էյի օլմա-
մազ էտէմէզ իտի: Թէճրիւպէ պուսու իսպաթ
էթմիշ տիր՝ Հաճընը պիլմիշ օլանլարա մա'լիւմ
տիրքի, Տէր Պետրոսուն մէքթէպինտէն միւնթէհի
օլանլար՝ շէհրին էն էյի սընըֆը օլան ատէմ-
լէրի իտիլէր: Տէյիլ սալթ վալիտէ ֆիլիսանըն
իլլա Աւետարանական ֆիլիսանըն տախի, էն տին-
տար վէ ֆիլիսայա ֆա' իտէլի ազալարը, Տէր Պետ-
րոսուն թալէպէլէրինտէն օլտուզլարը ինքեար
օլունմազ պիր Հագիգաթ տըր: Միւմաիլէհ՝ պիր
թագըմ էյի ատէմլէր բարի ֆրիստոնեալար եէ-
թիշտիրտի: էյվահ՝ քի ուզուն եաշամայըպ 45 սին-
նի սուլարընտա պիր սաթլըճանա գուրպան օլտու:

ՄԵՔԹԷՊԻՄԻՉԻՆ ՔԻԻՐԱՅԻ ՀԱՎԱՍԸ

Սբ. Գէորգ քիլիսասընա մախսուս օլանմէք-
թէպիմիգին, Տէր Պետրոսուն զայրէթի իլէ՝ քիւր-
րէյի հավասը՝ ախլագի վէ ըուհանի իտի: Միւ-
մալիէհին զէմանընտա մէքթէպ տու'ա իլէ, պաշ-
լար, տուաիլէ խիթամա կէլիր իտի: Տէնիլտի-
յի կիպի մումաիլէհին մէքթէպտէն մագսէտի

իքի իտի. պիրինճի, տիւզ օգուլուպ եազմազ,
իքինճի՝ քրիսթիյան թալիմաթընըն էսասընը
էօյրէթմէք. հէր իքիսինտէ միւնսսէր օլտու:
Միւմաիլէհին մէքթէպի պիր Աստուածաբանա-
յին իտատիյէսի սայըլըր իտի: Անըն շայիրտ-
լէրի կերէք մէքթէպտէ իքէն, վէ կէրէք մէք-
թէպտէն մէզուն օլտուգտան սօնկըա, քիլիսայը
սէվէն քիմսէլէր իտիլէր. վագաա անլէր ալիմ
օլմատըլար. չիւնքի օլ վագթ հէնուզ իլմին զոն-
չէսի աշըլմըշ տէյիլ իտի. խօճա ըուհանի ի-
տի, տէրս քիթապլարը ըուհանի իտիլէր. մագ-
սէտ էյի իտի, մէքթէպտէն չըզանլարտա էյի
ատէմ օլտուլար: էյվահ՝ քի սօնկըատան Սթամ-
պօլտան կէլէն խօճալար պէրապէր կէթիրտիք-
լէրի քիթապլարը, ուսուլու ճէտիտլէրի իլէ, Տէր-
Պետրոս կիպի, էյի ատէմլէր եէթիշտիրմէտիլէր.
չիւնքի՝ սալթ իլմ, մէքթէպտէն էյի ատէմ
մէյտանա կէթիրէմէտի:

ՄԵՔԹԷՊԻՄԻՉՏԷ ԻՆԹԻՉԱՍ

Սէս իլէ մէշգ էթմէք մէմնու իտի. լա-
քին պու տէրէճէ իթաաթ եթտիրմէք գօլայ
տէյիլ իտի. խօճա տըշարը չըգտըղը սըրալար-
տա՝ մէքթէպ համամլարա թահվիլ օլունմուշ
կիպի օլուր իտի իսէ տէ, «խօճա կէլիօր» տէն-
տիյի կիպի, էօյլէ պիր սիւքիւթիւք օլուրտու
քի, երէ տիւշէն պիր իյնէնին, սէսինի իշիտէ-

պիլիք իտին: Մէքթէպին չանը եօգ իտի. սէս չօղալսա սիւքիւթ էթտիրմէք իչիւն վարժապետ գալըն պիր տէյնէկ իլէ տապանը տէօյէր իտի. խօճա դալէպէ էտէմէդ իսէ գալֆալար թափնոցլարը էլլէրինտէ խօճանըն իմտատընա եէթիշիրլէր իտի. Զօգ սըրալարտա չան եէրինէ պիր տէմիր փարչասը իսթիմալ էտէրլէր իտի. պու տէմիր փարչասը կոչնակ տէմէք իտի: Մէքթէպին սաաթը տախի եօգ իտի. սաաթ եէրինէ կիւնէշ իսթիմալ օլունուր իտի. կիւնէշ տօղտուղունտա մէքթէպ տուա իլէ պաշլար իտի, կեւնէշ պաթմագ իւզրէ իքէն իսէ, տէմիր փարչասընա վուրուլտուղու կիպի ճիւմլէ շայիրտլէր այաղա գալգար եիւքսէք սէս վէ մագամ իլէ տուա էթտիքտէն սօնկրա սէսի շիրին շայիրտլէրտէն պիրիսի իլէրի կէլիպ եիւքսէք պիր մէվգիտէն շու աթիտէքի սէօգլէրիլէ մէքթէպտէն կիթմէյէ էմիր վէրիլ իտի, եանի, Առաջին կարգ, կարգապէս, եւ թիկնապան եւ ամէնայն մանկունմ հրամայեցէք խոնարհութեամբ: Պու սէտա իւզէրինէ իլք թագսիմ, օն շայիրտ, (գալֆալարը էօնտէն) ասքէր կիպի պիրի պիրի արտը սըրա արշ էտիպ տըշարը չըգարլար իտի:

Անտէն երկրորդ, երրորդ եւ չորրորդ վէ թա մէքթէպ պօշալանա գատար պիրէր պիրէր ճիւմլէ թագսիմլէր տավէթ էսիլիպ նիգամ ի-

լէ տըշարը չըգարլար. եօլտա մահալլէ արալարընտա պիլէ տաղըլմայըպ ասքէրլէր կիպի էվլէրինէ գատար նիգամլը կիտէր իտիլէր:

Հէր սէնէ պահար վագթընտա պիւթիւն մէքթէպի շէհրին ճիւլարընտա վագի թէփէլէրտէ պուլունան Սուրբլարըն մատուրլարընտա Տէր ողորմիա չաղըրթմագ իչիւն կէօթիւրիւրլէր իտի. էօյլէ սըրատա տախի չօճուղար շէհիրտէն տաղա վէ տաղտան շէհիրէ կէտիպ կէլիւրլէր իքէն ասքէրլէր կիպի նիգամ իւզրլ. եէօրիւրլէր, եիւքսէք սէս իլէ Աղօթք արգ էտէրլիլ իտի. պու ֆուրսաթլարտան պաշգա Զատիկ, Ծնունդ վէ բարիկենդան կիւնլէրի տախի չօճուղարա թաթիլ ֆուրսաթը օլուր իտի. մէքթէպ սէնէնին պաքի կիւնլէրինտէ աշըգ օլուր իտի իսէտէ, եազ վագթընտա շիրէ, պիշիրմէք իչիւն պաղա՝ վէ պուղտայ չըգարմագ իչիւն թարլայա ֆամիլիա իլէ կէտէնլէր մագուր թութուլուր իտի:

Օղլանլար՝ պէշ եա ալթը սէնէ գատար պիր միւտտէթ, պէօյլէ պիր էօմիւր կէչիրտիքտէն սօնկրա, էօյրէնտիլինին ճիւմլէսի՝ տիւզ օգուլուպ եազմագ օլուր իտի. քէզալիք՝ օլ վագթըն մէքթէպլէրի քիլիսալարըն մալը վէ թահթը իտարէլէրինտէ օլտուղունտան, պահս էսիլտիլի վէճիլէ, քրիստոնիական կրթութիւն տախի վէրիլմիշ օլմագ իլէ, մէքթէպ խիթամ

օլմուշ հիսապ էտիլիը իտի. պու աբատա էպէ-
վէյն՝ մուալլիմի կէօրիւպ «Օղլուլմուղ զիյատէ
օղուլուպ Վարդապետ եա Տէրտէր օլաճադ տէ-
յիլ տիր, բուխսաթընըղ իլէ՝ պուշտան պէօյլէ,
պիր սէնաաթ էօյրէնմէյէ կէօնտէրէճէյիզ» տէ-
յէրէք, տիփլօմասընը թալէպ էտէրլէր իտի.
խօճա տախի՝ զաթէն անաէն զիյատէսինի պիլ-
մէտիյինտէն, մէմնուսիյէթ իլէ բուխսաթ վէ-
րիր, պիր պահպանիչ եա տուա իլէ չօճուղու
թէսլիմ էտէր իտի:

ՓԷՏԵՐ ՈՒ ՄԱՏԵՐԻՄԷ ՄՈՒԱՎԷՆԷԹԻՄ

1860տա՝ օնպիր եաշընտա օլտուղում
հալաէ, մէքթէպլիմի պիթիլաթիմ: Հաճընտա հէր
օղլան չօճուղա առէթ օլտուղու կիպի, պէնիմ
իչիւն տախի սըրա պիր մինասիպ սէնաաթ
ինթիխապ էթմէյէ կէլմիշ իտի: Վալիտէյնիմ,
պու պապտէ խայլը տիւշիւնտիւքտէն սօնկրա,
կէրէք փէտէրիմին վէ կէրէք վալիտէմին իշ-
լէրի չօգ վէ օլ իշլէրտէ եալընըղ օլտուղլա-
րընտան, քէնտիլէրէ մուալէնէթ էթմէք պիղ
զաըուր դարար էթտիլիր:

Փէտէրիմ չուլհա իտի, պէզ, ալաճա, շալ-
վար վէ շայիքէ տօղուր իտի, օլ վազթսա Ա-
տանա վիլայէթի տախիլինտէ փէք չօգ թիւրք
քէօյ վէ դասապալար վար իտի քի էհալիսի
չօգճա ֆաքիր չիֆթճիլէր օլուպ սէնաաթ վէ

Տար Կիրաւ ուղա Կէրք Տէ-Է. Բաճ
Տաճ Երթ-ճի Կէրաճ Խաւս Ե. Բաճ
Է. Բաճ
Տիւրքաճ Ընտանեկան

Մաւրիոս Ա. դա Կէրքմէնեան
Մամրլթէյն վէրլմ խաւսախանէսի իչիւն
իանէ սէվէրիյօր

Տար Կիրաւ

Է

Թիճարէթտէն պիտապէր իտիւէր, ալէլ ումուժ
օլ քէօյլէրին սէնաաթքեար վէ Թիւճճարլաբը
Հաճընլը իտիւէր: Անլէրին էվլէրինի եափան
եափուճու վէ հաճճարլաբը, դապլաբընը գալայ-
լայան գալայճըլաբը, պալթալաբընը վէ սա-
պանլաբընը եափան տէմիրճիլէրի, էլպիսէլէրի-
նի տիքէն թէրգիլէրի, փամուգ վէ եունլաբընը
պօյայան պօյաճըլաբը, աթլար իշին, էյէրճի
վէ սէմէրճիլէրի, այագ դապլաբընը տիքէն քէօշ-
կէրլէրի, հասըլը քէլամ, հէր նէվ սէնաաթ-
քեարլաբը Հաճընլը իտիւէր: Փէտէրիմ անլէրին
մանըս վէ սլգլէրինի տօգուր իտի: Օլ գէման
Ամէրիգա պէգի, Մանշէսթը պասմասը, տիւրլիւ
պէ տիւրլիւ էվլ օփա վէ Սմէրիքա Ֆէթթըրի
մաթահլաբը, պիլինմիշ տէյիլ իտի: Անլէրին
էվրօփասը Հաճըն, ուստալաբը Հաճընլը իտի-
լէր: Փէտէրիմ մէգէիւր քէօյլէրտէ, քէնտի
սէնաաթընը իշլէմէք իլէ պէրապէր, անլէրէ
գահվէ, շէքէր, թուգ, սապուն միսիլլու մա-
թահլաբը տախի սաթուպ, պէտէլինէ փամուգ
եուն, զախրէ վէ սայիրէ սաթուն ալըր իտի:

Պէնիմ իշիմ փէտէրիմին տէֆթէրինի թութ-
մագ, վէ քէօյլէրտէն ալտըղը փամուգ վէ եուն
միսիլլու խամ մալլաբը հայվանըմըգա եիւք-
լէյիպ, Հաճընա տաշըմագ իտի:

Վալիտէմ եալընըղ վէ իշի դայէթ չօգ իտի:
էվտէ թաամ փիշիրիւր, հէր պիւր դաշ կիւնտէ

սէպղաւէթ իշխւն պաղչէյէ կիտէր իտի: Հոփ-
թատա պիր կիւն էքմէք փիշիրմէյէ ֆուրու-
նա ախէր պիր կիւն չամաշըր էթմէյէ չամա-
շըր խանէյէ կէթմէլի իտի: Եազ վաղթոա հար-
մանտան, կիւղտէ պաղտան չըգան մահսուլաթը
փիշիրիր, գըշ իշխւն տէր ամպար՝ էտէր իտի:
Վալիտէմ՝ հէփ պու թատաաը դապիլ օլմայան
ախէր իշլէրինտէն պաշգա՝ պէնիմ քէօյլէրտէն
թաշըտըզըմ փամպուզ վէ եուն միւսիլլու խամ
մաթահլարը եայգար, փազլար, էյիրիր, տարար,
պօյար, փէտէրիմ իշխւն տօգուլմայա հազըր է-
տէր իտի: Փէտէրիմ կէլտիյինտէ անլէրտէն
պէզ, ալաճա, շալվար, ապա վէ սայիրէ տօ-
գուր մէվսիմինտէ եինէ մէզքիւր քէօյլէրէ
պէրապէր կիտէր սաթար եէնի մալ ալըր կէ-
լիր իտիք:

Առակաց քիթապընըն 31 ինճի պապընը
հէր օգուտուղումտա, Մէլիք Լէմուէլին սէօղլէ-
րինի, եա՛նի վալիսէսինին անա քալիմ էք-
սիյի վանիյի, վալիտէմին վէ եալընըզ պէնիմ
տէյիլ իլլա ճիւմլէ հաճընը Հայ վալիտէլէրի-
միզին մէշղուլիյէթլէրինին թասվիրինի օրա-
տա կէօրիւրիւմ: Մէլիք Լէմուէլին վալիտէսի,
պէնիմ վալիտէմտէն 3000 սէնէ գատար էվէլ
եաշամըշ իքէն, պապտա օլան թարիֆինտէ՝
դան էտէրսին, վալիտէմ իլէ հէմասըր եաշա-
յըպ մէրգումէնին մէշղուլիյէթլինի պանա թըպ-

դը օլտուղու կիպի վասֆ ու թարիֆ էտիյօր:
Միւշարիլէհանըն շիրինտէն պիր դաշ իպաբէ
պուրտա խթիխրաճ էտէլիմ:

Փազիլէթի գարը ֆի՛մ պուլապիլիր,
Անըն գըյմէթի նէվահիրսէն չօզ զիյասէ սիր:
Զէվնինին գալպի անա՝ իքիմաս էսէր.
Վէ դանիմէթի էֆսիֆ օլմազ:

Մէրգումէ անա պիւթիւն միւսսէթի էօմրիւնէ,
Քէմլիֆ էքմէյիպ էյիլիֆ էսէնէֆ սիր:
Շափաղը վէ ֆէթէն արար վէ, սիլէսիյինի էլլէ-
րի իլէ իօլէր:

Յանէսի խալընա քաամ վէրիր
Փիւնարէթին էյի օյսուղունու անկլար,
Զըրաղը կէնէլէյին սէօնմէզ:

Էլլէրինի իյէ ուզասըր,
Վէ ավունու իլէ էօրէֆէյի քուրար.
Յանէսի խալը իշիւն գարսան գօրգմազ,
Զիւնֆի պիւթիւն խանէսի խալընըն իֆի գաք
Էլպիսէսի վար.

Քէնսինէ էօրթիւլէր եափար,
Էլպիսէսի սիւլպէնս վէ էրդավանի սիր:
Զէվնի . . . գափուլարսա մալիւմ սիր
պէզ օզուր սաքար.

Վէ քիւննարլարա գուշազ վէրիր.
Յանէսի խալընըն եօլլարընա սիզգաք էսէր
Վէ քէնպէլիլիֆ էֆմէյինի եէմէզ:

1861 ՏԷ ՆԻՇԱՆԼԱՆՄԱՍ

Օղլան էվլաար օլան Հաճընլը Հալլարըն շայանը սէնա իլք Փարզլարը՝ օղլանը մէքթէպէ կէօնտէրմէք, իքինճի Փարզլարը՝ պիր սէնաաթ էօյրէթմէք, իւշիւնճիլ Փարզլարը իսէ՝ մէրզու- մա միւնասիպ պիր զըզ պուլուպ նիշանլամագ օլուր իտի:

Նիշանլանմագ՝ օղլան վէ գըզըն նիսպէթէն կէնճ վագթընտա իճրա էտիլտիյինտէն, պու իշտէ անլէրին ըէյինէ միւրաճաաթ էտիլմէզ ի- տի. պու իմթիյազ՝ փէտէր ու մատէր, ահըպպա վէ ագըրապայա մախսուս իտի: Ելպէթ իլք սէ- լահիյէթ փէտէրին իտի:

Օլ թարիխէտէք՝ Հաճընտա, գըզլարը օգու- մագ իշիւն մէքթէպէ կէօնտէրմէք ատէթ օլ- մայըպ՝ տահա զիյատէ ապէս իտի: Լաքին օլ սէնէ Պզտիկ Տէր Պետրոս Գըրգեսաշարեան, քէն- տի իքի հէմշիւրէլէրինտէն պաշգա՝ օն գատար ախէր գըզլարըն վալիտէյինի գանտըրըպ ան- լէրի մէքթէպինէ զապուլ էթմիշ իտի: Պիր կիւն փէտէրիմ, պու մէքթէպ զըզլարընտան պէրիսինի թէսատիւֆէն կէօրիւր վէ իլք պա- գըշը իլէ խօշլանմըշ օլտուղունտան թէֆթիշէ թէշէպպիւս օլունուր. փէտէր վէ վալիտէմ քէն- տիլէրճի թահսին էթիւքտէն սօնրա, փէտէրիմ մէսէլէյի տայըսը Տէր Պետրոս հէվալէ էսէր:

Տէր Պետրոս՝ Փամիլեամըզըն քահանասը Տէր Կարապետ Զէյթունցոնցը իսթիշարէյէ տապէթ էտէր: Մէրզումէ Օր. Տիրուհի օլուպ, շէհրի- միզին միւթէպարանընտան հաճի քալուստ աղա թուրսարգիսեանըն Քէրիմէսի իտի: Փահանալա- րըն իլք իշի, պու իքի Փամիլանըն եէքտիկէ- րինտէն գաշ կէօպէք ելբագ օլտուղունու պուլ- մագ օլմուշ տըր. եէտի կէօպէքտէն զիյատէ օլտուղունա վէ քիլիսաճա հիշ պիր մանի շէրի- սի օլմատըզընա գանտըգտան սօնրա, Տէր Կա- րապետին թուրսարգիսեանլարա միւլաճաաթ էթմէսինէ գարար էտէրլէր: Գըզըն փէտէրի Գալուստ աղա իտի իսէտէ, անընտա փէտէրի հաճի Մանուկ աղա հայաթտա շտուղունտան, ատէթ իգտիգասը Տէր Կարապետ հայր, իլք տէ- ֆա անա միւրաճաաթ էտէր: Ֆագաթ՝ թուրսար- գիսեան Փամիլեամընտա՝ սինճէ տահա պէօյիւք պիր գըզ հալա նիշանլանմամըշ օլտուղունտան, ատէթ միւճիպի պիր վագթ սապր էտիլմէք լազըմ կէլիր: Սլթը այ գառար սօնրա, մէրզու- մէնին նիշանլանտըզը իշիտիլտիյինտէ, Տէր Կարապետ հայրըն իքինճի միւրաճաաթը զապուլ էտիլիր, պունուն իւզէրինէ հէտիյէ վէ նիշան իլէ կիտէրլէր, պահպանիշի օգունուպ նիշան օրհնութիւնը պիթէր:

Պէօյլէճէ պէն՝ օն իքի եաշընտա, Օրիորդ Տիրուհի թուրսարգիսեան տօգուզ եաշընտա

օլտուղոսմուղ հալտէ, պունտան 68 սէնէ էվվէլ
էպէվէյնիմիդ պիդի նիշանլամըշ աըրլաբ, ին-
թիխապը՝ պիդ քէնտիմիդ էթմէտի իսէքտէ, իշ-
թէ 68 սէնէտիր թաքաֆէն պիր շէքվամըդ էտիլ-
մէմիշ տիր:

ՓԵՏԵՐԻՄԻՆ ՎԷՖԱԹԸ

Պէնիմ փէտէրիմ վէ Տիրուհինին տէտէսի
հաճի Մանուկ աղա, պիդի նիշանլատըդտան սօն-
րա, տէօրթ սէնէ դատար խընամի մուհապպէ-
թինտէ տէմ յիւրէր իքէն 1865 տէ հէր իքիսիտէ
վէֆաթ էթտիլէր:

Փէտէրիմին վէֆաթը, պանա իլը էն պէօ-
յիւք պիր տարպէ իտի. պիրատէրիմ Կոստան-
թին՝ 3 հաֆթալըդ պիր պէպէք իտի, պէն էօք-
սիւդ, վալիտէմ տուլ գալտըդ, փէտէրիմ կէնճ
էօլտիւ, Փամիլիա դայկըսը պանա գալտը: Զէն-
կին տէյիլ իսէտէ, շիւքիւր պօրճտա պըրադ-
մատը: Անըն վէֆաթընտան սօնրա՝ քէօյլէրէ
կիտիպ ախս ու իթա էթմէք ատէթիմիդի թէտ-
րիճէն թէրը էթտիմ: Հաճընտա՝ պիր թիւքեան
քիւրալայըվ քէօյլիւ միւշթէրիլէրիմիդի մէր-
քէգէ կեւմէյէ ալըշտըրտըմ:

Փէտէրիմին պէնի վադթընտա քէնտի ու-
մուրունա ալըպ, թիճարէթ ուսուլունու վէ
տէֆթէր թութմայը էօյրէթտիյինտէն տօլայը
մէմուէն վէ միննէթտար գալմըշըմ:

1866 ՏԱ ԻՇԹԻՐԱ ԷԹՏԻՅԻՄ

63 ՍԷՆԷԼԻՔ ԱԻԵՏԱՐԱՆԸՄ

Գալա քիլիսանըն ճիվաբընտա Թուրսար-
գիսեանլարտան պիր Փամիլիա վար իտի, պէն
անլէրէ վեսացու օլտուղտան սօնրա չօդ տէֆա
կիտէր կէլիլ իտիմ, 1866տա Այնթապտան Հա-
ճընա Կարապետ իսմինտէ պիր քիթապճը կէլ-
միշ վաթանը տսլիսի օլան Թարսուսա կիտիյօր
իտի, մէգքիւր, Թուրսարգիսեանըն խանէսինտէ
միսաֆիր օլտուղու հալտէ անա պիր դաշ տէֆա
թէսատիլֆ էթտիմ, եէտինտէ Քիթապը Շէրիֆ
նուսիլէրի օլուպ սաթիյօր օլտուղունու սէօյ-
լէտի. լաքին քիթապլար թիւքքճէ օլուպ, փրօ-
թէսթանլար եէտիյլէ թապ ու նէշը էտիլտի-
յինտէն, Հայճա Ազիդ Քիթապ իլէ միւթապա-
գաթտա օլմատըղլարընը պաղը միւթասիպ քիմ-
սէլէր իւտէա էթմէքտէ իտիլէր. պէն իսէ՝
անլաշըլըր լիսանտա օլտուղսէ իչիւն օգուճա-
յա իշթիյադ չէքիյօրուտում: Շիւպհէմի հալլ
էթմէք իչիւն, քիթապլար արասընտան՝ սէվ-
տիյիմ պիր Աւիտարան ալըպ քիթապճընըն
մուսաատէսի իլէ, Տէր Պետրոսա կէօթիւրտիւմ,
միւմաիլէհին՝ լիսան Քարգընսան պազա պի-
գիմ խօրանսաֆի Աւեսարանսան հիշ պիր Քարգ
եօդ տուր տէմէսիյլէ, շիւպհէմի հալլ էտիպ Ա-
ւետարանը իշթիւրա էյլէտիմ. իշթէ 63 սէնէ-

տիր, կէրէք վաթանտա վէ կէրէք էսարէթտէ
Օ՛ պիղէ տէլիլ վէ նուր օլմուշ տուր, հալա ա-
նա մալիք օլտուղուժուղա մէսրուրուղ:

ԻԶՏԻՒԱՃԸՄԸ

Միւստըն 1868ինտէ՝ պէն՝ օն տօղուղ, Տէ-
րուհի օն ալթը եաշընա կիրմիշ իտիք. օլ վազ-
թըն ատէթինճէ՝ հէր իքիմիղտէ սիննի պիլուղա
վասլ օլմուշ սայըլըր իտիք, սալը մէզքիւրուն
Նոյեմբեր ալընտա՝ վալիտէմ, սայիր ազրապա-
մըզ իլէ իսթիշարէ էթսիքտէն սօնկրա, էնիշ-
տէմիզ Յակոբ աղա խօճա Սւազեանը՝ զայն
փէտէրիմտէն ըուխսաթ իսթէմէյէ կէօնտէրտի.
անլէր՝ պիրլիքտէ գօնուշուպ, իզտիվաճ կիւ-
նիւմիւղիւ գարար վէ թային էթտիքտէն սօնկ-
րա, տիւյիւն իշիւն թէտարիգաթա միւսպաշէ-
րաթ էտիլտի:

Հաճընտա՝ տիւյիւն կիպի էօյլէ ալէնի
պէօյիւք թէճէմմիւլէր իշիւն, էն միւնասիպ
եէր՝ տամլարըն պաշը սայըլըր իտի, հաճընըն
էվլէրի՝ տաղըն սըրթընտա ինշա էտիլտիյին-
աէն, աշաղըտաքի էվին տամը՝ եօգարիքի էվին
սուֆաթը իտի. տիւյիւնլէլի՝ օլ կէնիշ վէ տիւղ
տամլարըն պաշընտա՝ քէշի գըլը իլէ տօղուն-
մուշ՝ չուլտան չատըրլար իգամէ էտէրէք իճըա
էտէրլէր իտի. չատըրըն ալթընտա՝ տիւղ տամ
իւզէրինտէ՝ ախէր չուլլար քիլիմլէր վէ անլէ-

37523-67

37523-67

Տէր Է. Տիկիճ Մարտիրոս Աղա Կերքմէնեան

ըին իւզէրինէ մինտէլէր սէրէրլէր իտի. պիւ-
թիւն էթրաֆը պէօյլէ տէօշէյէրէք օթուրուր-
լար իտի. տամըն օթթասընը օյունճուլարա
թախօիս էտէրլէր իտի. Տէրվիշլէր կիպի ֆըր-
լանարագ ուղաղա եօրկուն ֆըրլայան քէօշէք-
լէր. տէֆճիլէր, դավալ չալան չօպանլար, ալայ
չէքէն էրքէքլէր, դօլ դօլա օյնայան կէնճլէր.
րաքս էտէն կէլինլէր վէ կէնչ գըզլար, փաւա
սաչան փէտէր վէ վալիտէլէր, աթըլան փարալա-
րը գափըշան Վիշիւք չօճուղլար, վէ սաիրէ
օյունլարընը չատըրըն մէրքէզինտէ իճրա էտէր-
լէր իտի:

Տիւլիւն իշիւն էտիլէն թէտարիգաթըն պիրի-
սէտէ օլ մագսէտէ օտունա կէթմէք իտի. կէնճ-
լէրին չօգ արդու վէ քէյֆ էթտիքլէրի խուսուս-
լարտան պիրիսի տէ պու տիւլիւն օտունունա
կէթմէլէրի իտի: Պիր ագշամ ճիւմլէ ագրապա
վէ գօնշուրուգտա պուլունան կէնճլէր՝ հէր քէս,
քէնտի հայվանընա րադիպէն պիրլիքտէ կիւլ-
պէնկ չէքէրէք շէհիրտէն կէտէրլէր իտի. պէ-
րապէրլէրինճէ տիւրլիւ տիւրլիւ լէզիզ թաամ-
լար վէ պիւա շիւպհէ շարապ տախի կէօթիւ-
րիւրլէր իտի. պիւթիւն կէճէ ույումայըպ՝ գէֆը
ու սէֆա իլէ կէշիրտիքտէն սօնկրա, հայվան-
լարընա՝ էն էյի նէվտէն մէշէ օտունու վէ պիր
իքի եիւք սարը չամ իլէ եիւքլէնէրէք ալտէթ
էտէրլէր իտի: Սապահլայըն էրքէն, շէհրին

գարշըսընտա վազի տաղըն թէփէսինտէն սը-
գըլան թիւֆէնք սէսլէրի՝ անլէրին կէլիշինի
իխպար էտէր իտի. ուզագտան սուարի ասքէր-
լէրի կիպի կէօրիւնիւրլէր իտի. անլէրին կէ-
թիւրտիքլէրի օտուէն սալթ տիւլիւն վագթընտա
տէյիլ իլլա ուզուէն վագթ եագամագ իլէ տիւ-
քէնմէզ իտի. պու օտուէնլարւան պիւր իքի-
եիւք՝ գըզ էվինէ, լաքին՝ պաքի ճիւմլէսի օղ-
լան էվինէ հէտիյէ էտիլիւր իտի. թէէհիւլ է-
տէն պիւր կէնճին հիշ տէյիլ պիւր ուզուէն միւտ-
տէթ եագամագը օտուէն պու եօլտա թէէմին է-
տիլիւր իտի:

Տիւլիւն թէտարիքի վագթընտա՝ կիւվէյի
ֆուրսունա տէնկլէր իլէ ուն կէօնտէրիւր իտի.
կէնճ դատընլար օրատա քիւլլիւյէթլի էքմէք
փիշիւրիւրլէր իտի. Սիւէրլէր՝ սօղագտա պէօյիւք
պագըր գագանլարը գուրուպ, պիւթիւն կէնէ
հէրիսէ փիշիւրիւրլէր իտի. պուէնլարըն պէօյիւք
գըսմը ֆուգադայա թէվզի օլուէնուր իտի:

Տիւլիւնտէ տավէթլիւրլէրին եէմէսի իշիւն,
Հաճըն գավուրմասը, փրինճ փիւլվը, պուղլա-
մալար, գուզու սօլտուրմալարը չէշիտ չիշիտ
լէզիզ թաամլար վէ չէրէզլէր վէրիլիւր իտի. պու
զիյաֆէթլէրտէ օլ վագթ, շարապ գուլլանըլ-
մագ իտի տէնիլէմէզ իսէտէ սէրիսօշլուգ փէք
նատիւր վուզու պուլուր իտի տէնիլէպիլիւր: Շա-
րապը՝ չօգճա Բահաննալար վէ սիննինի ալմըշ

էրքէրլէր գուլլանըրլար իտի, անլէրտէ սէրիսօշ
օլաճագ տէրէճէյէ կիտէնլէր տէյիլ իտիլէր:

Պիզիմ տիւլիւնիւմիդտէ՝ լազըմ կէլէն թէ-
տարիքաթ կէօրիւտիյի կիւպի, վալիտէմ տա-
վէթլիլէրէ իսապէր էթմէք իշիւն էվտէն էվէ
կիտէն միւթտէճիլէր իսթիլտամ էյլէտի. ան-
լէր Սւետարանտա տէնիլտիյի կիպի «Հէր շէյ
հազըր տըր տիյիւնէ կէլինիզ» իլան էտէրլէր:

Նիքեան վագթըր դսրարը գաթի օլուուրու-
տա, ագրապամէզտա թէճրիւպէքեար գատըն-
լար՝ կիւվէյի թարաֆընտան տիւլիւնտէ կէյ-
մէք իշիւն տիքիլմիշ ետէքլի էլպիսէյի ըէսմի-
յէյի ալըպ, թանթանաիլէ գըզըն իսանէսինէ կի-
տէրէք անլէրի մէրգումէյէ կէյտիւրիւրլէր, իշ-
տէ պու վագթըրտա՝ գըզ հալինտէ պաշընտա
կէյտիյի ֆէսի թէպտիլ էտիպ, եիւզիւնէ եաշ-
մագ պաղլայըպ պաշընը կէլինլէրէ մախսուս օ-
լան սէրէնտէզիլէ էօրթտիլլէր, քէզալիզ ալ-
նընը, պ՝յնուէնը, գուլաղընը կէօքսինիւ վէ
գօլլարընը ալթուէն վէ կիւմիւշ էտավէթ իլէ
միւզէյէն էթտիլէր:

Սյնի վագթըրտա՝ պիւր թաղըմ կէնճլէր՝ պէ-
նի վէ սաղտըճըմը էլպիսէլէրիմիդտէն սօյուպ,
չատըրըն ալթընտա՝ եիւքսէք սէս իլէ մէթի-
յէլէր վէ թէրէննիւմլէր իլէ եըյգատըղտան
սօնկրա էլպիսէյի ըէսմիյէմըզի կէյտիւրտիլէր,
պու ալինլէր իլէ պէնի թագաւոր օծել էթմիշ

օլուսի, պաշտօնա թաճ դօտուլար, քէզալիք՝ սաղ-
տըճըմըն պէլինէ գըլըճ պաղլամագ իլէ, անը՝
պանա պիր սատրաղամ թային էթմիշ օլտու-
լար, լաքին, նէ չարէ քի քէնտիլէր վէ կէլէն
ճիւմլէ տավէթլիլէր, չատրըրն ալթընտա՝ մին-
տէլլէր իւզէրինէ պաղտաշ գուրուպ րահաթ օ-
թուրմուշ իքէն, պիզէ օթուրմայը եասագ էտիպ
տիւլինին խիթամընա գատար՝ էլ կէօյլուտէ
այագտա տուրմայա մէճպուր էթտիլէր:

Պէօյլէճէ՝ տիւլին խօշ պիր սուրէթ իլէ՝ Կի-
րակի ազշամա գատար տէվամ էթտիգտէն սօն-
ըա, կէճէ եարըսը կէլինի ալմայա կէտէճէյի-
միգ իլան օլունտու: Հէրքէս, պիր արշընա եա-
գըն ուզունլուգտա՝ եաղլը սարը չամլարը տի-
լիպ մուճ կիպի էլլէրինէ մաշալա հալինտէ ա-
լարագ, գարանլըգ սօգագլարտան՝ սըրա սըրա
թուրսարգիսեանլարըն խանասինէ տօղրու չէ-
քիլտիք. եօլտա պիրիսի պէն եաղլը չամտիլի-
մի ալմամըլըճ մաշալլամը պանա վէր տէմիշ
օլսա իտի, պէօյլէ պիրիսի պիլա շուպհէ ագըլ-
լը գըղլարըն անագ գէղլարա վէրտիգլէրի ճէ-
վապը ալմըշ օլաճագ իտի աղըպէթ գայն փէ-
տէրիմին խանէսինէ եէթիշտիք, գափուտա պիր
միգտար նազ էթտիգտէն սօնկրա պիզի իչէրի
ալտըլար. Շաֆագ աթմաղտան եկեղ ցիյէ ե-
թիշմէմիգ իճագ էթտիյինտէն Տէր Հայը խըզ-
մէթինէ պաշալըպ պիրինճի պսակ արարողու-

թիւնու իճրա էյլէտի: (Իքինճի պսակ Եկեղեցի-
տէ, իւշիւնճիւսիւ պիզիմ էվտէ օլաճագ իտի):

Էվտէքի պսակտան տէր հալ սօնկրա, մաշա-
լալարը եաղըպ եօլա չըգտըգ. կէլինիմիգ փէտէ-
րի թարաֆընտա կիւզէլճէ տօնանմըշ պիր աթա
րագիպ օլտու. փէտէրինին էմէքտար պիր
խըզմէթճիսի աթըն պաշընտան չէքիյօթ
իտի. իքի ալթէր թիւրք խըզմէթճիլէրի իսէ հէր
պիրի պիր եանտան եէօրիյօթ իտիլէր: Տէր Պա-
պա, պէն վէ սաղտըճըճ աթըն էօնիւնտէն մէ-
լիք վէ սատրագամ հալինտէ եայա եէօրիւյօթ ի-
տիք:

Քիլիսայա վիսուլիմիգտէ՝ պիզտէն պաշգա՝
պիր գաշ ալթէր պսակ օլաճագ կիւվէյի վէ
կէլինլէր տալի օլտուղունտան, պիզի՝ պիրպի-
րիմիգէ գարըշտըրմամայա թէճըուպէքեար թէ-
ալիւգաթլարըմըգ տիգաթլը պուլունտուլար.
գիրա հէր քէս նիշանըլը իքէն թէմասէ կէլմէք
ստէթ օլմատըղընտան, պիր թապի եէքտիկե-
տտէթ օլմատըղընտան, կէլինլէրէ սէս չը-
րիմիգի պիլմէգ իտիք, նըշանլըմըգ գըղ իքէն
կէօրմիւշ իսէք պիլէ, պաշը վէ եիւզիւ էօր-
թիւմիւշ օլտուղունտան, կէլինլէրէ սէս չը-
գարմագ նէհի օլտուղունտան, քիլիսանըն իշի
գարանլըգ վէ գալապալըգ դայէթ չօգ օլտուղուն-
տան վէ պէօյլէսի գալապալըգտա կէլինի եան-
լըշ կիւվէյի իլէ նիքեան էթմէք սէհվիյէթի
ալթէր վագըթլարտա վուգու պսլմուշ վէ եինէ

պուլմասը միւսթէմիլ սայրլտըղընտան թէճ-
րուպէքեար ազրապամըզ թէրքիմիդի վէրիպ
վադիֆէսիզ օլամազլարընը:

Հիշ պիր սէհվիյէթ օլմազսըզ՝ իքինճի պը-
սակըմըզ, Գիլիսատ 3 իֆա էտիլիպ, խըզմէթ
պիթտիքտէն սօնկրա՝ տիշարը չըզտըզ. եինէ,
քէմաֆը սապըզ՝ կէլին աթտա, պիղլէր էօնիւն-
տէն՝ եէօրիյէրէք կէթտիք. Գիլիսատան պիր
քաչ Գահաննայ պիր սիւրիւ տիքազուլար թէ-
րէննիւմ վէ թէզաննիլէր իլէ պիղիմ մէրտի-
վանա վասըլ օլտուզ. Գալուստ Սղանըն 3 խըզ-
մէթճիլէրի գանաաթ պախշ հէտիյէլէր ալտըզ-
տան սօնկրա կէլինի պիղէ թէսլիմ էտիպ կիթ-
տիլէր, կէլին՝ եօզարը չըզտըղընտա, վալիտէմ
գափուտա գարշըլայըպ քէնտինէ պիր էլմա
աթտը, կէլինտէ փէշին պիր ֆիլճանտա հազըր-
լանմըշ շիրէյէ փարմազընը պաթըրըպ գափուլա
տօզուլտուրտուլ. պուլտա մազսէտ եէքտիլէրի
իլէ հիւսնիւհալ իլէ կէշինէճէքլէր տէյու վատ
էթմէք իմիշ: Պուլտան սնկրա կէլին իշէրի
ալընըպ շէնլիքլէր վէ թէպըլէքլէր տէվամ էտիլ-
տի:

Իքի կիւն սօնկրա Գահաննա էվիմիզէ կէ-
լիպ իւշիւնճի պսակը էֆա էթտիքտէն սօնկրա
ալընմտան խաչը չէզտի. վէ Գիլիսատան վէ-
րիլէն էլպիտէ իլէ պիրլիքտէ կէրի Գիլիսայա
կէօթիւրտիւ պուլուլն իլէ նիքեահըմըզ սապիթ

տիւլիւնիւմիզ իսէ՝ ըէսմէն վէ ալէնէն խի-
թամիէզիր օլտուլ:

Փէտէրի միւսթէրէմիմ պէնիմ թէզէվվիւ-
ճիւմիւն կիւնիւնիւ կէօրէմէտէյի պանա միւ-
ճիւպի քէտէր պիր վապաա տըր, լաքին համա
օլտուլն քի միւսէնէ վալիտէմ 1868տէ պէնի է-
վէրտիքտէն պաշգա 1894ճի սէնէտէ տախի
պիրատէրիմ կոստանթինին Օրիորդ Քրիստինէ
Ս. Տէվիրեան իլէ թէէհիւլիւնիւ կէօրմէյէ նա
յիլ օլտուլ:

Տիրուհի վալիտէմին պազի էօմրիւնտէ
եարտըմճըսը վէ թէսիլլէճիսի օլուպ, պիրլիք-
տէ կէշիրտիքլէրի օթուզ տօզուզ սէնէ սիւրէն
ալազալարը Գիթապը Շէրիֆտէ մէսքիւր Հոսթ
իլէ գայն վալիտէսի Նօյեմինին ալազալարը-
նա միւշապիհ օլմուշտուր:

Վալիտէմին վէֆաթը թարիլի իլէրիտէ
վէրիլէճէք տիր:

Պր. ՓԱՆՈՍ ԳԱՐԱԿԼՕԶԵԱՆ ԻԼԷ ՄԻԼԼԱԳԱԹԸՄ

Թարիլի միւլտըն 1869ճու սէնէսինին պա-
հարընտա՝ պիր սապահ, թիւքեանըմա կիսէր-
քէն՝ կէօղիւմէ թէմիզ կէյմիշ քիպար պիր կէնճ
կէօրիւնտիւ. ֆիքրիմտէն Մարաշը օլմալը, ա-
լաճա կէթիւրմիշ օլմալը, էսնաֆտան քիմսէ
կէօրմէզտէն պէն կէօրիւյիմ տէյիպ, կէնճէ՝
«Պիրառէր Մարաշըմըսընըզ» սօրտուլ «էվ-

վէթ» տէտի «էյի մալ կէթիրտի^ոնիզմի» սօր-
տողողումտա «էվէթ մալըն էն էյիսինի կէ
թիրտիմ» տէտի «կէօրէ պիլիրմիյիմ» տէտի-
յիմտէ «էվէթ պուլլուրսուն» տէյիպ, Մնըշեան
լարըն էվինտէն քիրալատըղը օտասընա կէօ-
թիւրտիւ: Հանը մալընըղ սօրտողողումտա է-
լինէ պիր Գիթապը Շէրիֆ ալըպ «Պէնիմ կէ-
թիրտիյիմ մալ պուրատա օլան մալ տըր. պու-
մալ ֆանի վէ կէշիճի, Եսկիյէն վէ թէլէֆ օլան
նէվտէն օլմայէպ, բուհանի վէ էպէտի մալ
տըր,» տէտի. պէն տէ քիթապճը Կարապետ էֆ.
Թարսուսլուտան թիւրքճէ պիր Աւետարան
սաթըն ալմըշ օլտողողումու վէ օգումայը Հօգ
սէվէր իտիյիմի քէնտինէ սէօյլէտիքտէն սօնկ-
րա, աֆվ էտէրսինիղ թիւքէնիմի աչմալըյըմ,
վազթընըղ օլուրսա օրայա պուլլուրուն գոնու-
շուրուղ տէյիպ այրըլտըմ:

Մէգքիւր կէնճ Մարաշտա Գարամանլը
նամ մահալլէտէն Պրն. Փանոս Քարակէօգեան
իտի. քէնտիսի օրատա Ամէրիգալըլարըն քիւ-
շատ էթտիյի իլմի իլահի մէտրէսէնին թալէպէ-
լէրտէն օլտողողու հալտէ ուզոն պիր թաթիլ-
տէ թէպշիրի պէշարէթ իշիւն Հաճընա կէօն-
տէրիլմիշ իտի:

Հաճընա այագ պասան իլք փրօթէստան
Մր. Գաֆինկ նամ Ամէրիգալը պիր Միսիօնէր
իտի. միւմաիլէն գէվճէսինի Սարգիս Գաբամա-

նուկեան նամընտա պիր վահիգ, Աւետիս Կէօ-
ղիւ Կիւշիւքեան նամ պիր կէնճ խօճա լէ խըղ-
մէթճիլէրինի Այնթապտան պարապէր կէթիւր-
միշ իտի. Հաճընըն զարպ թարաֆընտա պու-
լունան թարլատան պիր արսա սաթուն ալըպ
մէքթէպլէր ինշասընա միւպաշիրէթ էթտիիսէտէ
զօրպաճըլարըմըղ տէրէ պէյի Գօգան Օղլունտան
րուխսաթ ալարագ ճէպրէն շէհիրտէն թարտ էթ-
տիլէր. պէն օլ վագթ 12 Եաշընտա օլտողողում
հալտէ իղտիհամ արասընտա օլուպ Հատըրլա-
րընը սէօքէրքէն գաղըղլարընը շէքտիյիմի
տէր խաթր էտիյօրում: Պու վագաա 18. 1տէ
վուգու պուլտու:

186 յտա պանա թիւրքճէ Աւետարանըմը
սաթան քիթապճըյը հիսապա ալմագ իսէք, Մր.
Գօֆէնկ վագաասընտան սօնկրա Հաճընա ա-
յագ պասան իլք փրօթիսթան վա'իգ պու իլմի
իլահի թալէպէլէրտէն Պրն. Փանոս Քարակէօգ-
եան օլմուշտու: Պրն. Փանոս Մնըշեանլա-
րըն օտասընը պըրագըպ, շէհրին մէրքէղինտէ
պուլունան Պօռանեանլարըն կէնիշ պիր օտա-
սընը իսթիճար էթմէք իլէ օտասընը հէմ մէք-
թէպ հէմ վագ երի հալինտէ գուլլանտը:

Հաճընտա պիր թագըմ միւթէասիպ քիմ-
սէլէր, Մր. Գաֆինկէ էթտիքլէրինի պու կէնճ
իշիւն տախի շընամայա չըղըշտըլար Եանի ճէպ
րէն անը Հաճընտան Մարաշա կէօնտէրմէք

խմել տրուեց. լաքին 1861տէ Վէնտիլէրէ միւս
սառաւէ կտէն Գոլգանլը տէրէ պէյլէրի 1865տէ
սիւրկիւնն օլմուշ տէօրթ սէնկտէն պէրու Օս-
մանլը հլլքիւմէթի թէէսիս օլմուշ օլտսւղուն-
տան նալիլի մէրամ օլմատըլար:

Պրն. Փանոս թաթիլ միւտաէթի պիթտի-
յինտէ մէքթէպտէն ալտէթ էյլէտի. իքի սէնէ
տահա օլուտսւղտան սօնկրա Հաճընտան իլք
տէֆա Վաիզ սօնկրա չօպան օլմայա տալէթ
օլուշուպ, տալէթի դապուլ էթմէք իլէ չօպան
թախսիս օլունտու, պէօյլէճէ Հաճընտա Աւետա-
րանակալարըն իլք չօպանը միւմաիլէն Պատ.
Փանոս Քարակէօզեան օլտու. լաքին եազըզ քի
էօմրիւ գըսսա օլտու, Օ՝ 1875ին Հոկտեմբեր
այընըն 19ճը կիւնիւնտէ շիտաէթիլի պիր սաթ-
լըճանա գուրպան կէթտի:

ԹԻԱՏՏԻ

ՁԷՎՃԷՄԻՆ ՊԷՆՏԷՆ ԱԼԹԸ ԱՅ ԱՅՐԸԼՄԱՐ

Հաճընտա 1869-75 սէնէլէր մէյանէսինտէ
թալիմիլի կէնճլէր արասընտա Քիթապը Շէրիֆի
օգոլմայա վէ թէթէպուլ էթմէյէ շէտիտ պիր
արգու ուլյանմը իտի, պուշլարտան չօլարը
Պատիկ Տէր Պետրոսուն թալէպէլէրտէն իտի-
լէր, միւմաիլէն Տէր Պետրոս վէֆաթ էթմիշ
իտի. պաքի Հաճընտա պուլունան Քահանա-
լար Քիթապը Շէրիֆին միւնտէրիճաթ վէ թա-

լիմաթը խոււուսունտա Վեամիլէն ճահիլ վէ
պիլիկիսիզ քիմսէլէր իտիլէր: Պու ճահիլ վէ
միւթասըպ Քահանալար Ալլահըն քէլամընը
թէֆթիշ էթմէք հասրէթինտէ օլան թալիմիլի
կէնճլէրին մալիւմաթընա մուգապիլէ կտէպիլ-
մէյէ վէ անլարին արգուլարընը էգնա էթմէյէ
դատիր օլմատըլարը հալտէ, անլէրի մէնն էթ-
մէք իչիւն սէրթ վէ ճէպրի թարիզլէր թութ-
տուլար. մէգքիւր միւնէվվէր կէնճլէրին չօգ-
լարընը թարիֆ օլունամազ թէատտիյէ մազ-
հար էթտիլէր: Օլ թէատտիլէրին թալսիլաթը
ուզուն վէ յագսէտիմիզ ճիւմլէսինի թարիֆ էթ-
մէք օլմատըլընտան դայէթ մուլթասարէն պէ-
նիմ թէճրիւպէմտէն պիր քաչ սէօզ եազալըմ:

Քայնվէտէրիմ շէհրիմիզին միւթէպարանըն-
տան օլտուղունտան տիկէր սահիպի նուֆուզ
միւթէասըպ գօրպաճըլար պէնի քէնտինէ շէք-
վա էթմիշ օլմագիլէ դուրսըրունա տօզանաճազ
սէօզլէր իլէ պանա տօղրու հիտաէթինի ուլյան
տըրմը իտիլէր: Պէնի վէ Տիրուհիյի խանէսի-
նէ չաղըրմը իտի. ուզուն պիր միւքիւլէմի-
միզ օլտու. պանա ամիրանէ սէօյլէյիպ, կի-
րակիլէրի վազ տինկլէմէյէ կէթմէմէյէ վէ Քի-
թապը Շէրիֆի օգոլմամայա վատ էթմէմի թա-
լէպ էտիյօր իտի. պէն օլապիլտիյի դատար լէ-
թաֆէթ վէ հիւրմէթ իլէ ճէվապ վէրիպ հիտաէ-
թինի թէսքին էթմէք իսթէտիմ իսէտէ օլմա-

յա ետրտըմ նիյաղ էթմիշիդ: Մեմավի փէտէ-
րիմիդ պիր թաղրիպ Յոր մլւսիւլլու պիղէտէ
զայ օլանլարըն եէրինէ թօրունլար վէրէրէք
թէսէլլի էյլէմիշ տիր: Միւթէվէֆա Աւետիս
օղլումուղտան՝ եէտի, Աբրահամտան պէշ, զը-
զըմըզ Հաճի Մարիամտան պիր, ճէմսն 13 թօ-
րունլարըմըզ հայաթտա տըրլար: Պունլարըն
տէօրուիւ 1928ինճի սէնէ զարֆընտա մէսուս
րէֆիք վէ րէֆիքէլէր իլէ թէէնիւլ էթտիլէր.
իւմիւտ էտէրիմ պազիլէր թէտրիճէն արգատան
կէլէճէքլէր իլահի պէրէքէթ իլէ ճիւմլէսի մա-
մուր վէ մէսըուր օլաճաղլար:

ՍԻՎԱԶԱ ՍԷՅԵԱԶԱԹԸՄ, ԲՆՏԱՆԻՔ ՔԵԼԻՄԷՍԻ

1879տա պիր տավատան տօլայը պիր տօս-
թա վէքեալէթէն Սիվազա կէթտիմ. օրանըն
միսիօնէրլէրինտէն հայասէր Մր. Հապըրթըն
խանէսինտէ պուլունտում. միւմաիլէճ՝ «Մար-
տիրոս եղբայր ընտանիք ունի՞ս» սօրտու. տիւ.
շիւնմէքսիդ պիրտէն «Ոչ» տէտիմ: Պիզիմ Կիլի-
կիատաքի միսիօնէրլէրիմիդ թրքախօս օլտուզ-
լարընտան Մր. Հապըրթըն հայճա գօնուշ-
մասընա հայրան օլուպ տուրուլօր իտիմ իսէտէ
պիզիմ Հաճըն հայճասը պօզուզ օլտուղունտան
քէնտիսի կիպի թէմիդ էրմէնիճէ սէօյլէյէմէյօր
իտիմ. պիր պաշգա կիւն օղլու Րէյէ կիւզէլճէ
նասիհաթ էտիյօր իտի. էթտիյի պիր գուսուր

իշիւն անը թաղիր էտիյօր իտի. չօճուզ կիթ-
տիքտէն սօնկրա փէտէրինէ՝ «Պատուելի երբ որ
Հաճըն երթամ ես ալ զաւակներուս այդ խրատ-
ները պիտի տամ» տէտիմ, Մր. Հապըրթ թէա-
ճիւպ իլէ պանա պազըպ «Մարտիրոս եղբայր
դուն ընտանիք չունիմ ըսիր, այդ զաւակները
ուսկից առած ես» տէտիյինտէ, նէ խաթա էթ-
տիյիմի պիլտիմ. լաքին քէնտիմի թէպրիյէ է-
տէճէք չարէմ եօզ, ալչաղլանըպ Հաճըն հայ-
ճամըղտա ընտանիք լուղէթինի գուլլանմատը-
ղըմըզտան մանասընը անկլամամըշ օլտուղու-
մու իզըարա մէճպուր օլտում. լաքին օլ լու-
ղէթին մասասընը էօյրէտէն պիր էճնէպի
օլտուղու իշիւն չօզ գօրումա կէլտի. պու ճիւմ-
լէ իլէ էյէր Ատանատա ես Գայսէրիտէ վէ ես.
տա Այնթապտա տօղմուշ օլտա իտիմ հալիմ
տահա պէթէր օլտ.ճաղընը հիսապ էտէրէք թէ-
սէլլի օլտում: Վէ պիրտէ տավա վէքեալէթինի
օգումագ իլէ էօյրէնմէմիշ իքէն, տէրուհտէ
էթտիյիմ կիւճ տավայը գազանաճագ էհլիյէ-
թիմ իշիւն իֆթիխար էտիյօր իտիմ:

Պու տավա միւնասիպէթի իլէ Սիվազ վա-
լիսի տէօվլէթլու Սուրըրի վաշայը վէ մայէ-
թինտէ քիւշիւք օղլունու կէօրիւպ թանըմագ-
լըղըմ սօնկրատան Ամերիգայա կէլտիյիմտէ նէ
պէօյիւք պիր խայրա ետրատըղընը թարիֆ
էթմէյի մահալըմախսուսունա թէէլիւր էտէլիմ:

1880ՏԷ ԱՏԱՆԱՅՐ ԹԻՃԱՐԷԹ ՄԵՐՔԷՉԻ ԷԹՄԷՄԻՉ

1880տէ Հաճընտաքի թիճարէթ իշիմիզ պէօյիւտիւլինտէն վէ պիրատէրիմ Կոսթանթին կէլիպ եէթիշտիլինտէն, Ատանայը մէշք էթմէյէ կիթտիմ. թիճարէթ իշիւն մէյտան պէօյիւք ֆուրսաթ չօգ օլտուղուենու կէօրմէքլէ տէրհալ պիր թիւքեան իսթիճար էտիպ իշէ պաշլատըմ. պիրատէրիմ Հաճընտաքի ումուրումուղու պիր վազըթ իտարէ էթտի իսէտէ՝ Ատանա ումուրու քէնտիսինին տախի կէլմէսինի իճապ էթտիրտի: Պինայէն ալէհ Հաճընտա պիր վէքիլ պըագարագ իքի պիրատէր պիրլիքտէ Ատանա ումուրումուղա էհէմմիյէթ վէրտիք. Պէյրուլթ, Գայսէրի, Հալէպ վէ սաիր Անատօլու վէ Սուրիանըն պիր չօգ շէհիրլէրինտէն հաթտա Ալմանիեանըն Համպուրկ շէհրինտէ պուլունան թիւճարլար իլէ մուամէլէտէ պուլունուպ թիճարէթիմիզի թէտրիճէն պէօյիւթտիւք: Ատանատա պէլլի միւսլիմանլարըն խանէլէրինի վէ մագապալարընը սաթուն ալըպ աիլէմիզի եազըն Հաճընտա գըշ վազթը Ատանատա սագլատըգ: Պու մուվաֆագիյէթլէր պազըտար ֆիքիրլի քիմսէլէրին հասէթինի ույանտըըպ ալէհիմիզտէ պուլունտուլար վէ քիւլլիւլէն պի էսաս իֆթիրալար էթտիլէր իսէտէ, պիզի պիր փօլիթիքի չամուրա տիւշիւրմէք արզուլարընա մուվաֆագ

օլմայարագ հէր տէֆատա ազըպէթ խէճիլ վէ թիւսվայ օլտուլար. վազաա օլ վազըթլար հիւքիւմէլին էրմէնիլէրէ տօղրու փօլօթիգասը չօգ ֆէնա իտի: Հէօքիւսէթ քէնտիսի մուսպիրի քեագիպլէրի խաֆիյէ մէմուրիյէթլէրինտէ իսթիլտամ էթտիլինտէն պիր չօգ պիսուշ քիմսէլէրին ֆիզուլի եհրտէ մահֆ օլմալարընա սէպէպ օլտուլար: Պու միսիլլու մուղուլարըն իսպարաթլարը չօգ սէֆա միւճիւպիւ իսթիհա նէվտէն փտիլէր, անլէրտէն իլէրիտէ պիր եա իքի միսալ վէրէճէյիգ:

1894 ՏԷ ՊԻՐԱՏԷՐԻՄ ԿՈՍՏԱՆԹԻՆ

ՕՐ. ՔՐԻՍՏԻՆԷ ՏԷՎԻՐԵԱՆ ԻԼԷ ԻՉՏԻՎԱՃԸ

Թարիխի միլատըն 1894ճի սէնէսինտէ պիրատէրիմ Կոսթանթին էֆէնտիյի էվէրմէք մագսէտիլլէ մաֆամիլեա ճիւմլէմիզ եազ մէվսիմինտէ Հաճընա կէթտի: Ատանատաքի էվ վէ ումուրումուղու իշիմիզ Պը. Նազարէթ Գօփուշեանա հէվալէ էթմիշտիք: Շէհրիմիզին սօղուք սուլարը, սէրին հավասը, ահրպապ վէ ազբապամըզըն խօշ միւլադաթլարը իլէ պիւթիւն եազ վազթտա մէսըուր պիր էյամ կէշիրտիքտէն սօնկրա Սեպտեմբեր 13 տէ տիւլիւն գէյնէթի միւլաշէրէթ էյլէտի: Դըրտէթտէքի Ամէրիգան մէքթէպինին պէօյիւք սալօնունտա պէօյիւք պիր իզտիհամ, նուլքլար վէ թէրէննիւմ.

լէրտէն իսկարէ պիր ոռչէլ մէճլիստէն սօնի-
րա էրթէսի կիւն Հայ Աւետարականլարըն պի-
րինճի Բիլիսասընտա նիքեան ալինի խըղմէթի-
նէ միւսլաշէրէթ հաիլտի: Խըղմէթտէ իշթիրադ
էտէն էֆէնտիլէր. Ամերիգալը միսիօնէր Պատ.
Մարթին, Սիս վաիզի Պատ. Սարգիս Թօրեան,
Հաճընտաքի Չինճի Բիլիսանըն վաիզի Պր. Ստե-
փան Յովհաննէսեան իլէ պիրինճի Բիլիսանըն
չօպանը Պատ. Տէվիրեան իտիլէր: Նիքեան
խըղմէթինի մէղքիւր բահիպլէրին էն մուսինի
օլան Պատ. Թօրեան իճրա էթտիքտէն սօնրա,
Պատ. Տէվիրեան Խուրուճ քիթապընըն 5նճի
պապ 40ճը ալէթինտէ օլան «Վէ սաւնա քաղ-
սա կէօսքէրիլէն նուսուսէլէ կէօրէ Եափմադա
սիգգաթ էլլէ» Վէլամընտան քէրիմէսինէ միւ-
նասիպ իխթարաթտան սօնրա խըղմէթ խիթամ
օլտու: Պու նիքեան պինիմքի կիպի թանթանալը
օլմալըպ սատէ վէ սաֆի իտի:

ԱՏԱՆԱՏԱ Է՛՛ ՎԷ ԷՎՐԱԳՐԱՐԸՆ ԹԷՆՐՐՐԻՍԻ

Պիգ տահա տիւյիւն քէյֆինի պիթիրմէզ
տէն Ատանատան էսէֆէնկիզ պիր խապէր կէլ-
տի: Օլ կիւնլէր Թիւրք հէօքիւմէթի էրմէնիլէր
ալէհինտէ օլտուղընտան պիր թազըմ մուզուլար՝
խաֆիյէ մէմուրլարը օլույօրլար իտի. մաթէէ-
սիւֆ պուսլար՝ ալէլուսուս էրմէնի կէնճլէրին-
տէն օլուպ՝ պիր չօգ միլլէթտաշլարընը միւս-

թարիպ վէ միւթէզարուր էտիյօր իտիլէր. իշ-
թէ պէօյլէլէրտէն պիրիսի պիզի փօլթիքի
միւթթէհիմ էթտիրմէք էֆքեարը ֆասիտէսիլլէ
կէօյէ Ատանատաքի խանէմիզտէ սիլան սագլա-
մըշըզ տէյու իխալարաթտա պուլուսուր. հէօ-
քիւմէթ տէրհալ գապթիյէյէ հէվալա էտէր,
մէղքիւր մուխպիրի քեազիպէ գարը էսվապը
կէյտիրէնէք խանէմիզէ կիլիլլէր. խանէմիզ
վազթըյլէ Ատանանըն հիւքիւմտարը մազամըն-
տա օլան մէշհուր Նաֆի պէյին գօնաղը օլմագ
իլէ հալլուսուգտա կիւզէլ պիր մէրմէր տէօշէմէ
վար իտի, տէօշէմէյի սէօքիւպ փարէ փարչա, է-
տէրլէր. անտէն խանէմիզին Եօգարը վէ աշաղը
գաթընը թէհարի էտէր իքէն, մազազատա Մար-
սէլեատան կէլմէ տափաղլարըն իսթիմալը
իշիւն սաթտըղըղմըզ պիր նէվ թուզ թօրպա-
լարընը էլտէ էտիպ, թօփլար հէօքիւմէթ գօ-
նաղընա կէօթիւրիլլէր. զիրա մէղքիւր թօր-
պալարըն միւնտէրիճաթընը կէօյէրշիլէ զանն
էտիպ անըն իլէ պարութ Եափըյօրուզ իտտիա-
սընտա պուլուսուրլար. պուսուս իւզէրինէ էվ-
րագը մէլգիրէ պուլմագ պէհանէսի իլէ մազա-
զամըզ տախի գափարլար, վէքիլիմիզիտէ
մահպուս էտէրլէր: Հէօքիւմէթին՝ պիզի Հաճըն-
տա պուլուպ, թահթըլ հըֆգ Ատանայա կէօ-
թիւրմէլէրինէ մէյտան վէրմէմէք իշիւն, տէր-
հալ Եօլա րէվան օլուպ՝ սէրիյէն Ատանայա

կէթտիմ. Վալի փաշա եւնի կէլմիշ օլուպ, պիզի պիլմէզ օլտուղունտան, իլք տէֆա պիզի թանըյան իսլամ վէ քրիսթիան մէճլիսի իտարէնին տիկէր ազալարըյա խաֆիյէն կէօրիւշտիւմ: Անլէր մէսէլէնին թահգիգաթտա օլտուղունտան խիթամա կէլմէզտէն կէօրիւնիւր իսէմ, մազնուն հալինտէ գանունէն մահպուսիյէթիմին իճապ էտէճէյինի սէօյլէյիպ կէօրիւնմէմէյի թափսիյէ էթտիլէր: Թահգիգաթ նէթիւճէսի՝ կիզլի սիւահըն չըգմամասը, էվրագը մուզիրէ չըգմատըղը, կէօյէրչիլէ տէտիքլէրի՝ տօգթօրլարըն թաստիգի իլէ Մարսիլէա թուղու օլտուղու թէպէյուն օլտուղունտան մէյտանա չըգտըզ, մէզքիւր տօթլար իլէ պիրլիքտէ Վալի փաշանըն հուղուրունա կիթտիք: Անլէր պիզիմ Ատանանըն մարուֆ թիւճճարլարընտան օլուպ՝ էտիլէն ազվիյէթին սըրֆ պէօհթէն օլտուղունու վալիյէ սէօյլտիլէր. պիզիմ էշրար մագուլէտէն օլմատըղըմըղը թաստըզ վէ թափսիյէ էթտիլէր:

Պու աբատա Վալի փաշա պէնիմ Մարաշա, Հաճընա, Գալսէրէյէ քէշէտէ էթմիշ օլտուղունմ թէլէկրաֆլարըն սուրէթինի կէթիրթտիրիպ անլէրէ տաիր իզահաթ իսթէտի. օլ թէլէկրաֆլար մէզքիւր իւշ շէհիրլէրտէ պուլունան վէքիլլէրիմիգէ Ալմանեայա կէօնտէրմէք իշիւն մուլ սաթուն ալմալարընա տաիր էմիր եախօտ

փիւցա պիլտիրմէքտէն իպարէ իտիլէր: Ալմանեատան փիւցա իշիւն հէր օգգայա 20 դըշ. վէրին տէնիլմիշ իտի: Վալի պիլմէք իսթէյօր իտիքի օլ իւշ շէհէրէ նիւշիւն ֆարգլը ֆիյէթլէր վէրմիշիմ. զիրա պէն Մարաշա՝ «Մուլմու էլլիյէ ալ» Հաճընա՝ «Մուլմու սէքսէնէ ալ» Գալսէրիյէ՝ «Մուլմու 120յէ ալ» տէմիշիմ. պուլուն ֆարգլը ֆիյէթ օլմասը փարօլա իմա էտիօր տէյօրտու: Ճէվապէն իզահ էտիպ տէտիմքի՝ պու ֆարգ մէզքիւր շէհիրլէրտէ պաթմանլարըն ֆարգընտան իլէրի կէլիյօր. Համպուրկուն էմրի օգգասը 20 դըշ. տան ալմամըզ տըր, Մարաշ պաթմանը իքի պուշուզ օգգա տըր, 2 1/2 տէֆա 20 = 50. Հաճընա պաթման 4 օգգա տըր, 4 տէֆա 20 = 80. Գալսէրիտէ պաթման 6 օգգա տըր, 6 տէֆա 20 = 120.

Պու իզահաթտան սօնլրա մսւսա՝տէ էթտիլէր, մաղազամըղը աշտըզ վէ թէքրար իշէ պաշլա տըր:

1896ՏԱ ՊԻՐԱՏԵՐԻՄ ԿՈՍՏԱՆԹԻՆԻՆ ԱՄԵՐԻԳԱՅԱ
ՀԻՃՐԷԹԻ

Թարիլի միլատըն 1895 վէ 96ճը սէնէլէրինտէ գըրմըղը Սուլթան Համիտին էմրի իլէ իճրա էտիլէն էրմէնի գըթալը օլ տէրէճէ տէհիւթլի օլտու քի ֆուրսաթը օլան հէր էրմէնի թէրքի վաթան էտիպ տիյարը էճնէպիյէ ֆիւ

րար վէ իլթիճա էտիյօր իտի. սիրատէրիմ տախի այնի սէպէպտէն նաշի Ատանատա օլան ումուրտան վէ էօմիւրտէն վազ կէշիպ պիր սէնէ էվվէլ Ամէրիգայա կիթմիշ օլան գայն- փէտէրի իլէ մուխապէրէ էտէրէք, մուճաիլէհին վէ քէնտիսինին Ֆամիլեասընը թօփլայըպ թէր- քի տիյար էյլէտի: Պիրատէրիմին պու մուֆա- րագաթը կէրէք միւսինէ վալիտէսինէ վէ կէրէք պանա դայէթ կիւճ օլմուշ իսէտէ, հայաթ վէ մէճաթ մէսէլէսի օլտուղունտան սապր էտիպ տայանմաղա մէճպուր իտիք. վազաա նէ պէն նէ տէ պիրատէրիմ թիւրքիւ կիւճէնտիւրէճէք հիշ պիր հալու հարէքէթտէ պուլունմուշ տէյիլ իտիք, պուլունանլարատա իշթիւրազըմըզ եօզ իտի. լաքին թիւրք հէօքիւմէթի դապա- հաթլըլարը դապահաթսըզյարտան թէֆրիզ էթ- մէյիպ, ճիւմլէսինիտէ դօվալատըղընտան. սօյ- տուղունտան, էգտիյինտէն վէ էօլտիւրտիւլին- տէն պիրատէրիսի վէ էմսալլարընը թագպիէ վէ մէնն էտէմէզ իտիք:

1900 ՏԷ ՓԱՐԻՉ ՍԷՐԿԻՍԻՆԷ ԿԻԹՄԷՄ

1900ճի սէնէտէ իտի Փարիզ սէրկիսի քիւ- շաա էտիլտի, Ատանատան՝ ինկիլիզճէ վէ ֆրանսըզճա լիսանլարընը պիլէն պազը էրմէնի տօսթլարըմըն սէրկիյէ կիթմէյէ օլան դարար- լարընտան պէնտէ թէշվիք օլունուպ, օլ ֆուր-

Մարտիրոս Աղա Կէրքմէնեանը՝ վալիէսի

առթիւ պիրատերիմէ կէօրիւ յէյէ տախի վազ-
թըմ օլուր տիւշիւնտիւմ: Թիւրք հէօքիւմէթի
խարիճէ գաւազ պիւլէ ուշուրմայօր իքէն, զըսսա
պիր միւթտէթ իշիւն կիտիպ կէլմէք իսթէյէն
լէրէ փասափօրթ վէրիլէճէյի իլան օլուրտուղու
հէրքէնին թէաճիւպիւնէ սէպէպ օլուրտու:

Եօլա չըղմաղտան պէն աիլէմիղի, խու-
սուսա վալիտէմի Հաճընա կէօթիւր մէլի իտիմ,
Եօլտա՝ Բիրազ տաղընտան էնէր իքէն, միւսի-
նէ վալիտէմ սարփի վէ Ֆէնա պիր մահալտա
հայվան իւղէրինտէ տուրամայօր իսի. հայվան-
տան աշաղը ալտըմ, լաքին օլ Ֆէնա եէրտէ Եա-
յա տախի կիտէմէտիյինաէն քէնտիսինի սըրթ-
լայըպ կէշիրմէյէ մէճպուր օլտում. արգամտա
կիտէր իքէն պօյնուճա Եաշ տամլալարը տիւշ-
տիւշիւնիւ հիսս էտիպ, վալիտէ պու Եաշ տամ-
լալարը նէ տիր Եօգսա աղլայօրմուսուն տէյու
սօքուղուճա կէղլէմէյէ մուղթտիր օլմայըպ
Յակը նահապէտին «Պէնի էվլատսըգ պըրազ-
տընըգ, Յովսէփ Եօգ Շմաւոն Եօգ Բենիամինի
տէ ալաճագսընըգ» տէտիյի կիպի «Կոստանթին
Եօգ, սէնտէ կիտիյօրսուն, պէն էօլիւրիւմ հիշ
պիրինիգ ճէնագէմտէ հաղըր օլմայաճագսընըգ»
տէտի. վէ Ֆիլվազը գօրգտուղու կիպի օլտու:
Մէրգումէ՝ փէտէրիմին վէֆաթընտան 42 սէնէ
սօնրա Եանի 1907տէ, հէր իշիմիղինտէ դաշ-
պուպէթինտէ Հաճընաքի խանէմիղտէ վէֆաթ

էտիպ իսթիրահաթընա կիրմիշ տիր. պիզ ճէնա-
ղէսինտէ հազըր պուլունմատըզ իսէտէ՝ էվլատ-
լարըմ Աւետիս վէ Աբրահամ ճէսէտինի չէրէֆ
իլէ Սբ Գէորգ քիլիսասընըն հավլունունտա գո-
ճասընըն եանընտա տէֆն էթտիրմիշ աիրլէր:

Ֆամիլեայը Հաճընտա եէրլէշտիրտիքտէն
սօնրա՝ Ատանայա էնտիմ. փասափօրթ իշիւն
թային օլունան միւտտէթին պիթմէսինէ սալթ
պիր կիւն գալմըշ օլտուղունտան, վէ պէօյլէ
սըրատա թիւրք մէմուրլար բիշվէթ ալմայը
էյի պիլտիքլէրէնտէն, հայլը մէւշքիլաթ չէք-
տիմ իսէտէ՝ ազըպէթ սօյուլմագսըզ փասա-
փօրթումու էլտէ էտիպ վագթընտա արգատաշ-
լարըմ իլէ եօլճու օլմաղա գատիր օլտում:

Վափօրումուզ իզմիր լիմանընտա պիր
վագթ գալաճաղընտան՝ շէհիրի կէզմէյէ վէ պա-
զը տօսթլարըմըզը գիյարէթ էթմէյէ գարար
էյլէտիք, սէր փօլիս իսկէլէտէ փասափօրթու-
մուղու վէ իֆատէմիզի ալտըգտան սօնրա պիր
փօլիս բէֆագաթըյլա Վալի Փաշայա կէօնտէր-
տի. ֆագաթ արապաճը պիզի սէրտայա կէօթիւ-
րէճէք եէրտէ փօլիս իտարէսինէ կէօթիւրիւպ
գապթիյէյէ թէսլիմ էյլէտի. պիզէ պիր օտա
կէօսթէրիպ օրատա մահպուս էթտիլէր. ազ
սօնրա գօմիսէր կէլիպ, եէտիմտէ մէվճուտ
300 Օսմ. լիրամըզը ալրպ գացայա գօյտուլար.
վէրտիյիմիզ իֆատէնին սահին օլուպ օլմա-

տըղընա տայիր Ատանայա վէ Հաճընա եաղըպ,
պա մաղպալթա ճէվապ ալտըլար վէ հիշ պիր
ֆարգ եա գապահաթ պուլամատըզլարընտան,
18 կիւն սօնրա փասափօրթըմը վէ 300 լիրամը
թէմամէն կէրի վէրիպ պիզի սալտըլար. չու 18
կիւն գարֆընտա չէքտիյիմիզ գօյգու վէ էն-
տիշէյի թարիֆ էթմէյէ հաճէթ եօգտուր:

ԼԻՍԱՆ ՊԻԼՄԵՏԻՅԻՄՏԷՆ ԵՕԼՏԱ ՉԷՖՏԻՅԻՄ ՉԱՀՄԵԹԼԷՐ

Բարիգտէ տօսթլարըն մուլէնէթիյիլէ թի-
քէթիմի ալրպ թրէյնէ կիրտիմ. լաքին լիսան
պիլէն հիշ պիր եօլճուլա թէստտիւֆ էթմէտի-
յիմտէն, փէրուշան օլտում. հէ Ֆրանսըզճա հէ
Խնկիլիզճէ պիր լուղէթ պիլէ պիլմէզ իտիմ. էհ-
թիյաճըմ օլտուղունտա քիմսէյէ պիրշէյ սէօյլէ-
յէմէյօրտում եանըմա կէլիպ սէօյլէյէնլէրէ թի-
քէթիմի վէ Ամէրիգատաքի պիրատէրիմին էտ-
քէսինի կէօսթէրիյօր իտիմ: Շմէնտէֆէր Հալիո-
րա կէլմիշ՝ խապէրիմ օլմամըշ, Ամէրիգա եօլ-
ճուլարը օրատա չըզմըշլար, պէն թրէյնտէ գալ-
մըշըմ, թրէյն հարէքէթ էտիպ, հայլը կէթտիք-
տէն սօնկրա Քօնտօգտօր եանըմա կէլիպ պանա
սէօյլէտի, պիրատէրիմին էտրէսի օլան քեա-
ղըտը էլինէ վէրտիմ, թէլաշէ իլէ սէօյլէմէյէ
պաշլատը պէնտէ քէնտինէ գօյուն կիպի պա-
զըպ հէ տէտիյնի անլամայօրտում, էնճամ

«Ամէրիգա փարթի՛ փարթի՛» տիտիյինտէն
Ամէրիգա վափօրու կէթտի տիյօր զան էլլէտիմ
ազըպէթ պէնի պիր սթասիօնտա չըգալըպ զար-
շըտան կէլէն պիր թրէյնէ ազտաբւա էթտիլէր
վէ արթըզ պու սօն թրէյնին դօնտօղթօրու պա-
նա Ամէրիգայա կէլէճէք վափօրա գօյանա գա-
տար մուգայէթ օլտու:

Օվկիանոստա չէքտիյիմ զահմէթտէն պահա
էթմիյէճէյիմ առէմի՛ն պիրիսի տէնիզ եօլճու-
լուգունուն պին պիր զահմէթի վար էն գօլայը
պօղուլմագ տըր տէմիշտիր: Տէնիգտէ միտէ պու-
լանթըսը չէքիլիր հալ տէյիլ լաքին ալաղըն գա-
րայա պաստըղըն կիպի հէր շէյ կէշիյօր:

ՏՕԳՈՒԶ ՍԷՆԷ ՍՄԵՐԻԳՍՏԱ ԳԱԼՄԱՄ:

Ալիս Այլէնտէ վիսուլիմտէ՝ տօթթօրլար եօլճու-
լարը սօյուպ կէօղլէրինտէր պաշգա վիւճիւտլէ-
րինին հէր եէրինէ պազըպ մուայէնէ էթտիք-
լէրինի կէօրտիւլիմտէ պէնտէ տախի պու գու-
սուր պուլուպ կէրի կէօնտէրիլէր գօրգումտան
տօթթօրլարտան պիրիսինին տիգաթընը՝ պա-
նա ճէլպ էտիպ իքի գօլլարըմը կէրտիմ, ալու-
ճումսու սըգտըմ, պիր էլիմի կէօքսիւմէ վուրա-
րագ պու՛ պու՛ նիտա էթտիմ, տէմէք իստէյօր
իտիմ քի պէնի մուայէնէյէ հաճէթ եօգ.
պէն թուրփի կիպի սաղլամ պիրիսի իմ. լաքին
տօգթօր պէօյլէ իշարէթտէն ալմատը թէրս

թէրս պանա պագիյօր, գօրգտսւմ քի տիվանէ
գանն էտիպ պէնի թիմարխանէյի կէօնտէրէ-
ճէք, լաքին էօյլէ էթմէտի. պիրտիւյէյէ չէօք-
տիւ, պիր առէմ կէլիպ գարշըմըգտա տիգիլտի
պէնի անա գաթըպ օտատան տիշքըր էթտի,
նէրէյէ կէօթիւրէճէք տիւշիւնիյօրտում, ախէր
պիր օտայա պէնի գափաթտը դալիպէ պուրա-
տա մահպուս էտէճէքլէր տէտիմ. լաքին ազ
սօնկրա, պաշգա պիր տօթթօր կէլիպ մուայէնէ
էթտի, գուսուրսուզ պուլսուլուլունա չօգ սէվին-
տիմ:

Ա. գում նիւեօրգտա պիր գաշ կիւն գալըպ
շէհրէ կ'չմէք իտի լաքին արգումը քիմէ ան-
լաթմալը իտիմ: Ատէմին պիրիսինին պիր էօ-
քիւզիւ վարըմը. հէր ըասթ կէլտիյի քիմսէյէ
էօքիւզիւն ազղընը աշըպ տիշինի կէօսթէրիւր ի-
միշ. էօքիւզ պունա շլ տէրէճէ ալըշմըշտըրքի
հէր նլգէման պիր առէմ կէօրսի քէնտիլիյին-
տէն ազղընը աշըպ տիշինի կէօսթէրիւր իմիշ. պէն
տէ թամ անըն կիպի հէր քիմէ ըասթ կէլսէմ
պիրատէրիմտէն կէլէն էտրէսի կէօսթէրիյօրում:

Նիւեօրգտա չօգ գալմատըմ թրէյն հազըր
իմիշ հէման պէնի թրէյնէ գօտուլար եօլա ըէ-
վան օլտուգ էն պէօյիւք կիւճիւլիւմ աճ իտիմ,
փաբամ վար իտի, լաքին թաամը նէրէտէն ա-
լըրլար նասըլ ալըրլար եա պուլուլլար պիլէմէ-
տիյիմտէն աճ գալտըմ: Պիր գատըն պիր քիւ-

չիւք զըզ իլէ թրէյնտէ թաամ էտիյօրլարըտը, պիւթիւն էօմըիւմտէ օլ թաամա հասըէթ ճէք-տիւյիմ գատար աճլըգ հիսս էթտիյիմ խաթըրմա կէլմէգ. պազըշըմտան գատըն աճլըղըմը նէթի-ճէ էտիպ պիւր միգտար վէրտի, փարա վէրէճէք օլտուլմ ալմատը: Ազըպէթ Պէնկհէմթընա եէթիշ տիք, կէճէ եարըսը իտի: Արապաճը կէլտի էտ-րէսի օգուլուպ կէրի վէրտի, էլիսի եիւզիւնէ գօյուպ անկլաթմագ իստէյօր իտի քի պիւրա-տէրիմ ուլուլօր. պէնտէ կէթտիմ գափուլուլ չա-լարագ անկլաթտըմ քի գափուլա տէօյէր ու-յանտըրըրըգ, եինէ օլմատը, պէնի օրատա պը-րագըպ կէթտիլէր. չօգ տիւշիւնտիւմ, պու մէ-սէլէյի հսլլ էտէմէտիմ. շաֆագ սէօքէր իքէն արապաճըլարըն պիւրիսի կէլտի, պէնի արապալա ալտը կէթիւրիւրպ պիւր մահալա չըգարտը, փա-րա իսթէյօր անկլաթտը, ճէպիմտէն պիւր ալուճ տօլուսու չըգարտըմ. Ալիս Այլէնտտէ փարամը Ամէրիգա փարասընա թէպտիլ էթտիլէր իտի, լաքին պէնիմ փարանըն գըյմէթիւնտէն խապէ ըրիմ եօգ. արապաճը ալճուլմտան իսթէտիլի գա-տարընը ալտը կէթտի, պէն եինէ գալտըմ օ-րատա, կեհատապիւր պիւր փօլիս կէշիյօր էտրէ-սի վէրիյօրուլմ, պազըյօր, պուրատա տուր, իշա-րէթ էտիպ կէտիյօր իտի, ազըպէթ անկլատըգ քի էլիմտէքի էտրէս էվ էտրէսի տէյիլ, պիւրա-տէրիմին թիւքեանընըն էտրէսի տիւր: Սապահ

օլտու, ճամլարտան իշէրիտէ մալլարը կէօրտիւմ. արթըգ օրատա հայլը պէքլէտիքտէն սօնկրա պի-րատէրիմի էօթէտէն եալաշ եալաշ եէօրիւլէ-րէք կէլտիլիսի կէօրտիւմ. հէր էնտիշէմ իսի-թամ պուլտու: Պիւրատէրիմ պէնի ալըպ էվէ կէօթիւրտիւ, օրատա կէրէք քէնտիսին վէ կէ-րէք գայն փէտէյիւնին ֆամիլեալարը իլէ կէօ-րիւշիւպ շաղու մէսըուր օլտուգ: Վեր. Ս. Տէվը-եան օրատա տէյիլ իտի. միւմաիլէն պէնի գար-շըլալըպ Ալիս Այլէնտէն ալմագ իշիւն Նիւեօր-գա կէթմիշ իմիշ. լաքին հէր նասըլ իսէ եէկ-տիկէրիմիգէ գափուլմամըշըգ:

Պիւր գաշ հաֆթա կէշտիքսէն սօնկրա, Վեր. Տէվըեան թէքրար Նիւեօրգա լէւէճէք իտի: Քէնտիւնէ տէտիմքի «Ալիս Այլէնտէ մէմուրլար պէնի օրատան թէգ սսվտըլար, Նիւեօրգ շէհրինի կէօրէմէտիւմ, պէնի պու տէֆա պերա-պէր կիօթիւր հալէսիմի ալանա գատար կէղէ-յիմ» կէթտիք. պիւր հաֆթա գատար Նիւեօրգ-տա կէշիւրիպ պիւր թաղըմ էսփի տօսթլար իլէ կէօրիւշտիքտէն սօնրա՝ եինէ Պէնկհէմթընա կիթմէք իշիւն թրէյն ալտըգ. եօլտա էսնայը սէօհպէթտէ անլատըմ քի մարաշլը Մընչըրեան-լար Փիթըրսըն շէհրինտէ եաշայօրլար, Տիկին Մընչըրեան Սիգ վաիգի Պատ. Սարգիս Թօրեա-նըն քէրիմէսի օլտուղուստան, մէքըուլմէյի կէօրիւպ ալտէթիմտէ փէտէրինէ խապէրինի

կէօթիւրմէք իսթէտիմ. Վեր. Տէվրեան վազթ կէճէ օլտուղունու, Կրիսումըս կիւնլէրի օլտուղունտան սօգազար դար վէ պուզ իլէ գափլը օլտուղսնու սէօյլէտի իսէտէ, տինլէմէտիմ չանթամը ալտըմ տըշարը չըգտըմ. եէր պիլմէզ լիսան պիլմէզ իքէն իլք կէտիպ գափուլարընը չալտըղըմ էվ Մընշըրեանլարըն էվի օլտուղունտան պուսնու պիր միւճիդէ սայըպ մէսըուր օլտուլմ պիր գաշ կիւն օրատա գալտըգտան սօնրա թրէյն ալըպ Պէնկէմթընա կէթտիմ:

Ախէր պիր տէֆա Նիւեօրգտան կէլիը իքէն Ալպանիտէ Վեր. Տէվրեանըն մախտուլու Պր. Յովնաթանըն Մասէչուսէթին Սփրինկ Ֆիլտ նամ շէհրինտէ դօլէճտէն միւնթէհի օլույօր օլտուղունու իշիթտիյիմտէն, մէզքիւր մահալա կէտիպ իմթիհան զիյնէթինտէ հազըր օլմագ իսթէտիմ. Ավիգօ էսնալարընտա իքի թարաֆլը ալընան թիքէթ ուճուզ սիւշտիւլիւնիւ պիլտիյիմտէն, թիքէթ մէմուրունս՝ կիտիպ կէլմէյէ թիքէթ վէր տէտիմ, օտա վերտի. հիսապ էթտիմ քի ֆիյէթ ֆարգ էթմէտի. մէսէլէյի անկլաթմագ իսթէտիմ, լիսան պիլմէտիմ, հայլը չապալատըմ. էնճամ ուճուզ լույէթինի էօյրէնմիշ իտիմ «Ուճուզ թիքէթ վէր» տէտիմ, ճէվապէն պուսնտան ուճուզ օլմագ սիտի, ագըպէթ վազ կէչտիմ:

Ախէր պիր վազթտա պիր պէրպէրէ

թրաշ օլմայա կէթտիմ, թրաշը 25 սէնթ գափուսունտա եազմը իտի, թրաշ էսնասընտա պիր շէյլէր սօրույօր իտի, անլամայօր իտիմ իսէտէ «Յէս, եէս» տէտիյիմի պիլիյօր իտիմ, վէ տէտիմ, մէյէր ֆազլա շէյլէր էթմէյի սօրար իմիշ, պիթտիյինտէ պէնտէն 1 տօլար վէ 25 սէնթ իսթէտի. պէն գափուտա 25 սէնթ իլանը կէօսթէրտիմ, վէրմէյէճէյիմի կէօրտիւլիւնտէ չանթէմի ալըգօտը, սօգաղա վարըպ փօլիս՝ փօլիս՝ չաղըրտըմ, ագըպէթ վազ կէչիպ չանթայը թէսլիմ էյլէտի:

Սէնէլէր իլէ Ամէրիգատա պուլունանլարտան տահա ֆազլա Ամէրիգանըն պիր չօգ շէհրլէրինի կէլտիմ. թիւրք հէօթիւմէթինէ հիշ պիր վազըթ իթաաթսըզ պուլունմուշ տէյիլ իքէն «հէօթիւմէթճէ մէմնու օլան տիյարա» կէլմէքլէ, գապահաթլը օլտուլմ, զիրա փասփօրթըմ՝ սալթ Փարիզէ գատար կէլմէյէ միւսախտ հաթլը թութուլաճաղըմ պէլլի իտի: Պու խուսուտա կէօրիւշիւպ գօնուշմայա Վօշինկթօնտա օլան թիւրք սէֆիլինի կէօրմէյէ կէտիպ Ամէրիգանըն փաթախթընը տախի կէօրտիւմ:

Վօշինկթօնտա միւթէմէքքիւն պիր Այնթապլը տօսթ իլէ կէտիպ սէֆիլի պուլտուզ. գօնուշուպ փասափօրթ իսթէտիմ, միւմախլէն պէնի գօնսօլօսա գըլաղուզլատը: Գօնուշարագ անկլա-

տըմքի սէֆիր Սիվազլը տըր, իսմի Սուլթրի փաշա տըր: Օլ զէման պէնիմ 1879 տա, Սիվազա կէթտիյիմի վէ Սուլթրի փաշայը վէ օղլու Սուլթրի պէյի կէօրտիւլիւմիւ սէօյլէտիմ: Պրազըպ կէտէր իքէն «փասափօրթու ալմազտան Եարըն պէնի կիւնէ կէօրիւն» էմը էյլէտի. էմրի միւճիւպ էրթէսի կիւն պէթէքբար կէթտիմ, պուտէֆա միւմաիլէն պիւր տօսթ իլէ կիպի պէնիմ իլէ գօնուշտու: «Սէնին Սիվազտա կէօրտիւլիւն վալի պէնիմ փէտէրիմ իտի, Եանընտա կէօրտիւլիւն պէյ տէ պէն իտիմ» տէտի. տիւնքի կիւն՝ պէրապէրինիզճէ պիւր պաշգասը օլտուղունտան, տէյէճէյիմի սանա օլատէմին Եանընտա տէմէք իսթէմէտիմ: Սանա տօսթանէ տէրիմքի շիմտիլիք Թիւրքիյայա կէթմէ. զիրա Մէրսինէ չըգաղըն կիպի փասափօրթունու էլինտէն ալըրլար, սէնի Ամէրիգայա նիւ՝ չիւն կէթտին տէյէրէք մահպուս էտէրլէր, սօյարլար էգիյէթ վէրիւլէր»։ տէտի....:

Սէֆէրին պու իսթարը իւզէրինէ՝ Թիւրքիյայա կէթմէքտէն վազ կէչտիմ, պիւրատէրիմին Թիւրքեանընտան պիւր Թազըմ իսալը վէ սայիր Թունաֆիյէ մալլար այըրըպ՝ Բազէսթըրտա Բլէյթընտա ախղուիթա իլէ մէշղուլ օլտում: Պէօյիւք պիւր իշ էթմէտիմ իսէտէ սուհուլէթ իլէ մէսարիֆիմի չըգարտըմ, պու հալտէ մուգատտէրին կէրի կէթմէք իւշիւն աշաճաղը գա-

փույու պէքլէր իքէն, Սէլանիք վազասար վուզու պսւլտու: 1908 տէ կէնճ Թիւրքլէր հէօքիւմէթին տիգկինինի էլլէրինէ ալտըլար, հիւրըիյէթ իլան օլունտու, խարիճի մէմլէքէթլէրէ իլթիճա էտէնլէր վաթանա ագըշըպ կէթտիլէր. պէն տախի պունու էն էյի ֆուրսաթ սալլալ Ամէրիգատա պուլունան պիւրատէրիմէ վէ ճիւմլէ տօսթլարըմա վէտա էտէրէք վաթանա Եօլճու օլտում:

1909 ՏՍ. ԱՄԷՐԻԳԱՏԱՆ ՎԱԹԱՆԱ ԱՎՏԵԹԻԾ

Օլմագ իւզրէ 1309 ունճու սէնէնին Յունվար այրնտա Նիւեօրգու պրագտըմ:

Իզմիր լիմանընա վիսուլիմիզսէ՝ վափօրա պիւր Թիւրք մէմուր ալընտըղըն կէօրտիւմ. Եանաշըպ գօնուշարագ պուլտումքի, գոգան սանճաղընա մութասարըֆ Թային օլմուշտուր, պէն տախի ասլէն Հաճընլը օլուպ՝ Ատանա Թիւճճարլարընտան օլտուղումու քէնտիսինէ պիլտիրտիմ՝ պու Թէսատտիւֆ տախի մուգատտէր իլէ օլուպ՝ իլէրիտէ պու տօսթլուգ սայատընտա նէ պէօյիւք պիւր պէլատան գուրթուլտուղում մահալը մախսուսունտա նազլ օլունտաճաքտըր:

Ատանայա վասլ օլտուղումուգտա՝ ումուր վէ էմլագըմըղը կէօգտէն կէչիւրտիքտէն սօնկրա, չօգ էյլէնմէյիպ 1909 Փետրվար այրնտա Հս.

ճընա եօլճու օլտուլմ: Իսթիզայալա կէլէն պէօ-
յիւք պիր իզտիհամ իլէ շէհրիմիզէ կիրտիք, ֆա-
միլեամըզ, ահըպպա վէ ազըպպամըզ շազ ու
մէսըուր օլտուլար. Հաճընտաքի հայլարտան
մատա՝ քէօյլէրտէն միւսլիւման տօսթլարը-
մըզտան չօզլար խօշ կէլտինէ կէլտիլէր. Աւե-
տիս օղլուլմ պէսլի պիր տանա վէ պիր գօյուն
պօղազլայըպ էթլէրինի ֆազիրլէրէ ճապա տա-
ղըթուր: Պու առէթ Աւետարանտա միւսրիւֆ
էվլատըն թէմաիլինտէ օգուտուլուլդ առէթէ
միւշապիհ իտի:

Պու էսնատա Հաճընտա վ: ճիվաբընտա
պուլունան կէրէք իսլամ վէ կէրէք խրիստիան
լարըն փիր իսթիարլարընա պիր տալէթ վէրիպ
անլէր իլէ էյլէնճէլի պիր վազթ կէշիրտիք.
Բնլէր արասընտա Սր. Գէորգ քիլիսանըն երես-
փոխանը Սարգիս աղա Թուրսարգիսեանտան վէ
Տէր Յակոբ Քայրծայրեանտան թէրճուլմէի հալ-
լէրինէ տայիր պիր միքտար մալիւմաթ եազըպ
վէրմէլէրինի թալապ էյլէտիմ: Տէր Յակոբ քա-
հանանըն սիննի եիւզիւ միւլթէճափուլ Սարգիս
աղանընքի տօգսան տօգուլ իտիյինի սէօյլէ-
տիլէր:

Սարգիս աղա Թուրսարգիսեան քէն-
տի թէրճուլմէյի հալինտէ, Սր. Գէորգ քիլի-
սասը հազգընտա աթիտէքի մալիւմաթը եազ-

մըշտըր:

«Մէզքիւր քիլիսանըն եէրինտէ պիր մա-
տուր վար իտի, երեսփոխան Հաճի Մարտիրոս
աղա Մանէրեան Թարիխի միլատըն 1844ինտէ
անը սէօքտիւրտիւ ճիվարընտան պաշգա ֆազ-
լա արսալար սաթուլն ալըպ ինշա էթտիրիլիքէն
քէնտիսի վէֆաթ էյլէտի, եէրինէ Պետրոս ե-
պիսկոպոս Միլքոնեան պէնի երեսփոխան ին-
թիխապ էյլէտի՝ պէն Թօմարգատան ուսթա
կէթիրտիմ ինշաաթըն էքսիյինի եափտըրտըմ.
պինայը պաշլայըպ պիթիրմէք օն սէնէ ալտը:
Պէնիմ շիմտի սիննիմ 99 օլտուլ» տէյօր:

1909 ԱՊՐԻԼ 14ՏԷ **ԿԻԼԻԿԻԱ ԱՓԷԹԻ**

Իքի մահ Հաճընտա ֆատիլէամ վէ ազըպ-
պամ իլէ մէսուտ վազթ կէշիրտիքտէն սօնկրա,
Ասանատաքի ումուրուլմ իւզէրինէ էնէճէյիմ
վազթ կէլտի. օլ արատա Կիլիկիա իթթիհատը
Ատանատա ինիգաթ էտէճէյինտէն Հաճըն քիլսա-
սը Թարաֆընտան մուրախխաս ինի իխապ օլուն-
մուշ իտիմ. Ապրիլին 13ճի կիւնիւ չօպան, վաիզ
վէ տիկէր մուրախխասլար Հաճընտան հարէքէթ
էյլէտիլէր, այնի կիւնտէ պէնտէ պէրապէր եօ-
լա չըգմազ իսթէտիմ իսէտէ իվլատարըմ ա-
թըմը պաղա կէօթիւրտիւքլէրինտէն էրթէսի
կիւնէ գալմայա մէճպուր. օլտուլմ, Ապրիլ 14ճիւ

կիւն Յակոբ աղա Բէմբէեան իլէ Հաճընտան չըգտըգ, վաիլէրէ եէթիշմէք իչիւն սիւրաթ իլէ կէտիյօր իտիք. 15ինճի կիւն Սիսէ եէթիշ-տիյիմիգտէ յագսէտիմիգ շէհրէ ուղրամայըս տօղրու կէշմէք իքէն, ալթըմտագի աթ կէտմէք իսթէմէտի. իլլա Սիսէ կէթմէյէ գօրլատը, աղը-պէթ պէն մաղլուպ օլուպ, մէյլինէ թապի օլ-տոււմ. վագթ ագշամ, եէմ վագթը օլտուղուն-տան, օլմալը իտիքի աթ շէհրէ կէթմէյի ինատ էտիյօր տիւշիւնտիւմ. լաքին պիւա շիւպնէ պու տախի իւահի տէլալէթ իտի աէյու ինանըըմ. Սիսէ վիւսիւլիմիգտէ պիր թագըմ Հաճընլըլար պէնի գարշըլայըս աղիմ հէյաճանտա օլտուգ-լարընը անկլաթտըլար:

Ատանատա իղթիշաշ օլտուղունտան Կիլիկիա օվասընտա պուլոււնան քէօյլէր դասապալար ա-թէշէ վէրիւմէքտէ հէր եէրտէ թիւրքլէր ըասթ կէթիւրտիքլէրի քըիստիյանլարը վուրուա էօլ-տիւրմէքտէ քէնտիլէր տախի հէր աճն էթըաֆ-տաքի քէօյլիւլէրին հիւճիւմիւ իլէ Սիսին տա-խի վուրուլաճաղընտան գօրգմագտա օլտուղա-րընը գօրգու վէ էնտիշէ իլէ նագլ էյլէտիլէր: «Վաիլէրի կէօթիւրին քէրպանտան նէ՞ խապէր վար» սուալ էյլէտիւմ, «Անլէր կէշտիքտէն սօնկ-րա Ատանա ահվալընը անկլատըգ, թօփանլը գօ-ճա իսմինտէ պիր պիրատէր արգալարընտան սայի կէօնտէրտիք, տահա պիր խապէր կէլմէսի»

տէտիլէր:

Հաճընլըլարա սիգ պուրատա պէքլէյին տէ-յիպ տօղրու հէօքիւմէթ գօնաղընա գօշտում: Պիգմիրտէն պէրապէր կէլտիյիմիգ մութասարըֆը կէօրմէք իսթէտիւմ, միւմաիլէն սէրալը պրագ-մըշ խանէսինէ կէթմէք իւզրէ իքէն եօլտա գա-վուշտոււմ. պէնի կէօրտիւլիւ կիպի թանըյըս օ տախի Հաճընտան սէլամէթ կէլտիյիմէ թաճիւպ էյլէտի, իքի գափթիյէ վէրիպ Ատանայա կէօն-տէրմէսինի իսթիւրհամ էյլէտիմիսէ կիլլէմէյիպ գաթլը ամմ օլտուղունու սէօյլէյիպ կէտէմէգ օլտուղումուպիւտիւրտի: «Հաճընա կէրիկէտէյիմ» տէտիմիսէ «Հիչ պիր եէրէ կէտէմէգսին» ճէ-վապ վէրտի. մալ միւլը Ատանատա, ալալ էվլատ Հաճընտա հիչ պիրինէ կէտէմէյէճէք պիր տու-գագտա թութուլմագ սանա նէ տէրէճէ կիւճ կէլ-միշ օլտուղու խայալ էտիլէպիլիւ. «Իմտի նէ՞ էմր էտէրսինիգ» սօրտոււմ, «Հիմտիլիք տօղրու մանասթըրա կէթ. վագթ վագթ կէլ պէնի կէօր պագալըմ նէթիճէսինէ օլուր» տէյիպ այրըլտը. պէնտէ կէրի չտըշույա էնիպ Հաճընլը հէմշիրէ-լիւրէ իւան էթտիմքի ճիւմէսի Վանքա չըգսըն-լար, էօյլէ էթտիլէր:

Վանքա վիսուլիմիգտէ Սիսիլէրի Հաճը-նա պիր սայը չըգարըյօրլար պուլտոււմ. «Կի-լիկիյա էլտէն կէտիյօր Զէյթունա տախի խա-պէր էտիպ եէթիշին» մէյալընտա պիր մէք-

Թուայ եազմըշար իտի. պէն անլէրէ հէմ էֆ-
քեար օլմատըմ. պու հէմ Հաճընը հէմ Զէյթու-
նու թիւրքլէրէ մաֆհէ թտիրմէք տէմէքտիր տէ-
յիպ մէնինէ չալըշտըմ իսէտէ տինկլէմէյիպ սա-
յիյի եօլա չըգարտըլաք, անտէն Վէհափառ Սա-
հակ Կաթողիկոսու արատըմ միւմաիլէհի գուշ օ-
տասընտա գափանմըշ կէօզ եաշը տէօքէրէք
տուա էտիյօր պուլտուամ: Կէօնտէրիլէն սայինին
նէ տէհէթուլ պիր թէհիլքէ հասլ էտէճէյինի ի-
զահ էյլէտիմ: Սիսիլէրտէն ալըլ եէթէր պիր
գաշընը չաղըրթտը. պիրիքտէ մէսէլէյի դօ-
նուշտուգ անլէրտէ թիւրքէյի կէօրտիլէր-
օլգէման Հաճընա աթիտէրի մէֆհուտա փա-
րիօլալը պիր թէլէկրաֆ քէշիտէ էթմէյէ գա-
րար էյլէտիք: «Շիմտիլիք Զէյթուն գալսըն.
եէտինիգտէ օլան ագճէյի սալթ Հաճըն իշիւն
իսթիմալ էյլէյին: Սայի վէ թէլէկրաֆ այնի
վազըթտա եէթիշտիքլէրինտէն Հաճընլըլար մազ-
սէտիմիդի անկլայըպ տէր հալ շէհրին էթրա-
ֆընա գարագօլ թային էտէրլէր խարիճտէն քիմ-
սէյի իշէրիյէ ալմազլար. մէթէրիսլէր եափըպ
հիւճիւմ վուգու պուլուրսա մուգալմէթ էտէճէք
հէր չարէյի էլտէ էտէրլէր:

Ֆադաթ Հաճըն իլէ Սիսին ալագասը քէ-
սիլտի օրատա նէ կէշիպ տէօնտիլէինիւ անկ-
լայաճագ չարէ պուլուհամատըղընտան նէ էն-

տիշէլէրտէ օլաճաղըմ խայալ էտիլէպիլիր:

Վաիլլէրին արգասընտան կէտէն սայի տա-
խի կէրի կէլմէտի, գալալը ֆէրպանա եէթիշ-
միշ մէքթուպու վէրմիշ լաքին պիշարէլէր Սաղ
կէշիտտէ հիւքիւմէթ եախօտ միւտիւր վար կէ-
րի կէթմէքտէն իսէ միւտիւրէ կէտէլիմ գարար
էտէրլէր. գըթալ հէօքիւմէթին էմրի իլէ օլտու-
ղունու պիլմէյէրէք սաղ կէշիտէ կէտէրլէր: Պա-
նա էնէրլէր. թիւրքլէր կէլիպ սիլահ արարլար
պուլամատըգլարընտա եիւքլէրինտէ պուլուհան
փարալարը իսթէրլէր փարալարընտա վէրիւր-
լէր, միւտիւր՝ քէօյիւն ճիվարընտա պուլուհան
տէվէճի դէյպէկլէրի չաղըլըպ, «պէն քէօյտէն
կէտիյօրում սիգէ պէշ սաաթ վագթ վէրիւրիմ
պէն կէլէնէ գատար քէօյտէ հիշ պիր կէափուր
պրագմայըն ճիւմլէսինի էօլտիւրիւն տէր» կէ-
տէր. անլէրտէ Հաճընտան կէլէն 22 վաիլ խօ-
ճա վէ մուրախասլարտան պաշգա օլ քէօյէ սէ-
նէլէրտէն պէրրու կէտիպ իշլէյէն սէնաաթ էհ-
լի ճիւմլէ Հաճընլըլարը ճէման 72 հայլարը պի-
րէր պիրէր վուրուպ էօլտիւրիւրլէր. ճիւմլէսի-
նի արապայա տօլտուրուպ պիր տէրէյէ կէօ-
թիւրիւպ տէօքէրլէր, գաթիլլէր եըրագլաշտրգ-
տան սօնկըա Ֆէքէ վաիլի Հաճընլը Պատ. Աս-
տուր Թօփալեանըն գէվճէսի պայիլըն հալտէն
այըգըպ. իշինիգտէ էօլմէյէնինիլ վա'րմը սու-
ալ էթմէսի իւգէրինէ կէօքսիւնիլ Սարգիս ի-

լէ պիր Հաճընը քէօշքէր «պիրդ սաղըզ» ճէվապ վէրիւրէր պու իւշիւ եարալը պէրէլի գարան-լըգտա Սիսէ տողըու եօլա չըգարլար. գարշը-տան թիւըք եօլճուլարը եըրագտան կէօրտիւք-լէրինտէ՝ օթլար արասընտա էօլիւ կիպի եա-թարլար անլէր կէլիպ գանտա մուլէմմա հալլէ-րինի կէօրտիւքլէրինտէ էօլմիւշլէր ֆարգ էտէ-րէք կէշիպ կէտէրլէր: Պու հալտէ անլէր Սիսէ կէլիպ գարա խապէրի վէրտիւրէր:

Հաճըն իւզէրինէ պիր գաչ պին վահշի թիւըքլէրտէն պաշգա ֆուքէտէ պուլունան օր-տուտան ասքէր կէլիպ տէֆա պէ տէֆա շէհ-րէ կիրմէյէ վէ եագըպ քիւլ էթմէյէ չալըշըր-լար իսէտէ միւլէսսէր օլսմաղլար:

Պու արատա, Համիտ թախթտան ալընըպ պիրաէրի Սուլթան Մուհամմէտ Ծինճի Իէշիտ ճիւլիւս էտէր, վէ պու եէնի ըէթիմ էսքիսինէ մուխալիֆ օլտուգլարընտան Միսիստէն Լուլթ-ֆի պէյ նամ պին պաշը Հաճընա եարտըմա կէտէր՝ ֆէքէտէն կէլէն էսկի ըէթիմ ասկէրի վէ քէօլիէլէր Սր. Յակոբ տաղընտան հիւճիւմ էտէր իքէն, Միսիս թապուրու Սր. Սարգիս թէ-փէսինտէն Հաճընը գուրթարմայա կէլտիքլէրի-նի՝ անկլատը: Հաճընըլար Զիլեան նամ ֆա-միլեատան պիր գարընըն պիր էլինէ պիյազ պայլագ տիկէրինտէ պիր մէքթուպ վէրիպ Սր.

Սարգիս թէփէսինտէքի ասքէրլէրէ կէօնտէ-րիւրէր. Լուլթֆի պէյտէն ճէվապ տլտըգտան սօնկրա, մէթէրիսի գալտըրըրլար, ասքէր Հա-ճընա կիրէր. սէվինճ իլէ ասքէրի գապուլ էտիպ իզըրամ վէ իզգէթտէ պուլունուրլար՝ պու եօլ-տա Հայլար գըսսա պիր վազթ տահա սուլհու սէլամէթտէ պուլունուրլար:

Պէնտէ պու հալտէ 40 կիւն գատար Սիստէ մէշագաթ չէքտիքտէն սօնկրա, պալատաքի էյի խապիւր իւզէրինէ Հաճընա կէթտիմ:

Ազ պիւ միւտտէթ ըահաթ կիւնլէր կէշ-մէքտէ իքէն վիւայիթտէն միւֆէթթիշ կէլիպ գարըշըգ կիւնլէրտէ էր պաշըլար քիմիւր օլտու-ղունու արատըլար, կէրէք թիւըք վէ կերէք Հայ-լարտան պիր թագըմ կէնճլէրի տիվանը հարպա կէթմէք իւզրէ էրզինէ կէօնտէրտիլէր, պէնիմ էվլատլարըմըն հէր իքիսինի տախի մագնուն հա-լինտէ կէօթիւտիլէր, ուզուն թահգիգաթտան սօնկրա հէր իքի միլլէթտէն եանի իսլամ վէ խը-րիսթիան պիր թագըմ քիմսէլէր աստըլար. պա-զըլալընը գալապէնտ էթտիլէր՝ լաքին պիզիմ Աւետիս էէ Աբրահամ թէպրիէ էտիպ կէլտիլէր: Պու միւտտէթտէ անլէր գուրթուլ կէլէնէտէք պիր նէ մուգայագալար կէշիւրտիք խայալ էտի-լէպիլիւր: Եէնէ պիր էյամ ըահաթլըգ օլտու:

ԳԱԹԼԻՄԷ ԳԱՍԹ ԷԹՄԷԼԷՐԻ

Ամէրիգատան ավտէթիմտէ անխոհեմաբար ուզոուն պիր սիւ շափգա գօնտոււմ, ճահիլ էհալի ալ սաւընտա շօգ զէնկին օլուպ Ամէրիգատան պիր սանտըգ լիրա կէօթիւրմիշիմ եօլլու պիր շաի- յէ եայըմըշարլ:

Մաթիէսիւֆ՝ օլ արատա Քիլիսա վէ մէք- թէպլէրէ մախսուս պիր միլլի մէսէլէտէն տօլայը՝ պիր Փամիլիանըն պիր եա իքի ազասըիլէ մէյա- նէմիգ աշըլտը, պէն Քիլիսանըն էքսէրիէթի թարաֆընտա իտիմ, հէօքիւմէթ մէսէլէյէ ալեհահ օլուպ միւսէլէհա իշիւն հէր չարէյի գուլլանտը վէ հաթտա պսւնոււն իշիւն սէտարէթտէն մէ- մուրու մախսուս կէլտի: Իսթար վէ նասիհաթ քեար իթմէտիյինտէն, ամիրանէ մուամէլա է- տիլտի: Քիլիսանըն սէլամէթիինի իսլալ էթմէք իսթէյէն պու էֆէնտիլէր՝ մաղլուպիյէթլէրինի՝ Արժանապատու թիւնլարընա ռօգոււնուլտու հի- սսալ էտէրէք Գալուստ Գըրըմեան իսմինտէ պիր ճահիլ կէնճէ էլլի լիրա վէրմէյի վատ է- տէրէք պէնի վուրմասընը արալարընտա թէրթիպ էտէրլէր, կէնճ Գալուստ պիր գաչ Չէյթոււնլու աշգիյա պուլուպ, անլէրէ կէօյէ 750 լիրա իլէ Այնթապա մալ ալմաղա կէտիյօր օլտուղումու իսպար էտէրէք, գանտըրըր Հաճըն սէմթինէ կէթիւրի:

Կիլիկիա իթթիհատը Օսմանիյատա վէ Սաղ կէշիտտէ թիւրքլէրտէն թէլէֆ օլան չօպան վաիգ խօճա մուրախսալարըն մուէլլիմ վագասսըն- տան տօլայը պէշ սէնէ եաս ու քէտէր չէքսիքտէն սօնկրա 19ինճի սէնէնին Ապրիլ ալընսա տէֆա Այնթապա ինիգատ էտէճէյինի Քիլիսալարա ի- լան էթմիշ օլտուղումտան՝ միսիօնէր Տօքթօր Չէյմպըրս իլէ Հաճըն Քիլիսասը թարաֆընտան ի- քի մուրախսալ պիր վաիգ պիրլիքտէ Այնթապա կիթմէք իւզրէ եօլա չրգտըգ: հէօքիւմէթտէն պիր զափթիէ ալմըշ իտիք քաթըրճըլարըմըգտա Չէյթոււնլու իտի:

Շէհրիմիգին ճիվարընտա ազրապամըգտան պիր գատըն աթըն պաշընա սարըլըպ պանա կէթմէ տէյու եալվարտը, լաքին սէպէպինի սէօյ- լէմէյէ գօգօղուղումտան աթը իւզէնկիլէյիպ եօ լումա տէվամ էյլէտիմ:

Խանչէր թապիր օլունան տէրէնին պաշընա եթթիշտիյիմիգտէ եօլ սարփ վէ տար օլտու- ղումտան պիգ աթլարտան էնտիք լաքին Մըսթըր Չէյմպըրս վէ զապթիյէ էնմէմիշլէրիտի: անլէ- րին եէրի եիւքսէք օլտուղումտան փուստտա օթուրուպ վուրմագ իշուն պիգի նիշան ալան աշգիյէյի կէօրմիւշլէր: Զափթիյէ աթտան էնմէք իւզրէ իքէն պիր մարթինի թիւֆէնք փաթլատը զափթիյէյի ճանսըգ տիւշիւրտիւ, էմը էթտիլէր հէփիմիգ տուրտուգ: էօլիւյի սիւրիւքլէյիպ պիր

չալը տիպինէ աթաղլար, աթրնը չէքիւ պիր ա-
ղաճըն տալընա պաղլատըլար: Տօքթօր Զէյթպըր-
սա «Սէն էճնէպիսին իշիմիգէ գարըշմա շուա-
ղաճըն տիպինտէ սիւքիւթ տուր, սէս չըգարըր
խսէն սէնի տախի էօլտիւրիւրիւ» տէտիլէր:
Անտէն սօնրա պէնի էլէ ալրալ «Իսթիյար սէն-
տէ 750 լիրա վար, մալ ալմայա Այնթապա կէ-
տիյօրսուն, պիգէ գահմէթ վէրմէգտէն փարայը
չըգարըր վէրիւրիսէն սէնին նէֆսինէ զըյմայըզ
լաքին վէրմէգիսէն արար փարայը պուլուր սէ-
նիտէ էօլտիւրիւրիւրիւ» տէտիլէր. պէն ճէպիմ-
տէ օլան պիր գաչ մէճէտիյէյի վէրիւ «Պուն-
տան պաշգա փալամ եօգ արայըն պուլուրիսէ-
նիգ հէմ փարայը ալըն հէմ պէնի էօլտիւրիւրիւ,
պէն մալ ալմայա կէթմէյօրում. Միւլթիւնա
կէտիյօրում» տէտիմ. պէնի չըպլաթտըլար էլ-
պիսէմտէն պաշգա պէտէնիմտէ պաղմատըզ եէր
պըրագմատըլար. աթըմըն էյէրինի սէօքտիւլէր
քէգա գաթըրճըլարընհայվանլարընըն սէմէրլէ-
րինէ վարանատէք սէօքիւպ փարա արատըլար.
փարմաղըմտաքի եիւզիւք չըգմատըղընտան կա-
մա իլէ փարմաղըմը քէսմէք իսթէտիլէր, լա-
քին իշլէրինտէն պիրիսի «տէյմէզ» տէտիյին-
տէն վազ կէչտիլէր. տիկէր արգատաշլարըմըզ-
տան պիրիսինին օն պէշ լիրասը վարըմըշ
պուլտուլար ալտըլար

Պու արատա պիր կէնճ յարթինինի չէքիւ

փարա օլսա օլմասա պէն սէնի էօլտիւրմէյէ
պուրայա կէլմիշիմ. նիշան ալտը սըգաճաղը
սըրատա Զէյթուլու աշգիյէլէրտէն պիրիսիա-
թըլըպ «տուր» էմրի վէրալ. Գալուստ անճն
իլէ «պրագ վուրաճաղըմ» տէյէրէք ուղյաշըր
իքէն էօթէտէն ասըլ ամիրլէրի կէլիւ պրայա
կիրտի Գալուստա խիթապէն տէտի քի «Սէն
պիգէ 750 լիրասը վար տէտին, փարայը պու-
լամազիսէն շու թիւրք Զափթիյէյի էօլ-
տիւրտիւք, պու իսթիյարըտա էօլտիւրսէք նէ
ֆաիտէմիզ օլաճագ» Գալուստ վուրմայը
խարար էթտիյինտէ «Սէն պունու էօլտիւրիւր-
իսէն պիգտէ սէնի էօլտիւրիւրիւրիւ սէնին շախսի
ատալէթին վարըմըշ պիգի եէթէր պէլայա սօզ-
տուն» տէյէրէք ճիտտէն գարշը դօտուզլարընը
կէօրտիւլիւնտէ, սախթէ պիր տիպլօմաթճասընա
պանա խիթապէն «Պէնի թանըմայօրմուսուն
պէն Գալուստ Գըրըմեանըմ, սէնի էօլտիւրէճէկ
իտիմ լտրին օղլուն Աւետիս աղատան եէտիյիմ
էքմէք խաթըրմա կէլտի, Հայտէ սէնի օղլու-
նա պաղաշլատըմ, տէտի. պէնտէ՝ միւլգապէլէթ-
տէն սախթէ պիր մէմնունիյէթ սունտում, ալ-
նընտան էօփտիւմ, սէնտէ պէնիմ օղլումսուն
եէքտիկէրիմիգէ աֆվ էտէլիմ տէտիմ: Պու թէճ-
րիւպէ պանա նէ գատար աղըր օլտուղու խայալ
էտիլէ պիլիր:

Պիգ կէրի Հաճընա տէնիմէր իսթէտիք իսէ-

տէ էշքիյալար պըրադմատըլար, եօլուսուզա տէվամ էտէրէք օլ կիւն կէօքսիւնէ եթիշմէյէ գասիր օլտուգ. օրատա Տօգթօր Զէյնպըրս հէօքիւմէթէ կէտիպ վուգուի հալը իխպար էյլէտի, պիգ Զէյթուն վէ Մարաշ թարիգի իլէ Այնթապա կէթմէյէ ճհսարէթ էտէմէտիյիմիգտէն կէօրսիւն հէօքիւմէթի Զապթիյէյիմախսուսէ իլէ ուզապ պիր թարիգտէն եանի Ալպուստան Ատրեամանը տօլաշարապ կէթմէմիգի թէրթիպ էյլէտի:

Պիր կիրակի եօլտա գալմայա մէճպուր օլտուգ, տօգթօր Զէյնպըրս պիր տուա խըզմէթի պաշատը, խըզմէթ էսնասընտա պէնի նիշան ալըպ էօլտիւրմէյէ մէրամ էաէն պիր գաթիլէ աֆվ էտիպ ալնընտան պուս էտտիյիմ իշիւն մէթի ու սէնա էտիպ, պէօյլէ պիրաֆքեանի պիր թապիաթըմ օլտուղու իշիւն Ալլահա թէշէքքիւր էթմէմիգի թէքլիֆ էյլէտի: Միւմալիէն սէօյլէմէյէ ֆուրսաթ վէրտիյինտէ տէտիմ քի «Պէն իֆթիխարտան իսէ ալշադլանմայա, թէշէքքիւրտէն իսէ իգրաբա մէճպուրիյէթ հիսս էտիյօրըմ, զիրա գաթիլ օլաճաղըն ալնընտան էօփմէմ սախթէ վէ գօրգու նէթիճէսի իտի. պու ճիւմլէ իլէ տէրունիմտին անա գարշը ատալէթ վէ ինթիգամ բուհու թաշըմայըպ Ալլահ քէնտինի իսլահ էյլէտին տէյու տուա վէ նիշապ էտէրիմ» տէտիմ:

Այնթապտան ալտէթիմիգ կէճիքտի, հէմ տախի եինէ տօղրու վէ գըսսա թարիքլէ կէլմէյիպ Ղարս Պազարը թարիգի իլէ կէլտիքպիգ կէրի կէլմէգտէն հէօքիւմէթ պիգի կէօթիւրէն Զէյթունլու գաթըրճըլարը պուլուպ լիլի սօյան վէ զապթիյէմիգի էօլտիւրէն աշգիյէ Զէյթունլուար քիմլէր օլտուղունու թահգիգ էտէրէք անլէրի վէ Հաճընլը Գալուստ կէնճի թագիպ էտիպ թութմուշ, Գալուստ Գըրըմեանը զէնճիրպէնտ էտէրէք իսթինթագ իշիւն պիլիմ Այնթապտան կէլմէմիգէ պէքլէթմիշլէր: Պիգ Հաճընա վասլ օլուր օլմագ Միստէն մութասարըֆ փաշա իլէ միւսթանթըգ Հաճընա կէլիպ իսթինթագա պաշատըլար: Իլք տէֆա պէնի մէրգումէ կէօսթէրիպ «Պու իսթիյար քիմ^օտիր թանըրմըսըն» սօրտուգլարընտա «Խայր թանըմամ, կէօրմէմիշիմ վէ պիլտիյիմ ատէմ տէյիլտիր» տէյու եէմինինէ ազ գալտը պէնիմտէ ինանասըմ կէլիյօր իտի: Անտէն պանա «Պու կէնճի թանըր^օմըսըն» սօրտուգլարընտա «Թանըրըմ, Խանշէրին պաշընտա պիլի սօյան Զէյթունլուլարըն արասընտա կէօրտիւմ» տէտիմ: «Զապթիյէյի վուրան պու իտի էօյլէ տէ^օիլմի» սօրտուգլարընտա «Պէն քէտինի աշգիյալար արասընտա կէօրտիւմ, լաքին Զապթիյէյի վուրտուղունու կէօրմէտիմ» տէտիմ: Միւսթանթըգ չօգ շալըշտը քի վուրան Գալուստ իտի, տէտիրսին:

լաքին պէն հանկըսը վէ քիմ իտիյինիկէ օլմէտի-
յիմի իսրար էթտիմ: Գալուստա տէֆա զապթի-
յէյի քիմ վուրտու, սէն նէ տէրսին, տէտիք-
լէրինտէ՝ արգատաշլարընըն պիրինին իսմինի
վերիպ վուրան քէնտի օլմատըղընը ինքեար
էթտի իսէտէ, քէնտիսիտէ անլէրտէն պիրիսի
օլտուղունու իգրար էթմէքլէ թութուլտու: Պու-
արատա Հաճըն հայ լիսանը իլէ պանա «Պէն
էթտիմ սէն էթմէ օճաղընա տիւշտիւմ պէնի
գուրթար» տէտի, մէմուրլար պուսու թէրճիւմէ
էթմէյի պէնի մէճպուր էթտիլէր, թըպզը տէ-
տիյինի թէրճումէ էթմէյէ մէճպուր իտիմ, զի-
րա օլատա օլան Հաճընը եէրլի չանտըրլար Հա-
ճըն հայճասընը պիղիմ գատար պիլիր օլտու-
ղունտան թէպտիլ թաղիւր էթմէք պէնիմտէ
մահքիւմիյէթիմէ միւճիպ օլմագտան պաշգա
պիր Ֆուխտէսի օլամագ իտի: Պիր աղ
սօնկրա Գալուստ պանա տէօնիւպ «Տիլիմ գու-
րույօր սէն պիր սու վէրգիրա թիւքլէրէ էմ-
նիյէթիմ եօղ զէհիր գարըշտըրաշլար» տէտի: մէ-
մուրլար պուսու անկլատըղլարընտա թէաճիւպ
էթտիլէրքի էօյլէսի պիր հալ ու քէյֆիյէթտէ
պիլէ Հալլար թիւքլէ ինանմայըպ խասմի օլտու
Հայա էմնիյէթ էտիյօր:

Միւթթանթըգ Գալուստա պու իխթիյարը
նիչիւն էօլտիւրմէք իսթէտին սուալ էթտիյին-
տէ Գալուստ, ճէվապէն իքի պիւատէրլէրին ի-

սիմլէրինի վերիպ, «Բիլիսա մէսէլէսինտէ կիւ-
ճէնմիշ օլտուղլարընտան պէնի Ֆիլան կիւն
Ֆիլան մահալա չաղըրըպ պու իխթիյարը էօլ-
տիւրմէմի հմր էթտիլէր վէ էյեր հմրլէրինի
իճրա էտէր պիթիւրի իսէմ ելլի լիւրա վէրմէյի
վատ էթտիլէր» տէտի: «50 լիւրայը ալտր՝նմը»
սօրտուղլարընտա «խայր էօլտիւրմէտիյիմտէն
վէրմէտիլէր» տէտի:

Օլ էֆէնտիլէր հէօքիւմէթին քէնտիլէրինի
տէրտէսթ էտէճէյինի անկլար անկլամագ ասըլ
գասպահաթլըսը այնի կիւնտէ վէ կէճէտէ զէննէ
էլպիսէսի կէյէրէք, Մերսինէ հնէր վէ օրատան
տիյարը էճնէպիյէ Ֆիրար էտէր: Անլէր զանն
էթտիլէրքի պէն ալէհլէրինէ տավա աշաճա-
ղըմ, պէն անըն քաշտըղընտան խապէրտար օլ-
տում իսթէսէ իտիմ թութուրապիլիրտիմ, լա-
քին գաշմասըրլէ մէսէլէնին գափանտըղընտան
մէմնուս օլտում. «Փասըգ գօվալայան եօղ
իքէն գաշար» քէլամտաքի սէօղ իթմամ օլտու:

Գալուստը պիր գաշ կիւն տահա մահպուս
սագլատըգտան սօնրա, զապթիյէյիմախսուսէ իլէ
Սիսէ կէօթիւրմէյէ եօլա չըգարտըլար, լաքին
նէրէտէ գալտըղընը պիր տահա իշիթմէտիք: Բիմ
անա սէպէպ օլտու իսէ Ալլահ իսլահ էյլէսին:

Մաղթուլ զապթիյէնին վէտէրի կէօյա
պու մէսէլէտէ ասըլ մագսէտ իսլամ էօլտիւր-
մէք իտի, պիւթիւն իշլէր երմէնի օյուսու իտի,

սկէջ օն էրմենի վար իքէն նիշիւն հիշ պիրի
էօլմէյիպ պէնիմ օղլում գաթլ օլունսուն,
տէյէրէք պէնիմ ալէհիմէ իգամէյի տավայա
չըգըշոր իսէտէ, վէրիլէն իսթինթաղլար օլ գա-
ռար մուգնի կէօրիւնտիւքի հէօքիւմէթ մէր-
գուլմա սէմի իթիպար էթմէտի:

ՄԻԼԼԵԹԷ ՎԷ ՀԷՕՔԻԼՄԵԹԷ ԽՐԶՄԵԹԼԵՐԻՄ
1910 — 1915:

Րէժիմի ճէտիատէ թիւրք հէօքիւմէթի
խրիսթիյանլարա միւսալի իմթիյազ վէրտիլէր,
իսլահաթը ումուլմի վատ էթտիլէր. օրտույա
էրմէնի կէնճլէրինտէն ասքէր ալտըլար, հէօ-
քիւմէթ մէմուրիյէթլէրինէ գապուլ էթտիլէր,
պու միսուլլու իսլահաթը 1910 — 15 է տէք
իճրա տախի էթտիլէր: Պու սըրատտ պէնիմէճ-
լիսի իտարէյէ ազա գապուլ էթտիլէր. միւտ-
տէթիմ պիթտիյինտէ պէլէտիյէ ըէիսի վէքիլի
թային էթտիլէր:

Րէժիմի աթիգ էյամընտա Կիլիկիա աֆէ-
թի նէթիճէսի պիր չօգ տուլ վէ էօքսիւզլէթ
փէր փէրուշան օլտուլարրնտան անլէրի գա-
յըրմազ իւզրէ հէօքիւմէթ եիւզ պին լիքա
թախսիս էյլէտի, մէպլաղը մէզքիւրուն 20.000
լիրասընը Հաճընա կէօնտէրտիլէր, պիր մէճլիս
ինթիխապ էտիլտի ըէասէթի պանա վէրտիլէր:
Ամերիգալըլարըն Քըրտէթտէ պուլունան մա-

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԱՂԱ ՆԵՐՔՄԷՆԱՆ

Ատոմնա վալիսի Ճէմալ Փաշանըն գէմանընտա
մէճլիսի ումումի ազալըղընտա իրէն (1912)

նըսա վէ խալը խանէսինի սաթուն ալտըր,
եուն վէ փամպուղ միսուլլու խամ մաթանլար
սաթուն ալաբադ անլէր իլէ ֆուզարայա իշ վէր-
տիր: Պու ֆաբգլսրտան պաշրա Սմէլիգալըլար
Հաճըն մէքթէպինէ եարտրմ էթմէյնճէքլէրինի
պիլտիրտիքլէրինտէ իտարէսինի իւզէրիմէ ա-
լըպ միլլէթ վէ քիլիսայա տախի խըզմէթ էյ-
լէտիմ, պունլարտան պաշրա ասքէրէ թային
վէրմէք իւզրէ քօնթրաթճը օլուպ էվլատլարճմ
իլէ սատագաթիլէ տէօվլէթէ վէ միլլէթէ խըզ-
մէթլէր էյլէտիք

1912 ՏԷ ՎԻԱՅԷԹ ՄԷՊՈՒՍԱՆ ԱԶԱԼԵԼՄ

Վալիյի վիլայէթ Ճէմալ Փաշանըն թահթի
իտարէսինտէ պիր իսլահաթը ումումի գօմօսի
յօնու թէշքիլ էտիլտիլինտէն հէր գազատան պի
մէպուս իսթէնմիշ իտի, Հաճըն գազասընտա
մին զայրի լիագաթ պէնի ինթիխապ էտի
կէօնտէրտիլէր, պու ֆուրսաթ իլէ Ճէմալ Փա
շա հազրէթլէրի իլէ կէօրիւշիւպ թանըշմայ
ֆուրսաթըմ օլտու. պու թանըշլըղըն նէթիճէ
Արապիսթան սէվգիյէթինտէ ալիլէմիգէ
պէօյիլք եարտըմ, օլտուղունու մահալը մալ
սուսունտա նագլ էտիլէճէք տիր:

Բէթիմի ճէտիտին թիւրք իսլահաթը
էրմէնիլէրէ վատ էտիլէն հիւրըրիյէթ վէ մ
սավաթ 1909 տան 1614 է գատար ետնի ճիհ

մուհարէպէսի վաղթընա գատար տեղամ էլէտի-
ճիհան մուհարէպէսինտէ թիւրքլէր Ալաման
թարաֆընը թուրքուլար. էրմէնիլէր թիւրքիա
իչիւն Ալայլար թարաֆտարը օլմագ տահա խայր-
լը օլմագ հիսապ էթտիլէր. վագաա թիւրք-
լէրոն տախի շօղլար ինկիլիզ վէ ֆրանսըզ
տալլէթլէոի իլէ պիլլէշմէք իսթէյօրլարը, լաքին
Սթանպօլուն թալաթ վէ էնվէր մի-
սուլլու պաշ մէմուրլարը Ալաման թարաֆկի-
րի օլմագ իլէ թիւրք միլլէթինի արգալարըն-
տան սիւրիւքլէտիլէր. էրմէնիլէր քէնտիլէրէ
հէմ էֆըետար օլմայրա Ալայ թարաֆընա իշթի-
րագ սաղլատըղընը կէօրտիւքճէ անլէրի խա-
սիմ սըրասընա գօյուպ, ճէնուպտա ինկիլիզ
վէ Ֆըրանսըզ իլէ մուհարէպէ էտէրիքէն եա-
խօտ շէմալտա Բուսիա իլէ ճէնկլէշիրիքէն էր-
մէնիլէր արգալարընտան քէնտիլէրէ պէլա օ-
լապիլիլէր հիսապ էթտիլէր, վէ զաթէնտէ
պիւր ֆուրսաթ իլէ պու միլլէթի մաֆհ էթմէք
մէրամընտա օլտուղլարընտան Ալաման իճատը
օլան սէվգիլէթ թէրթիպինի իճրայա գօտուլար,
նայիլի մէրամ տախի օլտուլար:

Թիւրքլէր ճիհան մուհարէպէսինէ կիրմէզ-
տէն պիւր գաշ մահ էվվէլ Սթամպօլտան մըխ-
տարլարըն հէր պիւրիսինէ պիւր էվրագ կէլիւր,
մէզքիւր էվրագըն տէրունինտէ պիւր կիզլի էմր
պուլունուր պու կիզլի էմրին զարֆը զըրմըզը

միւրէքէպիլիլէ եաղըլտըղը հալտէ, «իշարը ախէ-
րէտէք պու զարֆը աշմաշըն» տէնիլիւր, աշան-
լարը իտամ էթմէյի թէհտիտ էտէրլէր, անկլա-
լուն Սթամպօլմա հանկը թարաֆը թուրքադ-
լուն հէնուզ զարարկիւր օլմուշ տէյիլ իտի, ա-
լարը հէնուզ զարարկիւր օլմուշ տէյիլ իտի, ա-
լարըն «աշընըզ» էմրի կէլիւր, պուլուրլարքի Հա-
լարէն «աշընըզ» էմրի կէլիւր, պուլուրլարքի հէր
էհալիսի պէօլիւքլէրէ թագսիմ էտիլիպ հէր
տէֆասընտա քիմլէր սէվգ էտիլէճէք վէ հէրէյէ
տէֆասընտա քիմլէր սէվգ էտիլէճէք վէ սայիլէյէ
տայիլ թալիմաթ-
տան իմիշլէր:

1915ՏԷ ԹԻԻՐՔԼԷՐԻՆ

ՀԱՅԼԱՐՏԱՆ ՍԻԼԱՀԼԱՐԸՆԸ ԱԼՄԱԼԱՐԸ:

1915ինճի սէնէնին պահար էյամընտա
Հաճընա Ավնի նամընտա Բուլմանիյալը պիւր
թիւրք մէմուր կէլտի. շու մէալտա սիօյլէտի.
«Հաճընլըլար պու իրատէի սէնիյէ Մարաշտաքի
օրտույու հիւմայուն կէրէք Մարաշտա վէ կէ-
րէք Զէյթունտա պուլունան իւրիսթիյանլարըն
րէք Զէյթունտա պուլունան իւրիսթիյանլարըն
սիւհալարընը թէսլիմ ալտը, անլէր պիւր մու-
խալարընը թէսլիմ էտիպ թէսլիմ էթտիլէր:
խալլէֆէթ իթաաթ էտիպ թէսլիմ էթտիլէր:
Այնի օրտու իւշ կիւն սօնրա Հաճընա կէլէճէք,
հէօքիւմէթ այնի էմրի թէպլէզ էթմէք իչիւն
հէօքիւմէթ այնի էմրի թէպլէզ էթմէք իչիւն
պէնի հօտէն եօլլատը, էյէր իթաաթ էտիպ սի-
լալարընը թէսլիմ էտիւր իսէնիզ մալիւմաթ
վէրէճէյիմ ասաքիւրի շահանէ պուրայա ուղրա-
մագսըզ գարշըտաքի տաղտան կէչիպ Ատանայա

կէտեճէք տիր. մուղայիորինի դարար հտէր
խսէնիդ ասքէր Հաճընա կէլիպ սիլահլարընըզը
ճէպրէն տէվշիրեճէք տիր, սիզէ 24 սաաթ միւս-
տեթ վերիւրիմ, տէօվլէթին ասքէրինէ դարը
գոյապէլիւր իսէնիդ մուխալլէֆէթ էտեմսինիզ,
եօզ իսէ տահա էյի օլուր ի սիլահլարընըզը
թէսլիմ էյլէյին, ասքէր Հաճընա կիրմէքսիզ
գարըն թէփէլէրտէն կէշիպ Աստանայա կէթսին»
Պու թէքլիֆ իւզերինէ տաղըլըպ այնի կիւնտէ
Աստուածածին քիլիսասընտա թօփլանտըզ, ու-
զուն միւզաքերէտէն սօնկրա օսմանլը օրտու-
սունա գարըն գոյաճազ թէտարիք վէ իգթիտա-
րըմըզ օլմաորընտան սիլահլարը թէսլիմ էթ-
մէյէ դարար իյլէտիք. էրթէսի կիւն հէրատէմ
օլան սիլահընը կէթիւրիպ դապիթէյէ թէսլիմ
էյլէտի. լաքին Ավնի գանաաթ էթմէյիպ սիզին
տահա չօգ կիզլի սիլահընըզ վար տէյէրէք չօգ-
լարընը տալանըլմազ տէրէճտէ տէօյտիւ. տի-
նի, իմանը, գուրանը իւզերինէ եէմին էտիպ
ասքէր իւշ կիւն սօնկրա կէլէճէք տէմիշ իքէն
անլէր այնի կիւնտէ շէնրի մուհասէրէ էթտիլէր.
դաթէն օլ սէնէ Հաճընըն դախրէսի գըսսա իքէն
ասքէր պիր գաշ կիւն գարֆընտա մէվճուտ օ-
լանըտա եէյիպ թիւքէտիյօր իտի. իքի իւշ պին
ասքէրին եէվմէյէ եէյէճէքլէրինի կէյէճէքլէրի-
նի, աթլարընըն եէմլէրինի, նալ վէ մըխլարը

նը չատըր վէ չանթալարընը. տիւրլիւ պէ տիւր-
լիւ սըզընթը վէ էզլէթլէրինի չէքմէք նէ գա-
տար կիւն պիր հալ օլտուզունու թէճրուպէսի
իլէ կէօրմէյէն անկլայամազ: Պէլէտիյէ բէյա-
սէթտէ օլտուզումուզ իշիւն պիզէ էտէլէն սը-
զընթը թարիֆ օլունամա.գ պիր հալտէ իտի:
Օլ կիւնլէր Հաճըն՝ Բամատան եիւզ գաթ

պիթէր պիր հալտէ իտի: «Ֆէրէտա վէ աղլայըշ
վար իտի»: Ֆազիրլէր, տուլլար վէ էօքսիւզլէր
«թէսէլլի գապուլ էթմէյօրլար իւր»: Մաթ. 2.
17. 18.

ՍԷՎԳԻՅԷԹ, 1915ԻՆ ԵԱԶ ԷՅԱՄԸՆՏԱ

Թիւրքլէր՝ հալարըն սիլահլարընը ալտըզ-
տան, վէ պիր գաշ պին նիզամի ասքէրլէր ին
հէր թարաֆտան շէնրի մուհասէրէ էթտիլէր
սօնկրա, էօքսիւզլէրի տաղըտըպ՝ վանքը ասքէր
տէփօսու էթտիլէր, հէր ճինս մունտարըզլարը
լէվվէս էթտիլէր, միւթէպէրանտան չօգլարընը
օրայա ճէլպ իլէ, մահպուս էտիպ՝ բէնճիտէ
վէրտիքտէն սօնկրա, Սըապիսթանա սիւրկիւն
օլաճագլարընը թէպլիզ էթտիլէր: Պիր եա իքի
կիւնտէն զիյատէ վազթ վէ ֆուրսաթ վէրլիմէ-
տիյինտէն՝ պիշարէ էհալի թէտարիքաթսըզ նա-
սըլ կիտէճէքլէր վէ նէրէյէ կէտէճէքլէրինի
պիլմէյօր իտիլէր:

Խապեր՝ սիւրաթ իլէ, եթրաֆտաքի միւս-
իւման քէօյլէրին Լհալիսի արասընա եայլը-
մաւ իլէ չօղլար Հաճընա կէլտիլէր, պուսլար-
տան պազըլարը՝ է թէտէն պէրու պապա տէտէ
տօթու օլտուզլարընտան, պէօյլէ պիր ֆէլա-
քէ յէ ուղրատըղըմըգա աճընըպ, պիզէ իշթիրագ
կէթէրիօրլարըտը, Հայլարտան պազըլար՝
կէթիւրէմէտիքլէրի մալլարընջ անլէրէ էմա-
նէթ պըրագիօրլարըտը, (պաշգալար Ամէրիգա-
լըլար եէտինտէ պըրագիօր իտիլէր.) գաթէն
պազըլարը պախչէլէրի էվլէրի վէ հայվանլարը
անլէրէ գալիօր իտիլէր.

Ճիվարտան կէլէն քէօյլիւ թիւրքլէրտէն
պազըլարընըն մպգսէտի պիր լիրալըգ մալը
պիր մէճիտիյէյէ ալմագ իտի, էօյլէլէրէ պու
էլէ կէչմէգ պիր ֆուրսաթ իտի, վէ անը գուլ-
լանարլար

Պազըլար՝ Հայլարըն ֆէլաքէթլէրինտէ ի-
գէրլէրինէ կիւմէք վէ քէյֆ էթմէք իչիւն կէլ-
միշլէր իտի:

Ախէրլէրի՝ թէպտիլի տին թէքլիֆ էթմէյէ
կէլմիշ իտիլէր կէնճլէրտէն պիր գաշը անլէրին
իղվարընա թութուլտուլար. լաքին եէնէ
սէվգիլէթտէն մուաֆ թութուլմատըլար:

Պիր թիւրք տօթ՝ պանա այնի թէքլիֆ-
տէ պուլուստու, լաքին պէն սանա «պիզ հեր
բէնճիտէյէ բաղըլըգ, լաքին տինիմիզի թէպտիլ

էթմէգիզ» եօլլու գուվվէթլի լիսան գուլլան-
տըղըմտան վագ կէչտի:

Եհրլի թիւրքլէր՝ ուզուսն սէնէլէրտէն պէր-
րու տօթլուղուսուզ վէ ախգ ու իթամըգ օլ-
տուղուստան, ինանըըմքի ճիտտէն պիզէ ա-
ճընըյօր իտիլէր, լաքին հէր նէտէ օլսա, ան-
լէրտէն հիչ պիրիսի, մէմուրլարա աղըզլարընը
աշըպ, շէֆաաթ էթմէյէ ճէսարէթ էտէմէզլէր ի-
տի: Պիզ անլէրէ էլվէտա էտէրիքէն, պազըլա-
րընըն կէօգ եաշը տէօքտիւքլէրի կէօրիւլաիւ:

ԷՀԱԼԻՅԻ ՍԵՐԱՅԸՆ ԷՕՆԻՆԷ ԹՕՓԼԱՄԱԼԱՐԸ

Րուսմանիալը Ճանավար Ավնի՝ Թահտը բե-
յասէթինտէ ասքէրլէր վէ ճէնտէրմէլէր ալըպ,
գըրպաճ էլլէրինտէ՝ պէօյիւկէ վէ քիւշիւյէ,
սաղա եա խասթայա, էրքէյէ եա գարըյա, կէն-
ճէ եա իիթիյարա, սաւլի սիւպիանա, շէվգաթ
վէ մէրհամէթ էթմէքսիզ՝ եալըն այագ պաշ-
լարը գապագ, պազըլարընըն արգասընտա պիր
չըգըն, պաշգալարը եօրկանլարընը արգալարընա
պաղլամը, ասքէր վէ ճէնտէրմէլէր էօնիւնէ
տիւշմիւշլէր, անլէր քէնտիլէրի եիթէրէք,
վուրարագ, գըրպաճ չալարագ, քէօմի քէօմէ
կէօնտէրիպ սէրայըն գարշըսընտա տիւզիւ-
յօրլար իտի: Անլէրին սայըսը պին գատար
քիշիյէ պալիզ օլտուղուստա, մէմուրու մախ-

սուսլարա գաթըլըպ Եօլա չըգարըյօրլար իտի,
սըրա իքինճի քէօմէյէ կէլիյօրուտու: Օլ սէյ-
րան՝ օլ գատար ճիկէրսիգ իտիքի, սօն տէ-
ֆա ասքէր քօմանտանը այրըլըր իքէն, պիր գաչ
սէօզ սէօյլէմէյէ մէրամ էթտի, էթրաֆընա
պագըպ չօլուգ չօճուղու՝ աչըգ չըպլագ տի-
ղիլի կէօրտիւլիյնտի, տայանամայըպ տօլուգ-
տու, սէօյլէյէմէյիպ՝ աթընը սիւրտիւ արալա-
ընտան չըգտը կէթտի: Պու կէօսթիւրիյօրու-
տուքի էտիլէն գուլմա քէնտիլէրին վիճտանը
պիլէ րազի օլմայօրուտու:

Պիգ՝ պէլէտիյէյէ րէյասէթինտէ վէ աս-
քէրէ էրգագ վէրմէք իլէ էթտիյիմիգ խըզ-
մէթ իչիւն, պիգի սօն գաֆլայէտէք կէօնտէր
մէտիլէր, թէէհիւլ էտէն գըզ էվլատլարըմը-
զը հիչ տէյիլ պրագըպ պիգիմ իլէ կէթմէյէ
միւսաատէ էթմէտիլէր, անլէրի պիգտէն էվ-
վէլ կէօնտէրտիլէր, գօճալարը վէ էվլատլա-
րը իլէ Տէր էլ Զօրտա թէլէֆ էթտիլէր. պիգ
անլէրի կէօրէմէտիք, Պու խուսուս սէվգիյէթ-
տէ գուլմուն էն պէօյիւլէրինտէն պիրիսի ի-
տի, վալիտէյնի էվլատլարընտան, գըզլարը ա-
նալարընտան այրըլըպ այրը այրը փարթիլէր
իլէ սիւրտիւլէրինտէն, անլէր պիր տահա եէք
տիկէրլէրինի պուլամատըլար:

Հաճընըն ճիվաշընտա Գար Յավէն նամ
պիր քայա վարտըր, օրատան շէհրին հէր թա-

րաֆը կէօրիւնիւր, օրասընը կէչտիքտէն սօն-
կրա, արթըգ Հաճըն կէօրիւնմէգ օլուրուտու:
Էօթէտէն պէրու Հաճընըլար, խարիճէ կէտէր-
իքէն, օրատա պիր ազ էյլէնիպ, կէտէճէք օ-
լանլար՝ գալանլարա էլ վէտա էտէրլէր իտի.
վէ պագէն տուա տախի էտիպ, այրըլըրլար ի-
տի, պիւա շիւպհէ, պու տէֆա տախի ֆուր-
սաթ վէրիլսէ իտի, հէր հաճընը՝ շէհրին կէօ-
րիւնէպիլտիլի օլ սօն մէվգիտէն, Սը. Յակոբ
վանգընտա, Գիլիալսընա, մլքթէպլէրինէ,
վէ խանէլէրինէ, էլ վէտա տէյէճէքլէր իտի,
չօզլար էհթիմալ տըր՝ ֆիրէն տէտիլէր, վէ
օլ սօն աթֆը նագարընտա՝ կէօզլէրինտէն եաշ
ազըտանագ, աճը հիսսիյէթլէր իլէ 6—700
սէնէլէրտէն պէրու՝ մշլճալարը օլան վաթան-
լարընը թէրք էտիպ, կէթտիլէր: Պէն օլ վէ-
տայը օլ Եօլտա չէքէնլէրին պիրիսի իտիմ,
վէ անտէն սօնիլա պիր տահա, սէվկիւլիւ
վաթանըմըզը կէօրէմէտիմ, անը պարպարլար
վէրանէ էթտիլէր վէ շիմտի Կօգ տուր:

Հաճըն կէրիտէ գալտը, լաքին՝ շէհրի-
միգին սազ թարաֆընտան ճէրիան էտէն չա-
թախտաքի փունարտան, քէգալիք սօլ թարա-
ֆընտան ագան. Գըրտէթտէն կէլէն հայաթ
սուլալը՝ Սիհիւն ըրմազընըն պիր շիւպհիսինի
թէշքիլ էթմէք իւզրէ, պիգիմիլէ պէրապէր ա-
զըպ կէտիյօրուտու. կիւնիւն հէրարէթինտէն

սուսայանլար խոռոսուսա սու տէյու աղլայան
չօճուգլար, անտէն իչմէն իսթէյօրլար իտի ի-
սէտէ, ճանտարմալար վազըթ վէ ֆուրսաթ
վերմէքսիզ գամչըլայարագ էհալիյի իլէրի կէօ-
թիւրիյօր իտիլէր:

ԳՅՆԱԳ ԵԼՐԼԵՐԻՄԻՁ

ՊԻՐԻՆՃԻ ՓԷՔԷ

Հաճընտան չըգտըգտան սոնկրա իլք
կիւնտէ սալիմէն շէհրիմիզին ճեհուպ ճիհէթին-
տէ ալթը սաաթ եըրագ մէսաֆէտէ վաքը՝ Ֆէ-
քէ նամ գասապանըն ճիվօրընա վասլ օլտուգ՝
Ֆէքէ՝ էրմէնի թարիխինտէ վահկա կամ վախկա
նամ իլէ մարուֆ եէր տիր. Սիս շէհրի Կիլի-
կիայա մայրաքաղաք օլմագտան, վահկա Կիլի-
կիյանըն իլք փաթախաը իտի. Ռուբէն Կէ
խալիֆլէրի՛, Յիւրիւմգէ վէ Ֆէքէտէ՝ սալթա-
նաթլարընը պաշլամըշտըրլար, օրասը Լեւոն-
լարըն Կոստանթինլէրին Հէթումլարըն՝ եսյլա-
սը՝ եազլըզ իգամէթկեհալարը իտի. Շիմտիքի
քիւչիւզ Կասապանըն աշաղըսընտա՝ օլ վա-
զըթտան գալմա խարապ օլմուշ պլօյիւք պիր
շէհրին ամուտլարընըն եըզընթըլարընը կէօրէ-
պիլիւրսին: Կիլիկիյատա մէվճուտ գալալար ա-
րասընտա Ֆէքէ կալասը էն կիւզէլ վէ էն
միւքէմմէլի տիր. Ֆէքէնին տաղլարընը վէ
տէրէլէրինի կէօրէնլէր անա «Վախկա» նամը-

նըն պօշուշա վէրիւմէմիշ օլտուղուշու անկ-
լարլար: Քէզալիք՝ Անիտէն կէլէն իլք էրմէնի
պէյլէր՝ նիչիւն մէրքէզ վէ մէլճա տէյու օլ
գատար հէյպէթլու սարփ պիր մահալը ինթի-
խապ էթմիշլէր սէպէպինի սուհուլէթ իլէ հիսապ
հտէպիլիւրլէր: Քէմալիսուլէր՝ 1920ինճի սէնէտէ
Ֆրանսըզ թէպաիյէթինի գապուլ էթտիքլէրի ի-
չիւն պիլա մէրհամէթ, Ֆէքէտէ պուլուշան
Հայլարըն ճիւմլէսինի, պիլա իսթիսնա, էօլ-
տիւրմիւշ տիրլէր:

ԻՔԻՆՃԻ ԳՅՆԱԳ ԵԼՐԻՄԻՁ ՍԻՍ ՕԼՏՈՒ

Սիս՝ Հաճընլըլարըն վաթանը մագամըն-
տա իտի, հէր սէնէ պիր չօգ տէֆա օրայա կէ-
տէր կլիւր իտիք, տահա ազ վազըթ էվվէլ Սիս
վանքընը գիյարէթ էթմիշ իտիմ. Հաճընլըլարըն
օրատա պիր չօգ Լվլէրի վէ թիւքեհանլարը
վար իտի. Լաքին պու տէֆա հիչ պիր էվէ կէ-
տէմէզ, տօսթլար գիյարէթ հտէմէզ իտիք, կիւն
Շաքաթ աղշամէնա իսապէթ էթտիյինտէն էր-
թէսի Կիրակի կիւնիւ օբասա գալըպ Քիլիսատա
իպատէթ էթմէք իչիւն մուսաատէ իսթէտիք ի-
սէտէ մուսաատէ էթմէտիլէր: Օլտուղուլմուզ
եէրտէն էրմէնի միւլքիւ վէ էսէրի օլան վէ-
րանի օլմուշ փատիշահանէ սէրայլարըն եըզըն-
թըլարընա, տաղըն պաշընտաքի գալասընա,

Հոսանքորիչին վանքընա վէ սալիր պինա վէ գու-
լէլէրէ պագտըգտա կէօզլէրիմիգտէն հաշ գալ-
պիմիգտէն գան կէտիյօր իտի իսէտէ նէ չարէ
պիգտէ էճտատըմըզ միսիլլու էսիր տիւշմիշ
կէտիյօր իտիք, լաքին նէրէյէ կէտիյօր մուա-
յէն սէյիլիտի. ճանտարմալարա սօրսա իտիք
հա տէմիյօր իտիլէր հատա մէզհոլ ճէվապլար
վէրէյօր իտիլէր, ալէլ ումոմ «իչէրիյէ կէ-
տիյօրսունուզ» տէյօրլարիտի, «իչէրի» թապիր-
լէրինէ անկլամագ կիւճ տէյիլ իտի իսէտէ ան-
լէրէ անկլայօրուզ տէմէքտէ իշիմիգէ կէլմէ-
տիյինտէն սիւքիւթ էտէր իտիք:

ԻԻՋԻԻՆՃԻԻ ԳՕՆԱԳ ԵԼԻԻՄԻՋ ՕՍՄԱՆԻՅԷ ՕԼՏՈՒ

Կիլիկիյա աֆէթի էսնաւընտա Օսմանի-
յէսիքի Քիլիսանըն տէրունինտէ իտիք, Այն-
թապ սթասիյօնուտա կէլէն վէ Ատանա Մի-
ութիւնուտա կէտէճէք օլան փրօֆէսօր չօպան
վաիգ մուրախսալարը վէ օրատա միւթէմէքիւն
քրիստիյանլարտան պազըլարընը վաշի թիւրք-
լէր իհրագ էթտիլէր, անլէրին աճըլը գիքրի-
յէթիւնտէն օրատան թէզ երազլաշմայը արգսւ
էտիյօր իտիք:

ՏԷՕՐՏԻԻՆՃԻԻ ԳՕՆԱԳ ԵԼԻԻՄԻՋ ԳՈՆԵԼ ԿԷՋԻՏ ԻՏԻ

Պու մահալը չօգճա պիլէնէմիգ հօգ իտի,
լաքին իսմի նէ կիպի պիր եհր օլտուղունու

իմա էտիյօր իտի:

Հալէպ պիգիմ եհրիմիգտէն ալթը կիւն-
լիւք պիր մէսաֆէ իքէն պիգիմ սէֆէրիմիգ ի-
քի մահ տէվամ էլլէտի Խուսուա Ղաթմա
վէ Պապ սէմթլէրինտէ կեան իլէրի կեան կերի
կէտիպ կէլմէյէ մէճպուր էթտիլէրինտէն փէ-
րուշան վէ միւսթարիպ օլանլարըմըզ չօգ իտի:

Հաճըն էհալիսի թէմիգ վէ խաֆիֆ հա-
վայա սօղուզ վէ փագ սուլաւա սըզ վէ սէ-
րին կէօլկէսի օլան ազաճըլըլարա ալըշմըշ ի-
քէն սէնէնին էն սըճագ էյամընտա փէր փէ-
րուշան Արապիստան չէօլլէրինտէ սուսուզ վէ-
կէօլկէսիգ մէմլէքէթլէրտէ տօլաշմագ, անլէրէ
էօլիւմտէն պէթէր յիւր հալ օլտուղու պէտիհի
տիր: Շէմսին հէրարէթիւնտէն, եէօրիւլիւս եօ-
րուլմագտան, քիրլէնիպ թերլէմէքտէն, մէտէ-
նիյէթտէն սօյունուպ պէտէվի պիր քիսվէթէ
կիրիյօր իտիք, խուսուսա հէր հաֆթա երյգա-
նըպ համամ էթմէյէ ալըշմըշ մէքթէպ չօճուզ-
լարը վէ նազիկ գատընլար թէհամմիւլ էտիլէ-
մէյէճէք պիր հալա կէլմիշլէր իտի: Ազշամլարը
հաթաճագ եհրլէրտէ, էօնտէն կիտէնլէրին փիս-
լիքլէրի թէմիգլէմէմիշ օլտուղունտան, թէա-
ֆիւնէ տայանըլմայօր իտի:

Լաքին, պաշգա վիւայէթլէրտէն կէլէն
Հայլարըն անվալը պիգտէն չօգ պէթէր օլտու-
ղու անկլաշըլըյօր իտի. հօլտա էօլէնլէրին,

սուտա պօղուլանլարն, դաթլը նէֆս էտէնլէրին էսիր կիտէնլէրին հիսապըօլմամը տըր. անլէրին չէօլտէ սէրիւմիշ քէմիքլէրի, գօզմագտա օլան լէշլէրի պիղէ տէհշէթ վէրմէքտէ իտի:

Նամուսլու գատընլարա վէ կէնճ գըզլարա էտիլէն թէարիւզ նէ սէօյլէմէյէ վէ նէտէ եազմայա կէլիւր: Սնլերին հալինի իշիտիպ անկլատըզճա պիղ քէնտիմիղի նիսպէթէն պախթիար պուլույօր իտիք: Վագաա՝ պիղ տախի վահշի դապիլէլէրտէն տէօյիւլտիւք, սօյուլտուգ, հէրճինս ելէմ վէ էգիյէթլէր շէքտիք լաքին ախլագճա նամուսուսլուգա թէարիւզ վուգու պուլմատը: Պէրապէր կէնիշ փարամըզ, սաղլամ հայվանլարըմըզ, եիկիթ էվլատլարըմըզ օլմագ իլէ, հիշ տէյիլ աճ պի իլաճ էօլէնլէրտէն օլմատըզ, պէօյիւք չատըրըմըզ, դանի գախիւրէմիղ իլէ հէր եէրտէ՝ պիղիմ աիլէյի մուհաֆագա էթտիյիմիղ կիպի, ֆարգլը մահալ վէ հալ ու քէյֆիյէթլէրտէ՝ պիր չօգ ախէր պիշարէլէրէ վէ պիղտէն զիյատէ պէտ պախթ օլանլարա մուլվէնէթ էտէպիլմէյէ տէ գատիր օլապիլտիք: Պաղէն՝ չատըրըմըզա իլթիճա էտէնլերի գապուլ էտիպ կէզլէմէք իլէ, քէնտիմիղի իտամ էտիլէճէք տէրէճէտէ թէհլիքէյէ գօտուգ, օլ միսիլլու հալլէրին վասֆը ուզուն թարիֆէ նագապիլ տիր:

Համընլը պիր թիւրք գօնշումուգ՝ տօսթանէ վէ խաֆիյէն պիղէ թափսիյէ էթմիշ իտի:

քի, Տէր էլ Ձօր թարաֆընա տիւշմէմէյէ չալըշալըմ, կէթտիյիմիղ եէրլէրտէն տախի այնի մալիւմաթը ալտըղըմըգտան, չալըշալըք քի՝ Հալէպէ կէտիպ օրատա գալալըմ, հիշ տէյիլ Հալէպին ճիվարընտա օլան քէօյլէրին պիրինտէ իսկեան էտէլիմ: Հալէպտէ՝ պիղտէն էվվէլ կիտէնլէր չօգ օլուպ, օլ արատա տէհշէթլի թիֆօ իլլէթի գունուր էթտիյինտէն շէհրէ ալընամատըզ. լաքին օղլում Աւետիս գըբաաթ հհի օլտուղումուգա տայիր իսթիտա էթմէլլէ Սիւֆէրա նամ պիր մահալտա իսկեանըմըգա էմիր իսթիհօալ էթմիշ իտի:

ՍիիֆէրՍ. պիր արապ քէօյիւ իտի թիֆօ իլլէթի թէզ օրայա տախի սըրաաթ էլէտի, Հայլարտան տախի սէզքիւր իլլէթտին 20—30 քիշի վէֆաթ էյլէտի Քէօյլիւլէր պէնի գապիլէմիղին շէյիլի հիսապ էտէրէք էօլիւլերի տէֆն էթմէյէ պանա բուխսաթնամէ վէրտիլէր:

Լալին Սիւֆէրա Հալէպէ նիսպէթէն եաքըն օլտուղունտան, թիֆօ իլլէթի տախի տահա զիյատէ շիտտէթ քէսպ էթտիյինտէն, մահաճիրին օրատան գալտըրըլըլ Մէսքէնէ նամ պիր օրտուկեհա կիթմէլէրինէ էմիր կէլմիշ իտի, պիղ իսէ շէյիլիլ իլէ տօսթ օլուպ գաֆայը թուլթաուրսուղումուգտան Հալէպէն եըրագլաշմագ իսթմէյօր իտիք:

Հէման օլ կիւնլէր Ձաքարիյէ իսմինտէ

պիր արապ Հաճընլը Յակոբ Արսլանեանը վէ
քէրիմէսինի քէրպանտան այրընպ պիր էվէ կէօ-
թիւրիւպ սագլամըշ, քեզա թէէհիւլ էթմէք
թէքլիֆինտէ պուլունմուշ. գըզ ֆէվքէլատէ
կիւզէլ կէօսթէրիշլի օլտուղունտան Յակոբ աղա
ազիմ թէլաշա տիւմիւշ իտի. պիր թագրիպ
պէնիմ օլ քէօյտէ օլտուղունմուշ իշիթմ. քլէ ա-
րայընպ պուլմուշ իտի, զավալլը գըզ աղլայըպ
ֆիղան էտիյօր իտի. տէրհալ տինտար տօսթ
Շէյսլէրէ միւրաճաթ էթաիմ. մէմուր էվի
օլուպ գարըսը քէօյտէ պէօյիւք պիր ատէմին
գըզը օլտուղուն իշէ հարտըմ էթտի: Տինտար
շէյսլէր օլ ատէմէ «Սէն միւթէհիլ իքէն միւլէլի
ւայիրէտէն տախի էվլէնիւր իսէն էօլտիւլիւնտէ
ճէնազէն գըլանամագ» տէյէրէք թէհիւտ է-
տիպ, Յակոբ աղա վէ գըզէնը ազատ էյլէտի:
Մէսքէնէյէ նագլը մէքեան էթտիյիմիդտէ Յա-
կոբ աղա Արսլանեան տախի պէրապէր Մէսքէ-
նէյէ կէլտի, լաքին գայնը Մինաս էֆ. Մու-
թաֆեան պաշգա պիր մահալտա օլտուղունու
տույմագ իլէ պիդտէն այրըլտը քէրիմէսի իլէ
կիթտիւրէր վէ պիր տահա հագլարընտա խապէր
ալմատըզ:

ՄԷՍՔԷՆԷՏԷ ԻՍԿԵԱՆ ՕԼՄԱՄԸՉ

Մէսքէնէ Հալէպտէն ուզագ իտի իսէտի
Հալէպ թօփրաղը իտի. օրասը պիր քէօյ եա

գասապա օլմայըպ սաքէր մէրքէզի իտի. պէօ-
յիւք վէ մուհիմ պիր մէրքէզ օլտուղունտան հէմ
մուհարէպէ հտէն օրտու վէ կէրէք Տէր Զօրա
սիւրիւլէն մուհաճիւրէրէ տայիւր չօդ իշի վար
իտի: Պիզտէն էվլէլ օրայա չօդ Հաճընլըլար
կէօթիւրմիւշ իտիլէլ: Օրատա սէվգիլէթ մէմուր-
լարը արալարընտա պիր գումփանեա թէշքիւ
լարը, հէր կիտէն զավալլըլարը սօյմագտա օլ-
էտիպ, հէր կիտէն զավալլըլարը սօյմագտա օլ-
մուշլար իտի, անլէր իսթէտիւրէրինի օրատա
ալը գօյուպ իսթէմէտիւրէրինի Տէր Զօրա էօլ-
ճու էտիյօր իտիլէր. ախէր սէ գ իլէ բիշվէթ
վէրէնլէրի պիր վագըթ իշիւն կէօնտէրմէյօրլար
իտի: Թէէսիւֆ իլէ սէմէլիյիմքի անլէր բիշ-
վէթի էրմէնի խաֆիլէլէրին հէտիլլէ ալըյօր
իտիլէր: Զօդ տէֆա փօրայը ալըպ եինէ պիր
գաշ կիւն սօնրա պիշարէլէրի Տէր էլ Զօր ճէ-
հէննէմինէ կէօնտէրիյօր իտիլէլ:

Մէսքէնէյէ վիսիւլիմիդտէ պուլունտուգքի,
պազը՝ քէնտիսի եիկիթ, Հայվանլարը տիրի,
Հաճընլըլար մէքէրէճի օլմուշլար, պաշքալարտա
մէմուր օլմուշլար իտի. թիւրքլէր՝ հիսապ վէ
մէմուր օլմուշլար իտի. թիւրքլէր՝ հիսապ վէ
տէֆթէր թութմագտա մահիր օլմատըղլարըն-
տան, օսմանլըճա պիլէն թալիմի Հայ կէնճլէ-
քէ իսթիյաճլարը օլմագ իլէ՝ իսթէր իսսթէմէզ
տնլէրի մէմուրիլէթէ կէշիւրիշտիւրէր. իշթէ
պուլ սընըֆ հէմշէհիւրիւրիմիզ՝ պիդիմ տախի
հայվանլարըմըզըն սաղլամ, էվլատլարըմըզըն

Երկիր թ օլմալարընը թափսիյէ եթմէք իլէ, Աւէ-
տիս վէ Սբրահմա մէքէրէճի օլտուլար:

Պու կ'նճլէրին սլաղըլարընըն սլաշընտա
սարըզ վար իտի, սլաղըլարընըն եօդ իտի. սլիզ
սարըզսըզ դաղուլ օլտուլար, լաքին փարասըզ
տէյիլ Էֆէնտի, ես ալա կիսի, ածականլարը
արամըզտա եասագ էտիս, եալընըզ Մարտի-
րոս չաղըլտըզ: Զիրա՝ սլաղը սլաշգա Զաճընը
միւթէպէրանընտան օլանլարա, հէմշէհրիւրի,
թարաֆընտան Մինտա էֆէնտի՝ Յարութիւն է-
ֆէնտի վէ դալըրհում տէնիլտիյինտէ, տէօյիլ-
տիւրլէրին՝ կէօրտիւրիւմիւզ իշիւն, մալլամ օլ-
մատան իսէ, նամալիւմ սընըֆտան սալըլմա-
լը տահա էմին սլուլտուզ:

Մուհաճէրաթտա կէշիւրտիյիմիզ տէօրթ
սէն'նին իրի սլուշուզ սէնէսինի մէսքէնէտէ
կէշիւրտի. լաքին իլը կէթտիյիմիզ գէմանտա
սեվգիյէթ մէմուրլարը ֆէնա քիմէլէր օլմագ
իլէ սլիզտեն փարա իսթէտիլէր. վեքմէտիյիմիզ
հալտէ՝ սլիզիտէ սալիւրէր կիսի Տէր էլ Զօրա
կէօնտէրմէյի թէհտիտ էթտիլէր: Փարալը ալ-
տըզտան սօնկրա՝ երնէ սլիզի սիւրտիւլէր:

Խաթ ու իսաշիյէթ իլէ եօլա չըզըս, էօ-
լիւմ կէօլկէսի տէրէսինէ տօղրու կէտիյօր ի-
տիք, չալէսլ թօփրաղընտան չըզըս՝ Տէր էլ Զօր
թօփրաղընա կիրտիք, հէր եէրտէ, հէր վագթտա:
Սօյմագ, տէօյմէր, էօլտիւրմէք միսիլլու հալ-

լէրին վուզու սլուլտուզու մախուֆ մահալլէր-
տէն կէշիյօր իտիք, սէրապէրիսիզճէ ալալ էվ-
լատ վար իտի, մուհաֆագայա միւհթամ իտի-
լէր, հանկը սլիւր կիւճիւլէ կէօյիւս վէրէ իտիք.
սլիւր իլի միւհթէլլիւր տալի կէշտիքտէն սօնլա
Սալուհաբար նամ սլիւր մէրքէլգէ վասլ օլտուզ:

ԱՊՈՒՀԱՐԱՐ

Պուրասը Տէր էլ Զօրա փէք եաղըն սլիւր
մէրքէզ տիւր. սլուրտա 600 գատար չատըր վար
իտի. դայէթ մուլտար սլիւր մահալ իտի էօլիւ-
լէրին քէմիլլէրի մէյտանտա, սաղ գալանլարըն
փիսիլլէրի հէր թարաֆտա, թէհամմիւլ օլտու-
մագ թէաֆիւնտէն տուրուլմայօր իտի:

Պուրատա փալա եէյէնլէր Մէսքէնէտէթի-
լէրտէն սլէթէր իտիլէր. օլտա հէր չատըր-
տան սլիւր լիւրա ալմայը ատէթ իթթիլագ էթ-
միշլէր իտի, սլիւր լիւրայը վեքին չատըրըն գա-
փուսունա թէսլէշիւր իլէ իշարէթ էտիյօր իտի-
լէր, շէօյլէքի արգատան կէլին արգատաշլարը
իշարէթի կէօրտիւրէրինտէ օլ չատըրը պրագըս
տիկէրինէ սլաղըյօր իտիլէր. թէսլէշիւր իշարէ-
թի սլուլտումայան չատըրլարըն սահիպլէրինի
իսէ տէրհալ Տէր էլ Զօրա կէօնտէրիյօր իտիլէր:
Պու սօն մահալ իտի, սլուրտան կիտէնլէր
իշիւն իքինճի մէրքէզ Տէր Զօրտաքի ճէհէնէմ
չուզուրու իտի, օրայա կիտեն արթըզ կերի

քի՞մ պէնսիմ կիպի պիր ինթիյարտան փարա մէմուլ էւէնը եախօտ ընդվեթ իսի՛նէր. կէլինլէր վէ կէնճլէրի եօղլաջօրլալ. հիշ քիմսէ տիւշիւն-մէյօր իտիքի պէնսիմ քէմէրիմ լիրալար իլէ տօ-լու տուր: Տիւշիւնիւ պ եօղլամըշ օլսա իտիլէր հալըմըգ եաման օլուր իտի:

Մէսքէնէտէ կէշիրտի իմիգ իրի պուշուգ սէնէ միւտտէթտէ իքի տէֆա ազիմ գօրգու կէ-շիրտիք: Պիր ալֆա չատըրլարտա մէվճուտ պին-լէրճէ էրմէնիլէ: ի թօփլալըպ Ֆրատըրմաղընըն քէնարընտա տիւղիւլիւ պ տուրմայա էմը էթտի-լէր, հէր չատըլտա սալթ պիր ինթիյար զարը գալմայա միւսաատէ էտիպ պաքի պէօյիւք վէ քիւշիւք ինթիյար կէնճ էրքէքլէր գարըլար վէ չօճուղլար սըրա իլէ տուրտուրտուլար, գար շըմըգտա տախի ապէքլէր միւսէլլահ տուրիյօր իտիլէր, եան եանա տուրմուշ իտի իսէքտէ հիշ պիր քիմսէ եանընտաքի իլէ սէօյլէյէմլգ իտի. տէօրթ եա պէշ սաալթ գատար պիր միւտտէթ պու հալտա տուրտուրտուգտան սօնկրա պիր պօրու չալըպ հէր քէսի չատըրլարընա կէթմէյի էմիր վէրտիլէ:

Պիր վաղըթ սօնկրա եինէ այնի էվէլքի կիպի թօփլատըլար իսէտէ պու տէֆա էրքէքլէ-րի ըրմաղա եաղըն այրը տիւղիւ պ գարըլարը թամ գարըլարընտա այրը տիւղտիւլէր: Պու տէ-ֆա զանն եթտիք քի մազսէտլէրի էրքէքլէրի

վուրուպ վուրուպ սույա աթաճաղլար. գարը-լարը տաղըտաճաղլար: Օլ հալլար պօղաղլանմա-յա կէօթիւրիլէն գօյուշլարըն հալի իտի:

Աճապա մուամէլէնին էսպապը նէ իտի, թապիի պիլէմէտիք վէ ասըլ սէպէպինի անկ-լաթմաղլար իտի. լաքին զան ու գըյաս թէվա-թուրլարը վար իտի:

ՀԱԼԵՊ ՎԱԼԻՍԻ ՃԷԼԱԼ ՊԵՅ

Պիրինճի — Հալէպ վալիսի ճէլալ փաշա էրմէնիլէրի էտիլէն սէվգիլէթ վէ գըթալ մու-ամէլէտէ Սթանպօլ ամիրլէրինէ հէմ էֆեհար տէյիլ իմիշ, Խարփուլ վէ Տիյարպէքիւր վիլա-յէթլէրինտէ էտիլէն գըթալլար իլէ իւղէրլէրի-նէ գօնուլան լէքէյի Հալէպ վիլայէթինտէ պէ-նիմ կիւնիւմտէ թէքէրիւր էտէրէք սյնի լէքէ-յի պու վիլայէթ իւղէրինէ գօմայաճաղըմ, տէմիշ: Թէվաթուրուն պիրիսի պուտուր: քէզալիք:

Կիլիկեան Կսկիծնէր նամ ըէսալէտէ՝ Վե-հափառ Սահակ Կաթողիկոսուն փաթըրքխանէյէ խիթապէն եաղտըղը պիր մէքթուպունտա մէգ-քիւր ճէլալ Պէյ հազգընտա շու աթիտէքի մա-լիւմաթը եաղըյօր,

«Ճէլալ Պէյիմ Գօնիա փոխադրուիլը բոլոր ցաւերուն վրայ նոր ցաւ մը եղաւ, նա բոլոր հոգւով հակառակ էր տարագրական փաղակա-

նորքան. մեզի յափ կը ցաւեր ան նախըն-
թաց քշուառութեան վրայ, բայց յեր կարող
դարման տանիլ. բայց վերջապէս սգացման
գոհն եղաւ... Վշտի եւ տառապանքի ցեղը
անդարմանելի կորուստ մը ունեցաւ յանցին
Նորին Վսեմութեան, վերջին այցելութեան
գրեթէ արտասուգով մեկնեցաւ, եւ եկեղեցոյ
գաւիթին մէջ գաղթականաց շէղծակոյշք տես-
նելով՝ յայտարարեց «Երանի գետինը պատնէր
եւ գլու պլիւր, քան տեսնուած քշուառութիւնը»

Պու վալի ծ'լալ Պէյ՝ Սթամպուլտան Եանի
էնվէր վէ Թալաթըն էմիրէրինի իճրա էթ-
մէտիյի իշիւն Հալէպտէն ազլ օլուպ Գօնիա
վալիսի Թային օլտուղունտա Վերապատիւ Ն.
Աշճեան օրատա իտի. միւսմաիլէն տախի՝ Կա-
թողիկոս հազրէթլէրի միւսիւլլիւ զայէթ պէօ-
յիւք մէթհիյէլէր Ետիյօր իտի. Գ.նիատա տա-
խի Սթամպուլտաքի կէնճ Թիւրքլէլ իլէ հէմէֆ-
քեար օլմատըղը իշիւն ազլպէթ ազլ օլունուպ
Սթամպուլա կէթմիշտի:

Հալէպ վալիսինտէն պաշգա, իքինճի —

ՏԵՐՏԻՆԻՃԻՒ ՕՐՏՈՒՅԱԼԻՒՄԱՅՈՒՆ

ԳՕՄԱՆՏԱՆԸ ՃԷՄԱԼ ՓԱՇԱՆԸՆ ՄՈՒԱՄԵԼԱՍԸ

Մալիւմիւ ամմէ տիւր քի ծէմալ փաշա՝
Իթթիհատ վէ Թէրազգի շիրքէթինին իւշ տէլիլ-

լէրինտէն պիւրիսի իտի. Տէնիլիւր քի Սթամպուլտա
շօդ տէֆա էնվէր վէ Թալաթ իլէ ուլուշմադ
իտի. Անլէր տէ քէնտինի 4ճիւ օրտույա Գօ-
մանտան Թային էտիպ Սուրիայա սալտըլար:

Քէնտինին Եազմըշ օլտուղու **Memories of
a Turkish Statesman** նամ քիթապընտա էրմէ-
նի մէսէլէսի հազընտա 30 սահիֆէ գատար
ուզուն պիւր պապ Եազմըշ տըր. Մէզքիւր պապ-
տա էրմէնիլէրի սիւրկիւն էթմէք լազըմ իսէ
Գօնիա, Գօսթիմանի վէ էնկիւրի վիլայէթլէրի-
նէ կէօնտէրիմէլի տէտիյինի, Փազաթ քէնտի-
սի ասքէր զօմանտանը օլուպ սէվքիյէթ իշի
միւլքիյէնին վազիֆէսի օլտուղունտան մէնինէ
գատիր օլամամըշ իսէտէ՝ ճիւմլէ էրմէնիլէրի
Տէր էլ Զօրա կէօնտէրմէքտէն իսէ՝ Հալըշպ
անլէրտէն 150.000 էրմէնիլէր Սուրիա վէ Հա-
լէպ վիլայէթլէրինտէ Եէրլէշտիրտիյինի իթտիա
էտիյօր. քէզալիք քէնտիսի շախսէն Հալէպտէն
Պօզանթիյա գատար կէտիպ հէր Եէրտէ օրտու
տէփօլարընտան մուհաճիր էրմէնիլէրէ էքմէք
վէրիմէսինէ վէ խասթալարընա տօքթօրլար
պազտըղլարը հալտէ իւճրէթլէրինին վէրիմէ-
սինէ, իրատէ էթտիյինի Եազըյօր:

Քէզալիք Եօլտա Եօլազտա անլէրէ պիւր
կէօնէ սըզընթը էտիլմէմէք իշիւն քէնտինին
հէօքմիւ տաիրէսինտէ օլան մէմուրլարա էմը
էթտիյինի Եազըյօր:

Կրկիկեան կսկիծներ նամ քիթապտա վե-
հափառ Սահակ Կաթողիկոսուն եազարդը շու-
սէօզլէր աախի Ճէմալ Փաշայը թաստըգ էտի-
յօր,

«Ճանապարհին պասահածներու մասին
խոսացաւ ծայսիաջ պաշտօնեաներ յրկե-
զննութիւն ընելու համար, եւ յանցաւորները
մահուամբ պատժել. . . »

Ճէմալ Փաշանըն վեհափառա եազարդը
շու մէքթուպ տախի տիկէրլէրէ, նիսպէթէն շէվ-
գաթլը պուլունտուղունու իսպաթ էտեր,

Հալէպ էրմէնի Կաթողիկոսուղսնա,

1-նի, — Մուխթելիճ մէվազիյէ սէվգ օ-
լունան էհալիսէն հէր հանկըսընըն մալը Եախ-
սի վէ նամուսունա քէնավուգ վազը օլու-
յօր՝ մու, էկէր օլույօր իսէ Եախօս օլմու Իսէ
վագաա քէսրին էսէրէֆ պանա պիլսիքմէնիգի
րիճա էսէրիմ:

2-ննի - Միւմֆիւն օլան մուալէնէք վէ
սուհուլէք կէօսքէրիլէնէֆ սիւ:

Տէօրսիւնձիւ օրսու զօմանսանը
վէ պահրիյէ նազըրը

Կէլէլիմ պէնիմ քէնտի թէճրիւպէմէ:

Պիգ Սիս իլէ Հալէպ արասընտա կէտէր
իքէն մահալ մահալ ասքէր զապիթլէրի կէլիպ
պերապէր կէթտիլէր. ձէմալ Փաշանըն էմրի ի-
լէ օլտուղունու սէօյլէտիլէր: Ալէնի իլանլար
էտիպ, մուհաճիլլէրէ զահմէթ վէրհնլէրին շէ-
տիտէն թէքտիլ օլաճագլարընը պէյան էթտի-
լէր: Պիգէ զահմէթ վէրհն քէօյլիլէր, Անիգա Ա-
րապլար վէ միւլքիւյէտէն թային օլան Ժանտար-
մալար իտիլէր՝ ասքէրլէր հիշ պիր Ֆէնալըգ էթ-
մէտիքտէն պաշգա տաիմա մուհաֆագա էթտի-
լէր:

Շու հիսապլարտան պէն քէնտիմ զանմը-
շըմ քի Ֆրաթ ըրմաղը քէնարընտա պիգի գուր-
շունուն զարշըսընտա տիւզմիւշլէր իքէն խաբ-
փութ վէ Տիյարպէքիրտէ Լթտիքլէրի կիպի
վուրուպ թէլէֆ էթմէզտէն տաղըթտըզլարընըն
սէպէպի գօմանտան Ճէմալ Փաշանըն Սթամպուլ
էմրիլի թաստըգ էթմէմէսի օլմուշ օլմալը տըր:

Պու պապտէ պու մէսէլէյէ միւթէսիլը
օլան հէր հանկը պիր տօսթա թափսիյէ էտէրիմ
քի Կիլիկեան Կսկիծներ նամ րէսալէյի Պէյ-
րութտա Զաքարիա էֆ. Պգտիկեանա եազարազ
էլտէ էտիպ օգուսունլար: Անը օգույանլար՝
Կրկիկիա թարաֆընտան կէլէն զաղթականլար,
մէմլէքէթին պաշգա եէրլէրինտէն կէլէնլէրէ
նիսպէթէն՝ րահաթ օլտուգլարընա՝ պաշլըճա

սէպէպ, Վեհափառ Սահակ Կաթողիկոսուն ար-
գունալարը վէ եօրուլմագ պիւմէմիշ մուրաճա-
սթլարը օլտուղունա շիւպհէ էթմէյէճէք տիր-
լէր: Մովսէս Մարգարէ պիւլէ՝ մէզքիւր արգու-
հալլարտա իպրագ օլան հիւմիյէթ վէ սէվամէթի
գուլլանսա իտի, չոգ ինթիմալ, Փարաոնուն
եհլրէյի օլ գատար սէրթ գալմայաճագ իտի:

Պալատէ պէյան էտիլէն Ֆրաթ ըրմաղը
վուգուաթլարընտան գօրգմուշ օլարագ Հալէ-
պէ նաղլը մէքետն էթմէնին չարէսինէ տիւշիւ-
նիւր իքէն՝ խաթլըմա կէլտի քի պիր գուվվէթ-
լի արգունալ եաղտըրըպ Ճէմալ Փաշայա կէօն-
տէրէյիմ, խայրը օլմագ իսէ գիշանը տախի
օլմագ, տէտիմ:

ՃԷՄԱԼ ՓԱՇԱՆՆԸ ԵԱՐՏՏՐԸ

Սաղըգ Ատանա վալիսի Ճէմալ Փաշա հագ-
րէթլէրի՝ Պաղէստին վէ Սուրիատա մուհարէպի
էտէն 48 ժ Օսմանլը օրտուսունուն ամիրի մութ-
լագը օլսպ Երուսաղէմտէ պուլունտուղունու
իշիթտիյիմ կիպի, պիր գուվվէթլի արգունալ
եաղտըրըպ կէօնտէրաիմ. լաքին ճէվապ ալմա-
մըշ իտիմ:

Վագթ միրուրը իլէ՝ պիր կիւն, Հալէպէ
կէլտիյինի իշիթտիմ, հէման սըհէթիմ իշիւն
պիր Տօղթօրտան մուալէնէ օլաճաղըմը սէրէշ-
թէ էտէրէք՝ սէվգիյէթ մէմուրունսան բուխ-

սաթ ալըպ Հալէպէ կէթտիմ. Ճէմալ Փաշանըն
Ալաման ճէնէրալլարընտան պիրի իլէ հ թէլտէ
թաամ էտէճէյինի թահգիգ էթտիմ. տէրհալ
էլպիտէյի ըհսմիյէմի կէյինիպ, հօթէլին գափու-
սունտա ֆիլան մէվգիտէ տուրմայը գաբար էյ-
լէտիմ, իքի տէֆա գապթիյէլէրտէն գօվուտում
իսէտէ՝ ազըպէթ պիր թագըմ մէմուրլարա գա-
րըշըպ, անլէրտէն պիրիսիյիմ կիպի եէօրիւյիւպ
հօթէլին գափուսունտ եէթիշտիմ, մէմուրլար
կիրտիլէր, պէն կիրէմէտիմ. գապթիյէլէր կէլիւր
գօլումտան թութուպ աշաղը աթար գօրգուսու-
նու չէքիյօր իտիմ, լաքին հէր թէնիլէքէյի ան-
լըմա ալըպ՝ Փաշանըն տըշարը չըգմասընը
պէքլէտիմ. հէր տաքիքէմ պիր սէնէ գատար
ուղուն օլույօրտու. ազըպէթ տըշարը չըգտը-
լար, լաքին պէնիմ թարաֆըմա տիյի, աքսի
թարաֆա կիթտիլէր, էյվա՝ն պու ֆուրսաթտա
կէթտի տիւշիւնիւյօր իտիմ, պիրտէն օրատան
տիւնիւպ պէնիմ թարաֆըմա կէլտի, պէնի
կէօրիւր կէօրմէգ պիլտի, «Նէ՞ իսթէյօրսուն
կէլթմէնեան» տէտի. «Փաշամ մուհաճիրիմ, օն
սէքիգ պաշ ֆամիլես իլէ Մէսքէնէտէ միւթէ-
մէքքիւնում, լութֆէն վէ մէրհամէթէն Հալէպէ
նազլիմի էմրու ֆէրման էթմէնիգի իսթիրհամ
հտիյօրում, իրատէ սիգին տիր էֆէնտիմ» սէ-
տիմ: Արգունալըմը էլիմտէն ալտը, «Պու էմրի
ֆուսուս Եէրիֆտէն վէրմիշ իտիմ, նիշիւն իճ-

րա օլմամը՝ տէտի, «Խապէրիմ եօդ փաշամ»
տէտիմ: Տէրնալ գալէմինի չըգարըպ սէրիէն
էմրի ճէտիտ եազըպ էլիմէ վէրտիքտէն սօնրա
կէչտի կիթտի: Պու մու վաֆֆադիյէթ Ատանատա
քէնտինին մուալէթինտէ թէշէիլ օլան մէպու-
սան մէճլիսինտէ ազա օլտողումըն մէյվէսի իտի:
էմրի օղլում Աւետիսէ կէօնտէրտիմ, բիշվէթ
իլէ պիզի Մէսլէնէտէն չըգարմայան մէմուրլաը՝
բիշվէթսիզ էմրէ իթաաթ էթմիշլէր: Պիր գաչ
կիւն սօնրա պիւթիւն աիլէ Հալէպէ կէլտիլէր,
պէօյլէճէ պիզ Տէր էլ Զօրա կիթմէտէն խելաւ
օլտուզ:

ՀԱԼԷՊՏԷ ՀԱՅԱԹՐՄԸ

Հալէպ հայաթըմըզ 1917տէ պաշլալըպ պիր
սլշուգ սէնէ տէվամ էթտի: Օրատա էսարէթտէ
խտիյիմիզի հիսս էթմէզ իտիք: Հայլար չօղալ-
մըշ Հալէպի առէթա Հայաստան էթմիշ իտիլէր,
Հաճընըմըզտան տախի օրատա չօգ տօսթլար
պուլտուզ. քիլիսս, մէքթէպ վէ միլլի մէշղու-
լիյէթլէրէ կիրիպ, չօգ մութլու օլտուզ, ֆիւ-
րիմիզտէն, էօլիւմ տէհէթի թախֆիք օլմուշ-
տու:

ԻՆԿԻԼԻԶ ՕՐՏՈՒՍՈՒՆՈՒՆ ՀԱԼԷՊԷ ԿԻՐՄԷՍԻ

1918ճի սէնէնին եազ էյամընտա պիր
կիւն պիր հէյճան վազը օլուպ սօգազլարտան

հէրքէս գօշմագտա «Ինկիլիզ ասքէրի կէլիյօր»
տէմէքտէ իտիլէր. պէնտէ գօշտոււմ, պուլտու-
քի թիւրք մէմուլլար վէ Ալաման ճէնէրալլարը
պարութ խանէյի աթէշէ վէրտիքտէն սօնկրա,
թէլաշ իլէ, սէրալա հէր շէյի օլտուղու կիպի
պրազըպ ֆիրար էտիյօրլար: Ազ սօնկրա ինկի-
լիզ օրտուսու Հալէպէ կիրտի: Պուլուստուղում
սօգազտան կէչիպ տօղրու հիւքիւմէթ գօնա-
ղընա կէտիպ անը գապթ վէ իշղալ էթտիլէր:
Պէն եիւքսէք պիր եէր էլտէ էտիպ, օրատան
պիլտիյիմ պիր գաչ լուղէթ ինկիլիզէ իլէ
I am glad to see you. You well come եանի
«սիզի կէօրտիւլիւմէ սէվինիրիմ. խօշ կէլտի-
նիզ» պաղըրիյօր իտիմ:

Ճէնէյալ Ալէնպի թաբաֆընտան արթըզ
թիւրքլէրին հիւքիւմէթ վէ գուլմու խիթամ պու-
լուպ միւթթիհիտ տէօվլէթլէրի սայէսինտէ ար-
թըզ ասալիշ վէ սէլամէթ պազի օլաճաղը, վէ
էհալինին հիշ պիր շէյտէն գօրգմագսըզ հէրքէս
իշի իլէ մէշղուլ օլմագ կէրէք իտիյինէ տալիը
իլանլար էտիլտի: Օլ կիւնլէր հէր եիւզտէ թէ-
պէսսիւմ հէր գալպտէ մէսէրրէթ փաըլալօր իտի:

ԻՆԿԻԼԻԶԼԵՐԻՆ ՍՈՒՐԻԱՏԱՆ ՍՈՆԿՐԱ

ԿԻԼԻԿԻԱՅԸ ԶԱՊԹ ԷԹՄԷԼԵՐԻ

Ինկիլիզ օրտուսու Հալէպտէ էյլէնմէյիպ
արշ էտիպ Ստանա վիլայէթինի տախի գապթ

եթմիշէր թիւրք հեօքիւմէթի օրատան տախի
գաջըպ Զամանթայա կէթմիշ իտիլէր: Ինկիլիզ
ասքէրլէրի պէրդէն թիւրքլէրի թագիպ եթտիք-
լիւրի միսիլու Ֆրանսըզլարտա պահրէն զըրհլը-
լարը իլէ Ագ տէնիզին քէնարընտա պուլունան
իսքէլէ շէհրլէրի գապթ էտէրէք Մէրսինէ եէ-
թիշմիշլէր: օրատան շըմէնտիֆէր իլէ Ատա-
նայա կէլիպ Ինկիլիզլէր իլէ պիւլէշմիշ իտիլէր:
Պունտան սօնկրա չօգ կէշմէտի 1918ճի սէնէնին
Նոյեմբեր ալընտա միւթէրէքէ տախի իլան օ-
լունտու:

ՀԱՆԷՊՏԵՆ ԱՏԱՆԱՅԱ ԱՎ ԷԹԻՄԻՉ

Ինկիլիզ վէ Ֆրանսըզ գուվվէթլէրի, Ա-
տանայը մէրդէգ էտէրէք Կիլիկյալը Հալարը՝
օրատա եէրլէշտիրմէք իշիւն պիւր սչնէ թէքմիլ
մուհապպէթ վէ իթթիֆագ իլէ չալըշտըլար:
Թիւրք էհալի ալթըգ Օսմանլը հեօքիւմէթի ի-
շիւն գաթը իւմիւտ օլմուշ գուգու կիպի միւթ-
թէհիտ տէօվլէթլէրէ միւթիւ օլույօր իտի-
լէր:

Ինկիլիզ ասքէրլէրի՝ մուհաճիր էրմէնիլէ-
րի տաղըլմըշ օլտուզլարը, Աբապիսթան վէ Սու-
րիյա մէմլէքէթլէրինտէն թօփլայըպ քէզալիք
էրմէնի գարը վէ զըզլարը Թիւրք հաբամլարըն-
տան Աբապ վէ Քիւրտլէրին էվլէրինտէն տէվ-
շիւրիպ Ատանայա կէթիւրիյօր Ֆրանսըզլարա թէս-

լիւմ էտիյօր իտիլէր: Ֆրանսըզլար՝ էրմէնի
կէնճէրինի թալիւմ էտիպ միւթէլէֆ պիւր օր-
տու թէշկիլի իլէ մէշղուլ օլույօրլար իտի. քէ-
զալիք անլէրտէն ժանտարմա վէ փօլիսլէր
թային էտիյօրլար իտի. հէմ տախի գալմագամ
վէ միւտիւրլէր էրմէնիլէրտէն թային էտիլի-
յօրուտու: Հաճըն, Զէյթուն, Մարաշ, Այնթապ,
Քիլիս, Ուրֆա վէ Տէօբթ Խօլ կիպի շէհրլէրտէ
Ֆրանսըզ պայրազլարընը ասըպ հէր շէհրին է-
հալիսինի մուհաֆագա էտէճէթլէրինի՝ իլան ու
պէյան էտիյօրլար իտի:

Անլէրին պու իլան վէ վատլարընա պի-
նայէն էհալի հէր թալաֆտան մէսէրլէթ իլէ
Կիլիկիայա ազըպ կէտիյօրլար իտի:

Պիզ տախի մա աիլէ 1919ուհուսէնէնին
պիտայէթինտէ Հալէպի պրագըպ շտտ ու մէս-
րուր Ստանայա կէթտիք. էմլագ վէ էմվալը-
մըզտան զալանլարը պուլուպ եէտիմիգէ ալտըզ.
մէմնուն վէ մէսրուր մաղագսմըզը աչըպ իշի-
մլգէ միւպաշէրէթ էյլէտիք: Թիւրք տօթլա-
րըմըզ պիլէ կէօրիւշմէյէ կէլիպ՝ սալիմէն ալ-
տէթիմիգտէն տօլայը պիգի թէպրիք էտիյօր
իտիլէր: Մէքթէպլէր աչըլտը, օլլան վէ զըզլա-
րըմըզ թալիւմ օլունույօր իտիլէր. պիգալէ կէրէք
քիլիսա վէ կէրէք միլի մէքթէպլէրտէ Փարզ-
լարըմըզը իֆա էտիյօր, հիւրըրիյէթ վէ վիճտան
իւզրէ Ալլահա սէճտէ վէ իպստէթ էտիյօր վէ

իւզերիմիդէ ասըլան պէօյիւք տէօվլէթլէրին պայրաղը սայէսինտէ ասայիշ իլէ վագթըմըզը կէչիրիօր իտիք:

Էվլատարըմ Աւետիս վ՛ Աբրահամ Աղիզիէ սէմթինտէ պուլունան Չէրքէզ վէ Թիւրքլէր արաւընտա քեաըլը պիր ախզ ու իթալա պաշլալըսլ օլ թարաֆա պիր գաշ սէֆէր էտէրէք Ատանատան քիւլլէթլի մալըֆաթըրա կէթիւրիւրիւ պ օրատան գօյուն սիւրիւսիւ կէթիրիպ Ատանատա սաթըյօրլար իտի:

ԻՆԿԻԼԻԳԼԵՐ Ն ԿԻԼԻԿԻԱՅԻՆ ՁԵՔԻԼԻՊ

ՊԱՂԵՍԻՆԷ ԿԵԹՄԷԼԷՐԻ

Ինկիլիզ հէօքիւմէթի Արապլարը քէնտի թարաֆլարընա ճելպ էթմէր իչիւն, 1915տէ անլէր իլէ պիր ահանամէ իմզալալըպ Մէքքէ Շէյխի Հիւսէյինի Խալիֆ վէ Սուլթան Նասսպ էյլէտի: Հիւսէյինին օլլու պուֆուրսաթ իլէ Սիւրիյալը էլտէ էտիպ Իրադ իլէ պիրլէշտիրէրէք, Հաբուսու Րէշիա գէմանը կիպի գուվլէթլի վէ պէօյիւք պիր հէօքիւմէթ էլտէ էթմէնին էհթիմալիյէթինէ խայալլատը. պու իւմիւտ իլէ Ինկիլիզ վէ Արապ ահանամէսէ 1915տէ իքի տէօվլէթլէր մէյանիսինտէ իմզալանըպ Արապ ասքէրլէրի Ինկիլիզ ասքէրլէրի իլէ միւթթէֆիէն հարպ էտիպ Սուրիայը պիրլիքտէ ալմըշլար իտի:

Հալ պու քի Ինկիլիզլէր մէզքիւր Արապ Ինկիլիզ ահանամէսինտէն պիր սէնէ սօնկրատա էանի 1916տա Ֆրանսըզլար իլէ պիր կիզլի ահանամէ իմզալամըշ. պու սօնկրաքինէ Սայքօ-Ֆէքօ ահանամէսի թապիր էտիլիօր իտի: Պու կիզլի ահանամէտէ Ինկիլիզլէր ֆիւթիւհաթը գազանսըզլարընտա քէնտիլէր՝ Պաղէստին, Պաղտատ, վէ Մուսուլա գանաաթ էտիպ, Սիւրիա իլէ Կալիկիայը Ֆրանսըզլարա պրազմայա բազի օլմուշլար: Հաքին, Ֆրանսըզլար դարպտա Ալաման իլէ պօղազ պօղազս: օլտուղունտան օրատան ասքէր կէթիրէմէմիշ. Սուրիյա վէ Կիլիկիայը Ինկիլիզ իլէ Արապլար ալմըշլար. էրմէնիլէրի Ինկիլիզլէր թօֆլալըպ քիւլլէթլի մէսարիֆլ'ը էտէրէք Ատանայա կէթիրմիշ վէ սայիր սէպէպլէր իլէ Ինկիլիզ քաղմայը ատիլանէ թէվզի օլունմասընը իսթէմիշ. Ֆրանսըզ իսէ պու միսուլլու սէպէպլէրի գապուլ էթմէյիպ ասքէրինի չէքմէսի Սուրիյա իլէ Կիլիկիայը Եալընըզ քէնտիսինէ թէսլիմ էտիլմէսինի ահանամէ միւճիւպ թալապ էյլէմիշ, պու միւնազա նէթիճէսի Ինկիլիզլէր Մարաշտա վէ սայիր Եէրլէրտէ պէօյիւք մէսարիֆ իլէ գըշլա Եափմաղա մէշղուլ իքէն, կիւճէնիպ ափանսըզ ասքէրլէրինի չէքիպ Պաղէստինէ կէթտիլէր:

Գուզու կիպի օլան Թիւրքլէր Ինկիլիզին

կէթտիյինի Ֆրանսըզըն եալընըզ զալտըզընը
խապէր ալըր ալմազ քէնտիլէրի աչըլան ֆուր-
սաթը կէօրէրէք գուտուրմուշ ճանաւարա թահ-
վիլ օլտուլար: Ֆրանսըզլարըն պայրազը պու-
լունան հէր մահալա չէթէլէր հիւճիւմ էյլէտի-
լէր:

Իիկիլիզլէր Մարաշը 1919ճու սէնէնին սօն
այընտա պրագմըշ իտիլէր. 1920ճի սէնէնին
Յունվար այընտա Թիւրքլէր Ֆրանսըզլարա հիւ-
ճիւմէտիպ իւշ հաֆթա զարֆընտա շէհրի զապթա
վէ Ֆրանսըզլարը զարտա գըշտա ֆիրարա մէճ-
պուր էֆտիլէր. էրմէնիլէր գըսմէն մուհարէպի-
տէ Թիւրքլէրտէն, գըսմէնտէ ֆիրար էտէր
իքէն զար վէ պուզլար արասընտա տօնուպ թէ-
լէֆ օլտուլար: Անլէրտէն պաքիսինէ փէրուշա-
նիյէթ իլէ Ատանայա տիւշտիւքլէրի հալա խայա-
լըմտա պիր խարիթա կիպի տուրույօր: Պուն-
տան սօնկրա Քէմալականլար Հաճընը Տէօրթ-
եօլու Զէյթունու Այնթապը Ուրֆա վէ ճիւմլէ
Ֆրանսըզ պայրազը պուլունան մէրքէզլէրի պի-
րէր պիրէր զապթ էտիպ եէրլէրինի ալտըլար:

ԱԻԵՏԻՍԻՆ ՀԱՃՐՆՏԱ ԳԱՓԱՆՄԱՍՐ

1919ճու սէնէնին սօն ալարընտա՝ Աւե-
տիս վէ Աբրահամ 44 տէվէ տէնկի մալը ֆա-
թուրա իլէ Ազիզիէյէ պիր սէֆէր տահա էթմէք
իւզրէ Ատանայը պրագտըլար: Իիկիլիզլէր տա-

հա Պաղէստինէ կէթմէմիշ իտիլէր. լաքին ազ
սօնկրա կէթտիլէր էվլատլարըմ Հաճընա վաւ
օլտուգլարընտա օլսէնէ գըշ զայլէթ շիտտէթ
քէսպ էթտիյինտէն մալ իլէ պիրլիքտէ Հաճըն-
տա զափանըպ գալըրլար: Գարշը տաղլարը կէչ-
մէք միւմքիւն . լուպ օլմատըղնը սընամազ
իւզրէ Աբրահամ Շար տէրէսի նամ մահալա կէ-
տէր միւմքիւնինի պուլտուղունտա մալ օլմասա
պիլէ քէնտիսի եալընըզ Ազիզիյէյէ կէթմէյէ
մէրամ էտէր. Շար տէրէտէն էօթէ կէթմէք
միւմքիւնսիւզ օլտուղունու պուլմազ իլէ կէրի
տէօնէր, լաքին օրատա իլք տէֆա օլարագ պա-
զը չէրքէզ տօսթլարտան, Թիւրքլէլին գուրու
տէրէ նամ մահալտա պէօյիւք թէտարիք կէ -
րիւյօրլար գըշ կէչէր կէչմէզ Հաճընա հիւճմ է-
տէճէքլէրինին խապէրինի ալըր. մէզքիւր
խապէրի Հաճընլըլարա վէրտիքտէն սօնկրա
քէնտիսի Ատանայա կէլտի Աւետիս 44 տէվէ
տէնկի մալ իլէ Հաճընտա զափանտը գալտը:

Ահվալ սիւրաթ իլէ ֆէնալաշտը, Թիւրք
չէթէլէրի հէր թարաֆը ալտըլար, պիր գաշ պ ն
Թիւրք Հաճընա հիւճիւմ ալաճէթլէրի կէօս Լ-
րէրլէր: Աւետիս օլ հալու քէյֆիյէթտէ Հաճըն-
տան կէլէպիլիւր իտի. լաքին արլանըր, եէտ ն-
տէ պուլունան մալլարը միւհթաճ հէմլիլէ-
րիմիզի թէվզի էտէր, շէհրի մուհաֆազ . ն
լէրին պիրիսի օլուպ 60 սուվարի Հայ ապլի-

լերէն դամանտա էտէր:

Անվալ կէթտիքճէ ֆէնալաշտը, իլը տէֆա կէտիս կէլէն քէրպան քէսիտի, սօնկրատան սաի պիլէ կէլմէզ օլտու, տահա սօնկրա թէլէկը-րաֆտա տուրտու իթիթիլաթ պիլէպիլէթիւն տուր օլտու: Ենէտէ կեանտա պիր կիզլի ստի իլէ պիր իքի տէֆա թէյարէ իլէ մուխապէրէ էտիլ-տի: Թիւրքլէր՝ Հաճընլըլաբա Ֆրանսա պայրա-ղընա էնտիրմէք շարթը իլէ աֆվլըզ վէ մուսէ-լահա վատ էտէրլէր, լաքին Հաճընլըլաբ գա-պուլ էթմէզլէր. իլը տէֆասընտա միւթէատտիտ արգունալլար վէ թէլէրաֆտար ալաբգ. անլէրի Ատանատաքի Ֆրանսըզ վալիսի միւսիւ Պրօմօ-նա թագտիմ էթմէյի կէտէնլէրին պիրիսի պէն իտիմ:

Իլը տէֆա պիր միգտար մուսավէնաթ կէօնտէրտիլէր իսէտէ նէթիճէսիզ վէ դայրի քիաֆի իտիլէր: Ֆրանսըզլար իսթէյօր իտիլէր քի էրմէնի ասքէրլէր իլէ մուհարէպէ տէվամ է-տիլսին, Հաճըն Թիւրք իլէ Ֆրանսըզլարըն դաւլ-թընտա օլան մահալլէրին սինօրուտա օլտու-ղունտան «Օրասը պիլէթիւն վիլայէթին գափու-սու տուր մուհաֆագասը էլզէմ տիր» տէյօր ի-տիլէր. լաքին Ֆրանսատան եարտըմ ալամայօր-լար իտի վէ օնուտա աշըզ տէմէյիպ մէզհուլ սէօզլէր իլէ պիզի էյլէյօր իտի:

Հաճընտան սալթ Ֆրանսըզլարա տէյիլ:

հէր թարաֆա վէ խուսուտա Ատանատաքի Ազ-գային մէճլիսլէրէ միւրաճաթլար էտիլիյօր իտի: Անլէրտէ իսթէյօր իտիլէրքի Հաճըն Թիւրք-լէր իլէ մուհարէպէյի տէվամ էյլէսինլէր. վէ թէլէսիլֆ իլէ տէրիմ քի չօզ տէֆա հիշ պիր ելրտէն եարտըմ եօզ իքէն եարտըմ կէլիյօր եօլլու մուղայիլի հագիգաթ խապէրլէր կէօն-տէրտիլէր, մագսէթլէրի Հաճըն թէլէֆ օլտուն քի միլլէթ գուրթուլտուն իթիգաթը պաթըլէ իտի. մա թէլէսիլֆ Հաճըն թէլէֆ օլտու եէ-նէ միլլէթ գուրթուլմատը:

1920ճի սէնէնին Ապրիլ ալընտա Աւետիս-տէն Ֆրանսըզ հուրուֆաթ իլէ էրմէնիճէ լի-սանտա էն սօն պիր թէլէկրաֆ ալաբմ. «Պա-շարուած ենք դիմեցէք» տէմիշ իտի: Ալէրլէր տախի այնի մանատա թէլէկրաֆ կէօնտէրմիշ իտիլէր: Վվալիյէ վէ քէնտինին զէվճէսինէ միւ-րէճաթլար էթտիք: Անլէր Հաճըն նէ գատար տայանըրսա Ատանատա քէնտիլէր իշիւն օլ գա-տար ֆաիտէլի օլուր տիւշիւնտիլէր: Պայրադ-լարընը մուհաֆագա էտէմիյօրլար իտի իսէ հիշ տէյիլ էհալիյի Հաճընտան չըգարմայա օլտուն եարտըմ էթմէտիլէր եա էտէմէտիլէր:

Ֆրանսըզլար տէյիլ սալթ Թիւրքլէր իլէ իլլա Արապլար իլէ տախի մուհարէպէյէ մէճ-պուր օլտուլար:

ՀԱՃԸՆԸՆ ՏԻԻՇՄԷՍԻ

Թիւրքլէր 1920 Փետրվարտա Մարաշը Ֆրանսըզլարըն էլինտէն ալտըգտան սօնկրա Հաճըն իւզէրինէ արշ էտիպ փէշին օրատա պու-
լունան չէթէլէր իլէ պիրլիքտէ շէհրի եագմայա
էհալիյի գըլըճտան կէշիրմէյէ նիյէթլէրինի ա-
լէնին պէյան վէ իլան էտէրլէր. լաքին 3 հաժ-
թա գարֆընտա Մարաշը ալտըզլարը գօլալըգ
իլէ Հաճընը ալամատըլար. Հաճընըն մուհարէ-
պէսի սէքիգ մահ տէվամ էթմիշտիր. Թիւրքլէր
27 տաֆա հիւճմ էթմիշ մաղլուպէն կէրի չէ-
քիլմիշտիրլէր իշինտէ եաշայան վազալարր
կէօզլէրի իլէ կէօրէն պիր Ամէրիգալը միսիօ-
նէրուհինին շէհատէթինճէ «Հաճըն մաղլուպի-
յէթտէն տէյիլ աճլըգտան թէսլիմ օլտու»: Ա-
խըրլարտա հայվան սօգազլարտա քէտի քէօփէք
գալմամը իտի: Ախէր պիր միսիօնէրուհի
եագտըղը քիթապընտա էթտիյի շէհատէթինէ
նագարէն՝ Թիւրքլէր քէնտիլէրինի տօլամաճտան
չաթաղա կէօթիւրիւր իլէն ալալարընտան կէշ-
տիլլէրի Թիւրք լէշէրինին թէաֆիւնիւ տա-
յանըլմագ տէրէճէտէ օլմուշտուր: Թիւրքլէրին
կէթիրտիլլէրի իլք թօփու Հայ ապէրլէր ան-
լէրի պասըպ էլլէրինտէն ալալագ շէհրէ գատար
կէթիրմիշլէր: Հէր հալ ու քէյֆիյէթլէրի պիր-
լիքտէ հիսապա ալարագ հիշ պիր եէքտէ Հա-

ճնտա օլտուղու կիպի շէճիանէ մուգալէմէթ
օլամամը իտի: Լաքին էհալի աճ վէ պի իլաճ
պրագըլտըզլարընըն նէթիճէսի Հաճըն 1920ճի
սէնէնին Սեպ. ալընըն 15տէ միւհթէրիքէն թէ-
լէֆ էտիլմիշտիր:

Հաճընը մուհաֆագա էտէն մուհարրիպլէր-
տէն 400 գատար կէնճ ապէրլէր աթէշի եա-
րըպ գաշմըշլար: Թիւրքլէր անլէրի թագիպ էթ-
միշլէր իսէտէ տէրտէսթ էտէմէմիշլէր, տնլէս
Հաճընտան Ատանայա գատար մահալ մահալ
փէշլէրինէ տիւշէն չէթէլէր իլէ մուհարէպէ էտէ
րէք Ատանայա վասլ օլտուլար:

ԱԻԵՏԻՍԻՆ ԷՕԼԻԻՍԻԻ

400 կէնճ ապէրլէրիմիգ Ատանայա վասլ
օլանա գատար Աւետիսին գատէրինտէն խապէ-
րիմիգ եօգ իտի: անլէրին արասընտա քէնտիսի-
նի պուլամատըղըմըգտա տէրեայը էնտիշէյէ կի-
րիֆթար օլտուգ, ազըպէթ տօսթլարըմըղըն
պիրիսինին պիգիմ իշիթմէմիշ օլտուղումուղու
պիլմէյէրէք թագիյէ գըլըգըլ յէօզլէրինտէն գա-
րա խապլէրի ալտըգ:

Հաճընը մուհաֆագա էթմէք իսթէլէնլէր
իրի սընըֆ կէնճլէր իւրիլէր, պիր սընըֆ վար ի-
տիքի խարիճտէն էլլմիշ ֆէտաիլէր իտիլէր
պուլարըն րէէսի Սարգիս Ճէպէճեան նամ գաթ
իտի: Պու սընըֆ քիմսէլէրին մէպտէսի հէք

րէր պիրէր թէլէֆ էթմիշ տիրւէր, պու վագաա
Աւետիսին գաթլինտէն սօնկրա վուգու պուլմուշ
տուր, վէ անըն «չէգոք չէրքէզլէրի նիւչիւն
տիւշմէն էտէլիմ», սայկըսընըն տօղրու օլտու-
ղունու իսպաթ էյլէմիշտիր: Պիր, Թիւրք էօլ-
տիրտիւք իսէ անլէր օն թանէ էօլտիւշ մէտի-
լէ՞րմի:

Աւետիս 44 տէվէ տէնկի մալընը Հաճըն-
տա ֆագիրլէրէ տաղըթտը. մայէթինէ 90 սու-
վարի ալըպ տիւշմէնլէլէ շէճաթ իլէ գարշը
գօտու: Անըն Հաճընտա գալմայա հիշ պիր մէճ-
պուրիլէթի եօգ իտի իսթէրսէ պիրատէրի իլէ
Ատանայա կէլլէպիլի իտի, անըն էթտիլի ֆէ-
տաքեարլըզար վաթան փէրվէր պիրի օլտու-
ղունու թէպայուն էթմէզլէ՞ր մի իտի: Նիւ՞չիւն
էֆըիար մուպայէնէթի իչիւն պիրատէր պիրա-
տէրի գաթլ էտէ իտի. ագըպէթ հանկը թարա-
ֆըն թութուղու մէպտէ միլլէթէ խայրլը օլ-
տուղու իսպաթ օլունտու:

Աւետիս վէֆաթ էթտիլինտէ 49 եաշընտա
իտի, պէն վէ գէվճիմ շու շէյխուլէթիմիգտէ
մաթէմէ կիրիֆթար օլտուգ. գէվճեսի տուլ
գալտը. եէտի էվլատը էօքսիւզ օլտուլար:

ԿԻԼԻԿԻԱՆԸ ՊՈՇԱԼՄԱՐ

Հաճըն տիւշտիւքտէն սօնկրա պիր պուշուգ
սէնէ տահա Ատանատա գալտըգ: Էրմէնիլէր՝

Ֆրանսըզլարըն Կիլիկիայը Թիւրքէ թէսլիմ էթ-
տիլինի պուլտուգլարընտա՝ Թիւրքիւն հիւքիւ-
մէթի թահտընտա գալմագտան իսէ թէրրի վա-
թան էթմէյի թէրճիհ էյլէտիլէր. 1922 սէնե-
նին պաշաղ էյամընտա Մէրսինտէն վափօրլուտ
տօլուպ պիր գըսմը Սիւրիայա պիր գրսմը
Եունանիսթանա պաշգալար պաշգա թարաֆլու-
րա կէտէրէր տաղըլտըլար:

Պիգիմ նասիպիմիգ Սիւրիայա կէթմէր օլ-
տու:

Իլք տէֆա Պէյրութ շէհրինէ չրգտըգ. լա-
քին օրատա միւնասիպ եէր պուլմագ շէթին
օլտուղունտան՝ Լիբանանտա Ճիւնի նամ էթօյէ
կէտիպ պէօյիւք աիլիմիգէ միւնասիպ պէօյիւք
պիր խանէ իսթիճար էյլէտիք՝ մահալը մեգըիւ-
տէ պիգտէն պաշքա իքի Աւետարանական
խանէլէր տախի վար իտի, անլէր իլէ պիրլիլէ
կէլիպ Կիրակիլէրի իպատէթ խըզմէթի էտէր
իտիք. քէզալիք պիգիմ վէ սնլէրին չօճուգլա-
լարընը պիրլէշտիրիպ պիրտէ մէքթէպ պաշլա-
տըգ:

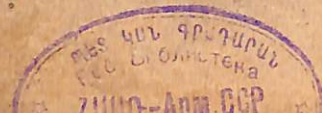
Ագ սօնկրա Պէյրութտաքի քէմբին վաիգի
վեր. Ենովք Հատիտեան տախի պիգէ իլավէ օլ-
տու, արթըգ պիր միւնասիպ եէր պուլտուգ
միւմաիլէն վեր: Հատիտեան պիգէ տախի վագ
էտէր իտի:

Պու աբատա պաղը վէրէմլի կէնճլէրին ահ-

Վալընտան միւթէսիւր օլտուգ, անլէրի էյիլիբ
էթմէք իչիւն նէ էտէպիլիբիզ տէյու տիւշիւ-
նիւս տուա էտիյօր իտիք, Վերապատիւ Հա-
տիտեան՝ Վեհափառ Սահակ Կաթողիկոս վէ Հայ
Կաթօլիքլէրին ըէիսի բուհանիսի իլէ տէֆաթէն
գօնուշտուգտան սօնկրա. մէգքիւր իւշ ըէէսի
բուհանիլէր մէսուլիյէթի տէրուհտէ էտէրէք իլք
եէրտէ պիւր գաշ եաթագ իլէ իշէ միւսլուշէրէթ
էյլէտիլէր:

Պէն 1924Ճի սէնէ պէ թէքրար Ամէրիգա-
յա կէլմէյէ գարար էյլէտիմ. համա օլսուն մու-
վաֆագ օլտում, շու սէպգաթ էտէն սէնէտէ
անլէրտէն տէօրտիւ թէէհիւլ էթտիլէր. իւմիւս
էտէրիմ անլէր մութլու օլաճագլար, պագիլէր
իշտէ վէ մէքթէպլէրտէ թալիմ օլմագտա տըր-
լար:

Պէն Ամէրիգայա կէշտիմ իսէտէ Մամէլ-
թէյնտէ օլան վէրէմ իսանէյի ունուտամամըշըմ
սիննիմ սէքսէն տէօրթ, կէօղլէրիմ գաիֆ իսէտէ
պիւթիւն գուտրէթիմ իլէ չալըշտըմքի անլէրէ
Փաիտէլի պիւր խըղմէթ էտէյիմ: Շու կէշէն 4
սէնէ գալֆընտա պու տիյարտա պուլուհան
տօսթլարա միւրաճաաթլար էյլէտիմ. համա օլ-
սուն Ալլահա սայ քի իսթիսնասըգ ըիճալարըմ
գապուլ օլունուպ հէտիյէլէր ալտըմ, տօսթլար-
տան գապուլ էթտիլիմ իսնէ վէ մէրքէգինէ իր-
սալըմ մէպալիզ վագթընտա վէ նիգամընտա մէր-

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0594502

